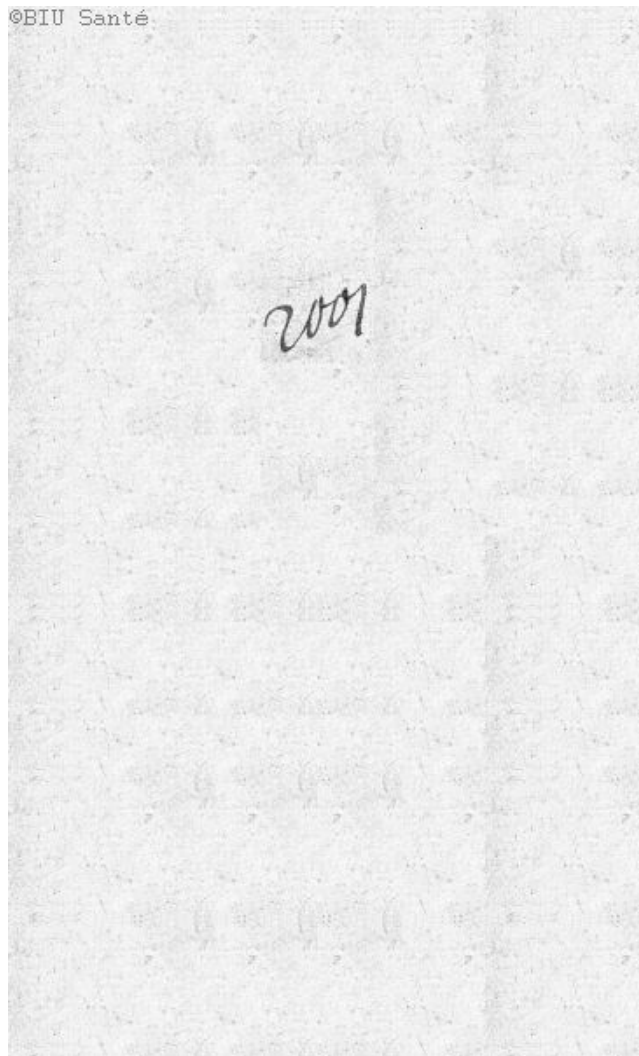
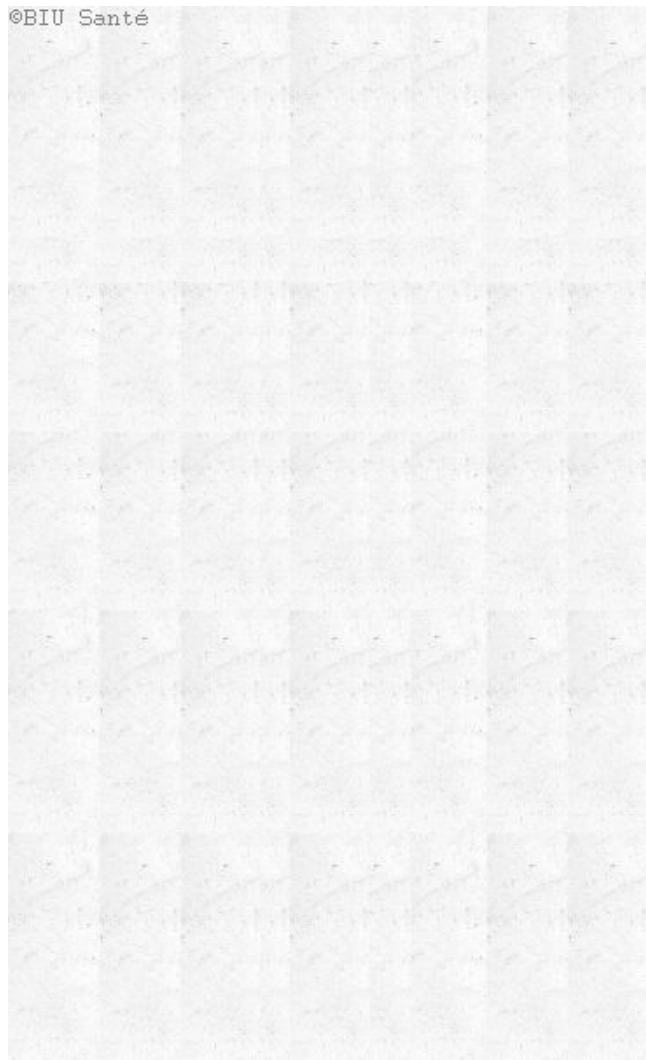
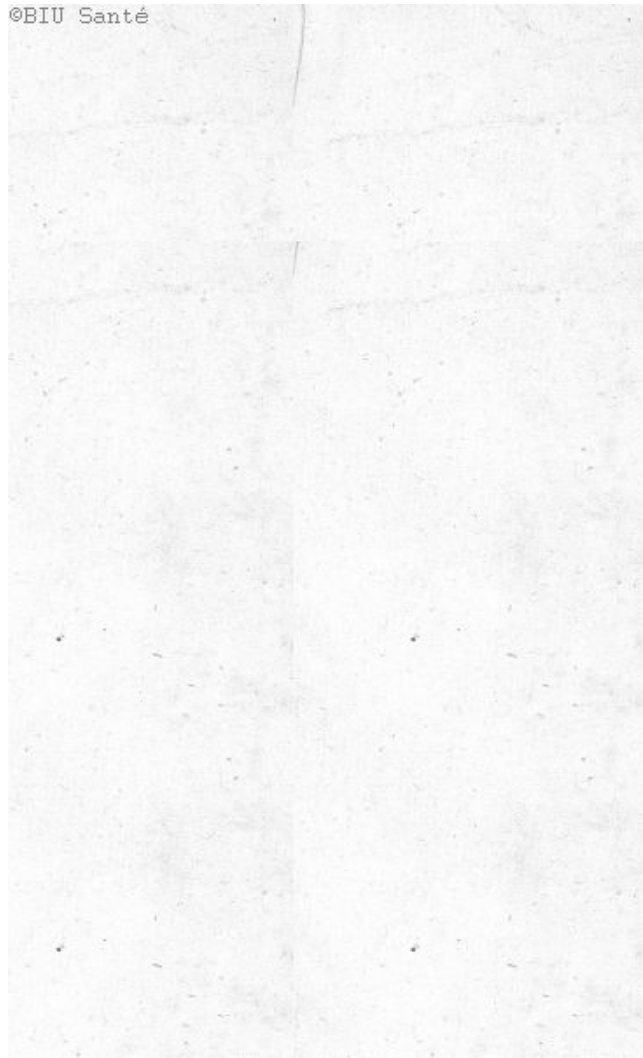

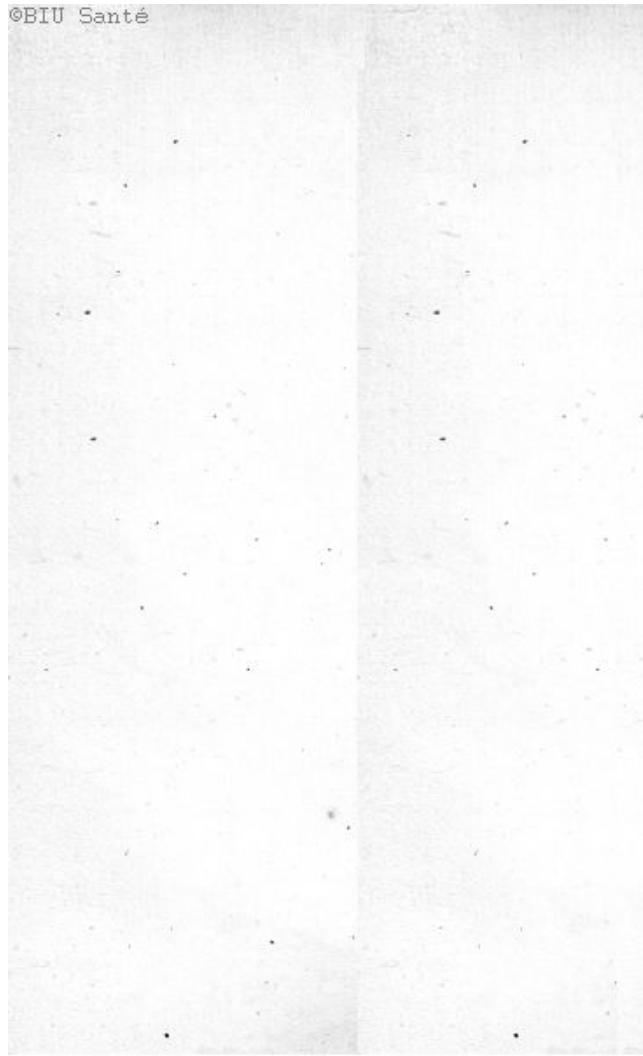
Fragoso, Juan. Aromatum, fructuum, et simplicium aliquot medicamentorum ex India utraque, et Orientali et Occidentali, in Europam delatorum, quorum jam est usus plurimus, historia brevis ... Conscripta primum Hispanice ... nunc Latine edita opera et ac studio Israelis Spachii Med. D. & Prof. Argentineusis cum notis marginalibus atque indice

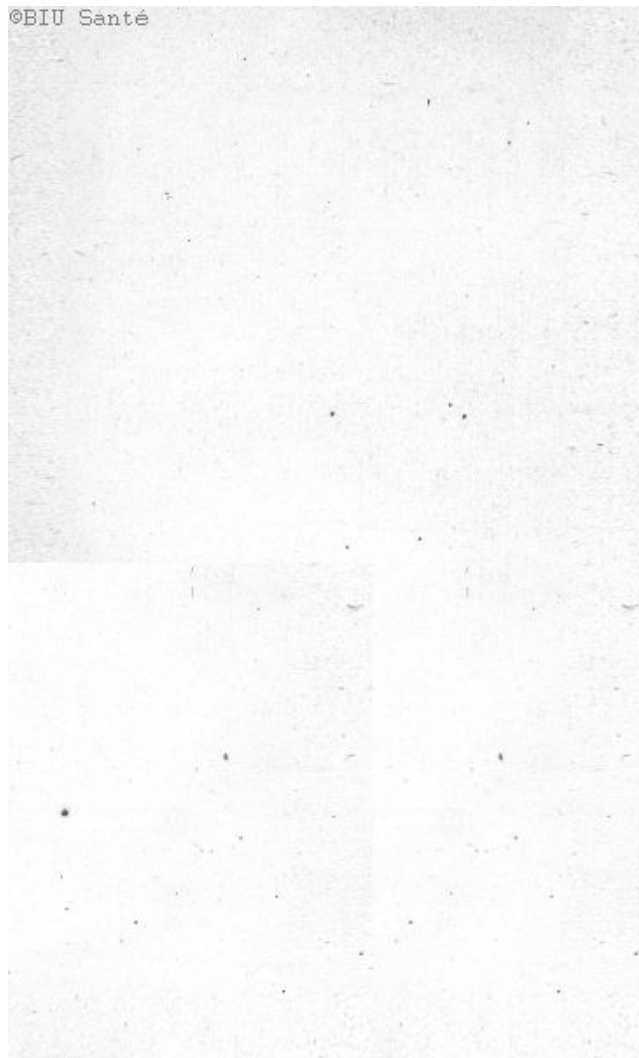
*Argentinae Excudebat Iodocus Martinvs, 1601.
Cote : 38657x01*

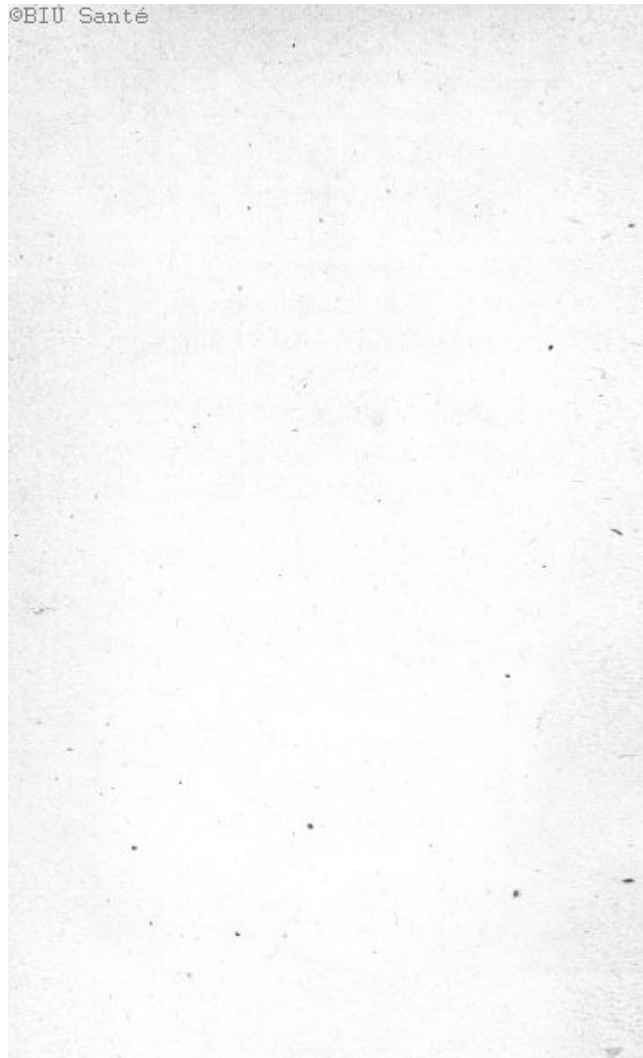

12.266

$\frac{r}{p}$

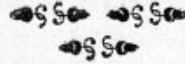
38657

AROMATVM,
FRVCTVVM, ET SIM-
PLICIVM ALIQVOT MEDI-
CAMENTORVM EX INDIA VTRAQVE;
et Orientali et Occidentali, in Europam
delatorum, quorum iam est vsus pluri-
mus, **HISTORIA** brevis, uti-
lis, et iucunda.

CONSCRIPTA PRIMVM
HISPANICE A IOANNE FRAGOSO
Philippi II. Hispan. Regis Me-
dico et Chirurgo.

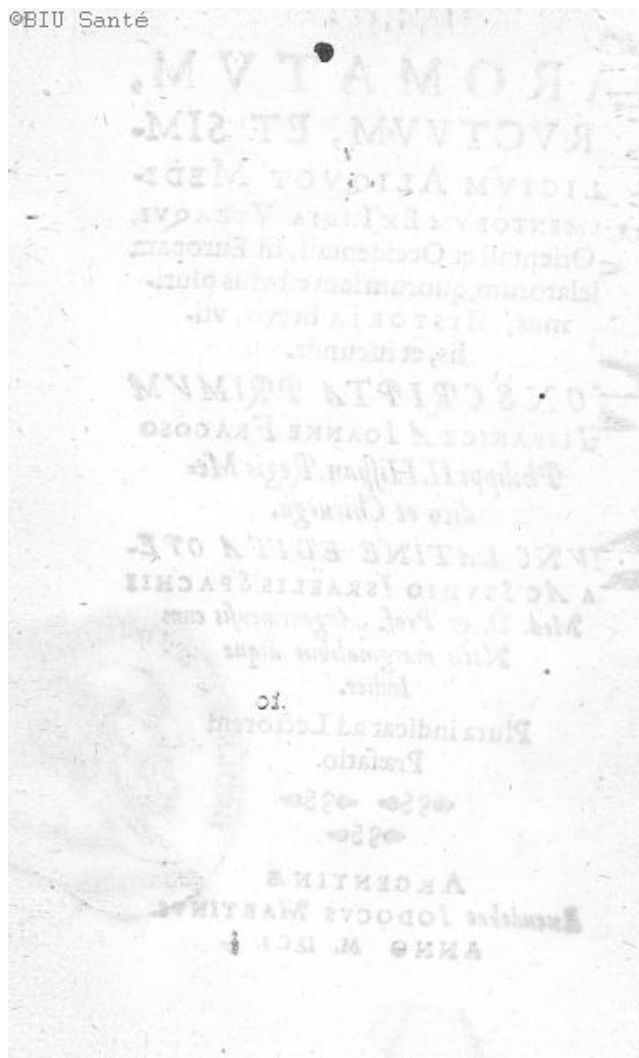
NVNC LATINE EDITA OPE-
RA AC STUDIO ISRAELIS SPACHII
Med. D. & Prof. Argentinensis cum
Notis marginalibus atque
Indice.

Plura indicat ad Lectorem
Præfatio.

ARGENTINÆ
Excudebat IODOCVS MARTINVS
ANNO M. DCI. †

Illustribus ac Generosis
Dominis

DN. IOANNI CASI-
MIRO Comiti Erpacensi,
et Domino in Breüberg &c.

DN. CHRISTIANO
ET

DN. VVALRADO FR. R.
Comitibus ac Dominis in
Waldeck &c.

Dominis suis Clemen-
tibus.

S. P. D.

*Vm vniuersam Medici-
nam non modo vetustis-
sima quique Scriptores, Il-
lustres ac Generosi Dn.
Comites, sed recentiorum quoque plerique
Dijis immortalibus acceptam referant,
eamque ob id non immerito scientiam*

) (2 anti

EPISTOLA

antiquissimam, celeberrimam, & divinam existiment: tum etiam præcipuè illius partem, quæ medicamentorum doctrinam pertractat, dignam esse censent, quæ ad DEVM auctorem & inventorem referatur, adeoque planè divina habeatur.

Vnde est illud sapientissimi Hebraei Iesu Syrach Ecclesiastici. Ab altissimo manat Medicina; altissimus de terra medicamenta procreavit, nec abhorrebit ea vir sapiens. Ipse (subdit) sanat per hæc, tollitq̃ dolorē hominis.

Herophilus, teste Galeno, Pharmaca, auxiliares Deorum manus, si docti Medici cōsilio adhibita fuerint, rectè his verbis appellavit, dicens: Φάρμακα ἐάν τὸν χρώμενον ὀρθῶς συνῆ τὸν ᾄ, δὲν περ θεῶν χεῖρες εἰσὶ. Quod Ægyptiorum sacerdotes non ignorarunt, qui remedia, ut sacro sancta Deorum

DEDICATORIA.

Deorum munera, ne vulgus ea prophanarēt, in Ephesijs Vulcani sacratio, ut Græci in Aesculapij templo, recondebant.

Pythagoras autem clarus sapientia, primus volumen de herbarum effectu composuit, Apollini, Aesculapioq, & in totum Dijs immortalibus inventionē & origine assignata; composuit et Democritus, ambo peragratis Persidis, Arabia, Æthiopiæ, Ægyptique Magis. Evax rex Arabum scripsit de viribus & effectibus simplicium medicamentorum atq, etiam gemmarum ad Neronem Imperatorem. Rei herbariæ studium multis famam imperatoralem attulit. Gentio regi Illyriæ inventa Gentiana: Artemisiæ reginæ Cariæ Artemisia: alijs aliæ: quemadmodum non minori industria ac laude etiam aliorū Simplicium medicamen-

) (3 torum

EPISTOLA

torū indagarunt facultates, modumq̄
 componendi & miscendi ea invicem,
 Viri doctrina, genere, opibus, potens
 tia magni, quorum nomina id signifi
 cantia in hodiernū vsq̄ diem in aliqui
 bus plantis, medicamentorū composi
 tionibus, atq̄ antidotis conservantur.

Non est itaq̄, cur cuiuspiam mirum
 videatur, quòd hunc de Simplicibus
 medicamentis Indicis in Europam de
 latis, & quorum est in medendi arte
 vsus plurimus, libellum Illustribus
 Vestris nominib⁹ dedicare voluerim:
 cum vt veræ pietatis sinceraeq̄ reli
 gionis amore singulari tenemini, insu
 per etiam ita erga literas literatosq̄
 omnes animati estis, vt spes ea omnes
 firma teneat, fore vt horū Mecænates
 sitis futuri eximij. Spera vi deinde, ex
 Historie peregrinarum harum rerum
 medicarum lectione. Vos non parum
 voluptas

DEDICATORIA.

*Voluptatis suscepturos. Plurimū quoq̄
 ornamenti atq; splendoris ad hanc li-
 belli huius editionem accessurum exci-
 stima vi, si in publicum prodiret sub
 vetustissimarū Illustrium Vestrarum
 familiarum nomine. Accedit his, quo-
 rundam p. m. ex Illustribus Vestris
 familijs erga me meosq; quondā favor
 Clemens, quare et vestram vt semper
 optandā mihi, ita etiam quacunq; vel
 hac ipsa ratione conciliandam amici-
 tiam duxi. nam vt Græcus habet se-
 narius : μακάριοσ ὅσισ ἔτυχε γενναίου
 φίλου. Quin vt hoc ipsum audentiū
 facerem, movit me Ill. Gen. Vestrarum
 morum ac studiorum moderator
 atque inspector dignissimus ac fidelis-
 -simus D. M. IOANNES SIGISMUNDVS PAPPVS,
 Vir doctrinæ atq; virtutum genere or-
 natissimus, iam aliquot ante annos*

)(4 optimè

EPISTOLA.

optimè mihi notus, qui quàm præclarè
 ut in alijs, sic in arte medica versatus
 sit, bina sub meo præsidio nostra in
 Academia doctè ingeniosèq; dedit spe-
 cimina, ut & sic confidam magis ac-
 ceptum Ill. Gener. Vestris libellum
 istum medicum futurum.

Quamobrem munusculum hoc qua-
 lecunq; animo benigno suscipite, CO-
 MITES inclyti, quod testimonium
 sit meæ erga Generositates Vestras
 observantiæ: neq; tam id quod datur
 inspicite, quàm animum dantis per-
 pendite, memores Persæ illius, ξενίαν
 μὲν ὁ θυμὸς ἀείρει: & quicquid sit
 æqui boniq; consulite.

DEVS OPT. MAX. Cle-
 mentias Vestras diutissimè incolumes
 servare, & omnes heroicis conatus
 fortunare dignetur. Amen.

Scr. ex Museo, Argentorati, Anno
 Redemo

DEDICATORIA.

*Redemptionis humanæ 1600. die
27. Septembris, qui S. Cosmæ, & S.
Damiano in fastis sacer erat. hi ambo
Medici apud Egram civitatem capite
multati sunt sub Diocletiano, Salutis
nostræ annò 301. in persecutione
Christianorum decima, quæ per totum
mundum reliquarum omnium fuit
crudelissima & longissima, siquidem
sevitia hæc duravit per decennium.*

Clementiarum Vestrarum

addictis.

Israël Spachius D.

)(5

PRAEFATIO

LECTORI AMICO

Bene Agere.

PLura inveniuntur hodie, inquit de suo seculo Galenus Medicorum post Hippocratem princeps, quæ apud maiores non fuerunt inventa. Idem & de nostro prædicare possumus. Certè enim rerum cognitio acquirit vires eundo. Philosophiam iuxta Philosophum peperit admiratio : Nihil autem magis veneranda antiquitas mirata est, quàm vires herbarum & simplicium medicamentorum. Ex quo factum est, ut inventa terra ante non cognita, ceu Novo quodam mundo, inventa & quædam medicamina sint, quorum ante vel nulla, vel obscura cognitio extitit, ut vita eorum inventrix dici posse videatur, quæ tamen ad usus, rationesq; medicas nostras feliciter, bonoq; cum successu desumpta vocamus. Scripserunt de his magno commodo rei medicæ, & salute hominum,

AD LECTOREM.

minum, qui vel in illis ipsis fuerunt locis commorati, vel magis tamen, quàm nos, ijs vicini sunt. Ex horum numero etiam est IOANNES FRAGOSVS Philippi II. Hispaniarum Regis quondam Medicus atq; Chirurgus, qui cùm in hoc negotio medicam controversam ac diversas videret Auctorum sententias, ipse quoq; in eodem suum voluit exercere atq; experiri ingenium. Cùm Philippus Alexandri M. pater expeditionem in Corinthios apparare diceretur, Corinthij operi certatim incubere cœperunt: hic arma comportabat, ille lapides congerebat, alius muros substruebat, nonnulli propugnacula firmabant. Eorum studium Diogenes Cynicus videns, pallio succinctus, dolium suum vltro citroq; versare per vicinum collem cœpit. Percurrente quodam, Quidnam hinc agis, ô Diogenes? Voluo (inquit) ego quoq; dolium, ne solus cessator esse videar. Simili quadam ratione Fragosus, & ipse

P R A E F A T I O

ipſe verſare vas ſui ingenij voluit, cuius vires & ante ſæpius tentaverat, vt dum conſcripſit Chirurgiam, Obſervationes compoſitionis medicamentorum, quorum in Hiſpania uſus eſt, Succedaneorum catalogum : (horum enim ſuorum laborum ipſemet meminit in præſenti libro Capp. de Ambra, Tabaco, Amomo, Cardamomo, Lycio, Myrrha) in hac ipſa, inquam, conſideratione Indicorum medicamentorum ſimplicium, quorum, vt & aliorum cognitione à parvulis delectatus fuit, aliquid præſtare voluit. Quare de ijs librum compoſuit, quem fatetur liberè ſcriptum eſſe pendentem titulo, vt Plinius in Præſatione ad Veſpaſianum, loquitur: quemadmodum Apelles faciebat, aut Polycletus: tanquam inchoante ſemper arte, & imperfecta, vt contra iudiciorum varietates ſuper-eſſet artifice regressus ad veniam, velut emendaturo quicquid deſideretur. Hunc cum ſummè vtilem fore iudicaret

AD LECTOREM.

indicaret LVDOVICVS DEMOVLINVS ROCHEFORTIVS, Blesas Nobilis Gallus, Margaritæ Valesiæ, Francisci I. Regis Gallorum Sororis Medicus *Χαρῆσατος*, & Emanuelis Philiberti Allobrogum Ducis quondam Consiliarius, ex Hispanico sermone, quò quàm plurimis prodesset, in Latinum traducere cœpit, & in publicum edere voluit (prout patet ex autographo) vltimam autem manum morte preventus imponere non potuit. Eum cùm ego in supellectile mealibraria deprehenderem, atq; iudicio huius Viri acquiescens & ipse lucem aspicere apud nos debere statuerem, tùm pluribus de causis alijs, tùm autem maximè, quia pulchra & præclara multa in se continet, quæ non habentur apud alios, & simul coniungit vtriusque Indiæ medicamenta, quorum historiæ breuis quædam quasi est Epitome: recognoscendum, & absolvendum in manus sumpsi, adiutus exemplaribus commodis:

P R A E F A T I O

modis : collatis locis Scriptorum,
 quorum testimonio utitur Autor:
 adhibitis in consilium, ut ita dicam,
 ijs qui res tractarunt & descripserunt
 easdem ac similes: Caroli Clusij ver-
 sione Historiæ rerum aromaticarum,
 quas India Orientalis fert, literis pro-
 ditæ à Garcia de Horto, qui diligen-
 tissimus hac in re fuit, & per triginta
 annos in India medicinam fecit, Pro-
 regis Hispaniæ ibi Medicus: cuius stu-
 dium & industriam in hac ipsa re imi-
 tatus est Christophorus à Costa, Me-
 dicus & Chirurgus Hispanus, qui
 etiam in hoc genere librum scripsit,
 itidem donatum latio à Clusio: tum
 etiam versione Historiæ alterius, Ni-
 colai Monardis, Hispalensis Medici,
 qui de ijs egit, quæ in India Occiden-
 tali proveniunt, Novo orbe ab Hi-
 spanis reperto. Mutavi autem Capi-
 tum distinctionem, & integrum opu-
 sculum in quatuor Tractatus secui:
 in quorum Primo agitur de Gemmis,
 Lapidibus pretiosis, & alijs quibus-
 dam:

AD LECTOREM.

dam : in Secundo de Aromatibus, quæ vulgus Species vocat: in Tertio de Arboribus tùm sterilibus, tùm fructum ferentibus, Herbis, Radicibus, atq; Lignis: in Quarto de Gummi, Lachrymis arborum, seu Liqueoribus concretis. Annotatiunculas quasdam apposui ad marginem, vel aliàs inserui, quas non ingratas fore ac esse Lectori spero: in omnibus verò, quantum fieri potuit, si non ornatui ac elegantia, saltem perspicuitati ac intelligentia studui. Indicem subiunxi non omnium, quæ in hoc libro comprehenduntur, sed in primis eorum, de quibus ex proposito videtur tradere. Quòd si hanc meam operam (appellabit autem fortè quis alienam: interim ego meam voco, quin & Tuam, siquidem literati omnes amicitia quodam iunguntur vinculo, huius autem lex quasi quædam sit, vt amicorum omnia sint communia) acceptam esse intellexero, ac non libellus iste accipiatur, vt tinea pacat

PRAEF. AD LECT.

scat taciturnus inerteis : aut fugiat
Viticā, aut vincētus mittatur Ilerdam:
alia communicare, DEO dante & af-
fulgente fortuna, non desinam.

— — — — — Namq;
Excitat ipse favor studium, laudataq;
virtus

Crescit: & immensum gloria calcar
habet,

vt Poëta canit. Quare

Esto procul blattis, tincisq; nocen-
tior ater

Mome.

At tu candide Lector, candidis meis
conatibus fave, & Vale.

ARO-

AROMATVM, ET
SIMPLICIVM MEDICA-
MENTORVM INDICORVM
ALIQVOT HISTORIÆ,
TRACTATVS I.

De Lapidibus pretiosis, et
quibusdam alijs.

De Adamante. CAP. I.

Indicorum lapidum in *Ada-* Adamantis
mantibus dignitas prima, vt præstata.
inquit Iulius Solinus, tam ob cap. 65.
duritiem, quàm ob insignes
eius effectus. Atq; i^{de} est, quòd is diu, non
nisi regibus, & ijs admodum paucis fuerit
cognitus. Vocatur Adamas (vt scribit Io- Nominis
annes Camers Commentator Solini) à nati- ratio.
ua eius duritie ab à privativa particula,
& ἀπύλω verbo, quod domo, & supero
significat, quasi diceret Indomabilis. In- Natales.
veniuntur Adamantes in diversis partibus
India Orientalis, præcipue in Bisnager, &
excellentes habentur, quos vocant de
A Rupe

MEDIC. IND.

Lib. 37.
cap. 4.

Magni-
tudo.

Pretium.

Rupe veteri, præsertim quos natura elaboravit: quia, dicunt Indi, quemadmodum inter mulieres anteponi debet virgo illi quæ virgo non est: Eodem modo Adamas à natura elaboratus anteferri debet illi, qui arte factus & expolitus est. Refert Plinius, nasci etiam in Arabia, Cypro, et Macedonia: quãvis id neget Garcias ab Horto in suis Colloquijs, dicens quòd si ita esset, non adeò expeterentur à Turcis. Sed nostro iudicio tam infirmum est argumentum, ac si quis vellet probare quòd in Madrig non nascuntur Cidonia, quia de Toletò comparantur: ita ut possibile sit, nasci Adamantes illis in locis, quos recitat Plinius, et prospicere sibi Turcos ipsos ex India eò potius, quod meliores sint, quàm quòd inveniantur in maiori copia. Quod ad magnitudinem, dicunt vix esse aliquem maiorem auellana mundata: conspecti tamen maiores sunt, juxta relationem hominum fide dignorum, & quidem magnitudine oui parvi. Rex noster Dominus habet unum forma quadrangulari, cuius pretium æstimatur centum & sexaginta millibus ducatorum. Dicunt Regem,

HISTORIA.

1

gem illius provincie, ex qua allatus est, curasse in crucem agi multos, qui de terra eruerunt tot angulorum lapidem, ultra magnitudinem constitutam legibus. Quantum ad ipsius generationem, miraculi instar esse videtur, huiusmodi gemmas, que multis annis nasci et perfici debebant, duorum aut trium annorum spatio perfici. Nam si in ipsa fodina hoc anno ad cubiti altitudinem fodias, Adamantes reperies. Post biennium, rursus illic excauato, ibidem inuenies Adamantes. Sed certum est grandes non nisi sub infima rupe nasci. Generosissimus est similis ferro albo et lucido, quod vergit ad ceruleum clarum, et relucet ut radius Solis. Distinguitur à Crystallo coloris splendore, et duritie, que absq; vlla comparatione maior, quam Crystallo est, cui innasce quidam ex Veteribus dixerunt. Tanta autem boni est durities, ut pro certo habitum fuerit, resistere malleo; atq; in igne iniectus, quantumvis magnum, se defendit mirabiliter, ita ut nullum accipiat detrimentum, aut etiam diminutionem, vnde lapidem indomitum antiqui vocarunt multis de causis. Lites

Generatio
miraculi
Electio: et
Proprieta-
tes quedam
que ei ad
scribuntur.

C. 2. aff. 10.

MEDIC. IND.

Nō tamen affirmant etiam multi, esse tam inimicum
 de omni sanguini hircino, ut cum possit se defendere
 simpliciter ab igne & ferro: liber tamen non est ab illo
 Adamante sanguine recente & calido, siquidem in eo
 intelligendum, patet dissoluitur, praesertim si hircus biberit ante
 ex Plinio. vinum, & comederit apium, & petro seli-
 causam num, & alias herbas diureticas. Dicitur de
 inquire ipso falso, quod capiti mulieris dormientis
 apud Fra- ipsa inscia suppositus si sit, fidelis ipsa
 castorium ruat in amplexus mariti: si adultera, ab
 lib. de illo refugiat. Fabulosum etiam est, quod
 Symp. & putant eius aciem plumbo obtundi, propter
 anip. cap. admixtionem argenti viui. Nam quemad-
 11. modum resistit ferro & alijs metallis: sic
 etiam plumbum eadem vi penetrabit, qua
 naphi penetraret. Id monstrat experientia,
 quod vbiq; tangit, lineam cauam efficit,
 sit lapis aut metallum, & ipse non excava-
 tur: nec potest laborari, nisi alio Ada-
 mante. Narrant quoq; ex mutuo duorum
 attritu inuicem sic coherere, ut vix possint
 separari. Et propterea inuentus est Ada-
 mas, qui vbi incalisset, paleas ad se tra-
 xit non aliter quam Succinum. Magneti
 tam inimicus est, ut in huius presentia
 ferrum

ferrum non trahat, sed adimit illi vim.
Philosophi tribuerunt ei facultates diui- Vires.
nas, quas comprehendit interpres Dionysij
Poëta his duobus versibus:

Hic fulget lymphata Adamas quod pe-
Eora sanat,

Et prohibēs miseris occulti damna veneni.
Addunt amplius, q̄ auertit qualecūq̄ malū
insomnium, metū, phantasmata, & oculum
fascinatorinn. Et vocatur gemma reconci-
liationis, quia dicunt mitigare iracundiam,
& esse mediatorem inter discordias. Medici
qdā indigenā vtuntur Adamante pulueri-
sato, atq̄ eum per syringam in vesicā inij-
ciunt ad confringendum calculum: existi-
mantes quod per os exhibitus esset venenos-
sus, & quod propter suam tenuitatem &
penetrandi vim, intestina perforaret. Cuius Non est
tamen contrarium compertum est in seruis deleterij
Lapidariorum, qui verberib⁹ egregriē casi facultate
falsi sunt se deglutuisse Adamantes: eosq̄ præditus.
deinde cum excrementis alui eiecerunt, sine
aliquo nocumento: quia suo pondere descen-
dunt subito, vt sic nullam infligant plagam
seu vulnus. Deniq̄ ad confirmationē summi
A 3 pretij

**Excellen-
 tie demō-
 stratio me-
 morabilis.**

pretij et excellentiæ istius lapidis, visum est
 mihi allegare hęc id, quod narrat de ipso S.
 Epiphanius Episcopus, cui magnam autho-
 ritatem addit S. Hieronymus lib 9. Com-
 ment. supra Ezechielem cap. 28. & in Epi-
 stola quadam ad Fabiolam de vestitu sa-
 cerdotali, ubi tractans de Lyncurio lapide
 pretioso, transfert id quod de ipso scripserat
 S. Epiphanius. Dicit ergo iste S. Epipha-
 nius in tractatu, quem fecit de duodecim
 gemmis, quæ erant in veste Aaronis, de
 Adamante, quem etiam gestabat summus
 Pontifex, dum ter in anno ingrederetur
 Sancta sanctorum, in Paschate, in Penteco-
 ste, & Tabernaculorum festo. Ponebatur
 autem supra pectus summi sacerdotis inter
 duos Smaragdos, unà cū duodecim gemmis,
 quæ erant super humeros. Dieb⁹ ergo dictis
 ter per annum ostendebatur sic ornatus
 Pontifex populo. Quod si in peccato depre-
 henderentur, si in præceptis quæ dederat
 Deus, non ambulassent, mutabatur, ut fe-
 runt, color lapidis, & fiebat niger. Hinc
 agnoscebant, quod Dominus mortem im-
 missurus esset. Cum verò eos gladio perdere
 vellet,

vellet, efficiebatur sanguinei coloris. Quod si ut nix splenderet, agnoscebant se non peccasse, & tunc celebrabant festum.

De Smaragdo. CAP. II.

Plinius lib. 37. cap. 5. postquã tractavit Smaragdi de Adamantibus & Margaritis, dicit præstatã tertiam autoritatem Smaragdís perhiberi pluribus de causis. Prima, quia nullius coloris aspectus iucundior est. Nam herbas quoq; virentes frondesq; avidè spectamus. Smaragdos verò tantò libentius, quoniam nihil omnino viridius comparatum illis videret. Præterea soli gemmarum contuitu oculos implent, nec satiant. Quin & ab intentione alia obscurata, aspectu Smaragdi recreatur acies. Quorum verò corpus extensum est, eadem, quã specula ratione supini imagines rerum reddunt. Quemadmodum Nero princeps gladiatorum pugnas spectabat Smaragdo. Quidam genera eorum faciunt duodecim: Nobilissimi dicuntur Scythici, proximi Bactriani, tertium locum Ægyptij habent, & qui colliguntur flante vento Aquilone. S. Epiphanius dicit, quòd

Genera

4 quis

MEDIC. IND.

Loci, quibus nascitur. quidam ipsorum nascuntur in Iudæa, alij in Aethiopia, & etiam in flumine Indo, & Gange. Unde perspicitur, quod vix cognoscitur vera ipsius generatio, quia propter pretij magnitudinem & dignitatē eius nullum quasi vestigium reliquerunt negotiatores. *Albertus Magnus lib. 2. de rebus metallicis, & Georgius Agricola lib. 6. de nat. fossilium* narrant de isto lapide mirabilem virtutem, quod ei motus obscena voluptatis valde est perniciosus. siue enim mas, siue femina, dum commiscunt corpora, si eum gestet, vel in annulo, ut contingat cutem, disrumpitur. Et narrat *Albertus de Ungariæ quodam rege, qui ipsius regnabat temporibus, quod cum haberet in digito anulum cum Smaragdo in hora coitus cum uxore sua, in tres partes diuisus est. Et ideò, addit probabile esse, quod dicitur, quod hic lapis gestantem ad castitatem inclinet. Bonam efficit memoriam: auget opes: & fugat tempestatem. Pauca, quæ de gemmis traduntur relinquentur quò minus credantur, si verum est, quod diuinus Plato lib. 2. de Repub. narrat, quod quidam pastor Gyges vocatus*

vocatus dum suum gregem pasceret, terra Lege Cæ
autem magnis quibusdam imbribus disces- leon lib. 6.
isset, hiatus inde ad eum locum exiisset, in cap. ii. lect.
illum descendit, ibiq; inter alia mirabilia antiq.
aneum equum conspexit, cuius in lateribus Ciceronem
fores essent, quibus apertis, hominis mortui lib. 3. de
inuenit corpus magnitudine inusitata, quod offic. Me-
habebat in manu annulum aureum, & in cianus in
ipso lapidem tantæ virtutis, ut qui ipsum Foris, &
ferret secum, videre poterat, sed non videri. rursum
Redeundo ad nostrum Smaragdum, dicitur Plato lib.
etiam quòd cum morbo comitiali tanquam 10. de Rep.
hoste mortali pugnat: quia si ipsum vincit, huius an-
manet integer: quòd si non, rumpitur. Quili Gypis.
dam, qui imitantur doctrinam Arabum,
laudant maximè lapidè hunc contra febres
putridas & malignas, quos eruditissimè re- Epist. 12.
fellit Aloysius Mundella. quòd tamen con- Medic.
tra venenum valeat, Zoar Medicus Hicdere
Arabs monstravit, cum dixit: quòd cum Fracastor
comedisset herbam quandam venenatam, rius lib. 3.
suppsit in os smaragdum integrum, & al- de contag.
terum apposuit supra ventriculum, mox à morb. cur.
veneno liber euasit. Refert etiam Auen- cap. 6.
zoar, & approbat Auerroës lib. 5. Colli- in prolog.
cōsiliij sū.

A 5 get.

ad Solda- get, quod si de Smaragdo sumatur pondus
num. nouem granorum hordei in aqua calida be-
cap. 21. nē contrito, ieiuno existente ventriculo,
fistit fluxus ventris qui proveniunt ex
acrimonia alicuius medicamenti purgan-
tis, aut humoris putre facti. Rarissima
Smaragdi- magnitudinis Smaragdi exemplum habe-
na vasa. mus Genue, qui tam magnus est, ac lanx
Porcella- siue patina, quam vulgò catinum vocant,
na. Custodiunt illum in sacrario templi maio-
ris eius urbis, & monstrant cum magna so-
lennitate die vno in anno: iuxta quosdam,
* Qui à Galilæa Hieroso- lymam ut satisfiat populo, quò intelligat non esse
ad agnum oppignoratum: iuxta alios autem in memo-
Paschalem riam Christi nostri redemptoris, quo usus
comandu- est in vltima cæna, & dicitur fuisse ex ap-
candū ve- paratu Herodis regis. * In Gallia Nari-
nure decre- bonensi in cænobio quodā Lugdunensis agri
uerit: sed alia paropsis cernitur, cuius Conradus Ges-
mutato cō- filio aliò nerus meminit libro de figuris lapidum
diuerterit, cap. 6. instar pateræ, quam Porcellanam
Brasmus nuncupant, qua similiter Christum usum
Stella. volunt in ea cæna, sed minor multò superior
Notanda ri, nobilitateq. inferior. Ex Smaragdo si-
circa Sma- mul cum alijs gemmis cõponitur in officinis
ragdi usū. Principum

Principum & Regum Electuarium quod vocatur de Gemmis ad passionem cordis. In illa autem compositione Mesue pro Feruzegi regi non intelligitur Smaragdus, sed noster vulgaris Turcicus, propter aliquot rationes, quas non est ut ventilemus, ne excedamus propositum, & quia de his actum alibi. Hic ad verti debet, Smaragdos occidentales Peruvios non exhibendos esse per os, quia aliquam in se habent vim corrosivam & venenatam, sunt etiam colore inferiores ijs, qui sunt ex Oriente. Rumor est, in Balagate, Bisnager, ciuitatibus Indiae Orientalis adulterari Smaragdos cum fragmentis vitri, sed cognoscitur adulterium in eo, & summa facilitate franguntur. Ex regno nouo Granate aduexerunt ad nos multos Smaragdos, qui alicuius sunt pretij, & magni aestimati inter ipsosmet Indos, ut etiam in sepulchra ipsorum imponantur.

Invenitur aliud genus lapidis, qui vocatur Prasius, aut Prasites, et vulgò Plasma, cuius fecit Plinius tres species, vnam qualitatis, alteram loci, tertiam eandem cum Smaragdo.

Similis

MEDIC. IND.

Similis Plasmæ venit ex nostris Indijs lapis valde pulcher, coloris vergentis ad viridem, cum mixtionē albi. Cuius virtus est contra dolores frigidos, aut calculum renum, si gestetur brachio. Solent importari perforati, quia Indi sibi ipsos appendunt, tanquā locale remedium ad dictos affectus, & ad dolorem ventriculi, si ipsi imponatur. Matrone nobiles, quæ ipsos consequuntur, faciunt ex ipsis brachialia præseruationis gratia. Certò existimant quidam esse genus Iaspidis.

**Lapis in effectu si-
milis lapi-
di Nephri-
tico, de
quo Mo-
nades.** Inveniuntur quoq̃, in illis locis maritimis
nostrarum Indiarum quidam Pisces admo-
dum magni, & bellicosi, in quorū capitibus
inveniuntur lapides, quorum fragmenta &
puluis si sumantur per os, idem faciunt
quod Lapis nephritidus.

De Granato, CAP. III.

GRanatus aequè tam vilis pretij hîc est,
ac Hyacinthus, quod suspitionem attu-
lit esse primam speciem Hyacinthi. Geor-
gius Agricola numerat inter Carbunculos,
& quasi omnes eundem sequuntur, affir-
man

mantes esse ex Rubinorum genere, ut Hyacinthum, quem flavescentem Rubinum appellant; Granatū verò, nigricantem Rubinum. Nascuntur autem & in Calecut & Cananor regnis Indiae Orientalis: licet viderimus colligi in Hispania, sed non tales, quales extranei sunt, quia non tam bona est loci dispositio, quae ad generationem & ortum rerum non parum facit.

De Hyacintho. CAP. IV.

HYACINTHUS, ut Plinius dicit, lapis est coloris rubei & splendoris: quem moderni dividunt in tres species. Primam vocant Granatum, quae est Chrysolithos: secunda Hyacinthus est citrinus, quae etiam vocant Chrysolithum: tertius est Venetus, qui est Cyaneus. Vbi notari debet error Solini Solini cap. 43, qui attribuit Hyacintho id, quod non erat ipsius, sed Sapphiri, uti deprehendet qui diligentius ipsum examinet. Nascuntur Hyacinthi in India, licet fama quoque sic inveniri in aliquibus locis Lusitaniae, ut in Belas non procul Olyssipone, & in alijs multis partibus Hispaniae, maxime

MEDIC. IND.

Tagus, & maximè in ripa Tagi, vicina monasterio
 mira eius Bernhardinorū, quod medio miliari distat
 fertilitas à Toletis, ubi invenitur fons, qui Hyacinthorum
 rerum pre- vocatur, quoniam inter ipsos
 tiosarum. aqua eius scaturit. Sed tantum nō est, quod
 in isto tam celebri fluvio nascantur hi lapi-
 des, siquidem præter aurum, quod in ipso
 inveniri testati sunt Poëta, cōspectæ etiam
 margaritæ sunt, & circumcirca plantæ tam
 celebres ac raræ, ut in paucis locis alijs re-
 periantur, qualis inter alias est Lysma-
 chia, Alysson Galeni, & Terebinthus
 Theophrasti. Hyacinthi autem virtus est
 cordialis, quemadmodum apparet ex illa
 pharmacopœorum compositione, quæ dicitur
 Electuarium de gemmis: & per aliam
 benè usitatam nostris temporibus, quæ dicitur
 Confectio de Hyacinthis contra pestem
 & febres malignas, atq; exanthemata.

De Iaspide. CAP. V.

Iaspidis
 vires.

PLinius lib. 37. suæ nat. hist. docet diuersas
 species Iaspidis, & idē Dioscorides lib. 5.
 qui dicit quod totum genus istius lapidis ex
 collo gestatum, remedium est contra fasci-
 nationes

nationes & incantamenta. & appositum fe-
 mori mulieris accelerat partū. Gal. lib. 9.
 de simpl. med. fac. laudat eum, qui est co-
 lor is viridis, ex quo vasa Murrhina con-
 flantur (Porcellana vocant) adeò viren-
 tia, vt ex Smaragdo conflata videantur.
 Legitur quoq; quòd si portetur lapis vi- Gal. lib. 9.
 ridis supra ventriculum, ita vt cutem tan- de simpl.
 gat, mirabile ipsi conciliat robur, reprimat
 nauſeam ac vomitū, & iuuat concoctionem.
 Differt hic lapis ab illo multum, qui com-
 muniter dicitur Iaspe in Castilia, quia Ia- Iaspe
 spis antiqua est gemma rara, cuius magni-
 tudinem vndecim vnciarum vidit Plinius,
 formatamq; inde effigiem Naxonis thoras
 catam. Sed quòd dicitur in Hispania Iaspe,
 est species Marmoris tam communis &
 vulgaris, vt ex ipsa fiant passim multæ cos-
 lumnae. Solebant antiqui, vt magis salubris Sculptura
 esset, insculpere draconem, quæ consuetudo draconis
 creditur nata esse ab Aesculapio inventore in Iaspide:
 Medicina, quem representabant in forma cuius me-
 eius animalis. Narrant aliqui, quòd in cas- minit etiã
 pite cuiusdam serpentis in Africa vocati Galen.
 Aspidis, inuenitur lapis Iaspidi similis Iaspidi la-
 maxime pis similis.

MEDIC. IND.

Iaspidis maxima efficacia, & accepisse inde nomen, quod non est verisimile. S. Epiphanius dicit esse sex genera Iaspidis, licet Isidorus ponat septendecim. Melior iudicatur, quae invenitur in montibus Scythia: diversitas autem oritur à diversitate colorum: praefertur viridis ad usum medicum.

De Alaqueca. CAP. VI.

Invenitur in Balagate lapidis quoddam genus quod Alaqueca, Arabes Quequi vocant, cuius fragmentorum parvorum libra una venditur regali nummo Castellano, res digna admiratione, maxime cum praeter alia medicamentis facultatem habeat sistendi sanguinem ex quacumque parte fluat. Suspiciuntur quidam esse eum lapidem, quem vulgò vocant Restagnasanguis, similem facultate illi, qui fertur ex nova Hispania. Sed omnes multum differunt ab Hamatite, qui habetur in officinis ad similes effectus. Alaqueca autem videtur esse species Iaspidis, quia habet varietatem colorum, & inter illos puncta quaedam colorata ut sanguis apparent. *V*sus istius est contra qualescunq;

cunq̄ fluxum sanguinis, humectando ipsam
in aqua frigida, & continendo atq; adstrin-
gendo eum infirmo in pugno manus dextræ,
& iterando eius humectationem per multas
vices. Etiam utilis est, si adaptetur parti
ex qua sanguis fluit, specialiter verò in
fluxu hæmorrhoidum conspectus est feli-
cissimus eius successus, factis annulis ex hoc
lapide & gestatis in digito, aut ipsimet ano
accommodatis.

De Sapphiro. CAP. VII.

Sapphirus communiter gemma est exigui
pretij: colore cæruleo oculis grato, qua-
lis solet esse cæli sereni. Recentiores quidam
scriptores duo faciunt eius genera. Vnum
obscurius: Alterum verò splendens, & ma-
gis transparens, quod genus vulgò Sapphi-
rum aqueum vocant. Vilius hic est, & in-
terdum coloris cuiusdam admixtione Adas-
manicè ita amulatur, ut nonnullos plerumq̄
deceperit. Invenitur utrumq; genus in Ca-
lecut, Cananor, & varijs regni Bisnagua
locis. Prestantiores adferuntur ex Zei-
lan: omnium verò laudatissimi ex Pegu.

B   **Nulla**

MÉDIC. IND.

Lib. 37.
 cap. 9.

Nulla ex istis gemmis, quamvis magna & excellens fuerit, inuenietur super a se mille ducatos. Sed si inspexerimus, quod de Sapphiro scribit Plinius, agnosceremus eum pro lapide Lazuli. Debet enim Sapphirus collucere aureis punctis, siue maculis: uti lapis Lazuli. Iuxta quem potest dici, quod legitimus non inuenitur. Totum genus Sapphirorum habetur pro cordiali, & miscetur etiam in electuarijs, que conficiuntur aduersus pestem, & omnis generis venena. Alia multa facultates inueniuntur de scriptis, quas, quod sint ridicula, ipsis eorum autoribus relinquimus, ne mendaciorum videamur interpretes. Quoniam autem in usu Sapphirus est perinde ac gemma ab adulteratis ac falsis dignoratio. Primo, in pondere: quia arte facta maiore ex parte leues sunt, legitima graues, excepto Smaragdo. Secundo, quod nullum naturalium paritur lunam, excepto Smaragdo & Topasio. Tertio, quanto magis intuemur & conspiciamus gemmam legitimam, tanto magis grata est visui, ita

vix ipse visus exaturari possit, contrarium est in altera. Quarto, quod bona & legitime multo tempore possunt manere in igne, ut nullum ex eo detrimentum accipiant, ac false maculantur & corrumpuntur.

De Oculo felis. CAP. VIII.

IN insula Zeilan nascitur lapis, qui vocatur Oculus felis. Et licet inveniatur in Pegu, & alijs regionibus Indicis, tamen non sunt illis de Zeilan. Multo maioris sunt apud Indos pretij, quam in Hispania. Constat namq; experientia, quod cum unus sexcentis ducatis in India aestimaretur, transportatus in Lusitaniam, non nisi nonaginta est aestimatus, relatus autem eo vnde allatus erat, dicto pretio est venditus. Persuadent sibi Indi, eius qui hanc gemmam possidet, facultates non imminui, sed semper incrementum accipere & augeri. Sed non est quod miremur, inter gentem tam barbaram sparsas esse opiniones erroneas et superstitiosas, qualis haec est, siquidem etiam inter Christianos, maxime inter faminas, reperiuntur similes, qualis

B 2 est

MEDIC. IND.

est de Valeriana herba. Hunc Cardanus lib. 7. de Subtil. Pseudoopalum vocat, & alij recentiores cum illo.

De Magnete. CAP. IX.

Nomina. **L**apis Magnes multa habet nomina secundum diversitatem nationum. Quia Latinis dicitur Magnes & Heraclius lapis, Barbaris et Italis Calamita, Lusitanis Petre de Ceuar, Castellanis Piedra Y man.

Ferrum attrahit: Notus bene est propter validam vim attrahendi ferrum, ex quo apud nonnullos et de eius scriptum invenimus, naues Lusitanorum que ^{Φαινοπέρις} in Calecut comeant, clavis ferreæ non compingit, sed ligneis, ob scopulorum è Magnete lapide frequentiam, à quo scilicet magna ias ^{Alois. Cardanus} etura attraherentur & raperentur naues, si ferreæ clavis fabricata essent. Sed reuera non est historia autentica, cui fides adhiberi debeat; quia & in Calecut & toto eo tractu plures inveniuntur naues clavis confixæ ferreæ, quàm ligneis, neq; quisquam Lusitanorum est, qui huc usq; dicat se hoc vidisse. Verum quidem est, quòd in insulis Maldivis inveniuntur naues contextæ clavis ligneis, [vel filis duntaxat ex nucibus

bus Cocis] sed hoc non fit propter metum Magnetis, sed ne maior impendatur sumptus in ferrum. Ad hæc dicunt quidam lapidem hunc maiori ex parte inueniri in metallis ferrarijs, atq; inde tantam esse cognationem inter Magnetem & ferrum: cum tamen inueniatur etiam lapis hic, ubi nunquam fuit ferrum. Sunt qui putent Magnetem ad se ferrum trahere, ob eam facultatem quam ferro cōmunicauit seu impressit, qua ad Magnetem feratur: eamq; ob causam Magnetem non maioris esse ponderis, etiam si multum ferri illi addatur, quàm eum exigua ferri quantitate in bilance positum. Sed contrarium docet experientia. Præterea aliud quid de Magnete in mes^{us} eius dium producunt, dicentes esse facultatis deleteria, & homines reddere stultos. Verùm expertum habent huius regionis incole, Magnetem pauca quãtitate per os sumptũ, retardare senectutem, et conseruare iuuentutem. Qua de causa Rex Zeilan, ollas ex Magnete iussit confici, in quibus cibus eius coqueretur. Inseruit non parùm nostris navigationibus, siquidem per illum cognoscuntur

MEDIC. IND.

eur horæ diei, & venti. Apud nos in officinis sunt cum ipso emplastra, quorum usus est ad mala vteri, quibus sunt valde subiectæ mulieres. Magnes autem habetur melior, qui maximè attrahit ferrum, colore vergente ad coeruleum, densus, & qui per se non est valde ponderosus.

Theamedes.
Plinius
lib. 36.
cap. 16.

Lapis vocatus Theamedes, qui colligitur in quodam monte Æthiopia habet contrariam virtutem virtuti magnetis: quia supra ferrum positum, statim illud fugit.

De Lapide Bezaar. CAP. X.

Bezar lapis.
Belzaar.

Nominis
ratio, &
Generatio.

Nullus Græcorum, neq; Latinorum facit mentionem lapidis Bezaar tanti nominis in usu Medico apud Magnates & Principes. Medici Arabes scripserunt de eo magna experimenta, quorū multa etiam nostri temporis confirmarunt Medici. Quantum ad etymon & originem nominis, discrepant inter se Autores. Dicunt aliqui vocatū esse hunc lapidem Pazār à Pazan, h e. hirco, inde corrupto nomine dicitur Bezar, aut Bazar. Conradus Gesnerus ser-

mone m

monem instituens de capra siluestri scribit, nomen hoc esse Hebraicum, compositum ex Bel, quod significat Dominum, & Zaar, venenum, q. d. Dominus venenorum. Tradit præterea generari in capra montana in India maiori • trans fluuium Gangem in quibusdam montibus vicinis Chinae. Alij, quò ad eius generationis modum, eum sic describunt. Et in Corasone & Persia Hirci quoddam genus, quod Pazam lingua Persica vocant, coloris ruffi, aut etiam similis glandi maturæ, in cuius ventriculo nascitur, circum tenuissimam quandam paleam semper augmentum capiens cum quibusdam velut folijs aut squamis, ad modum Bulbi, siue Ceparum, vt vna q. tunica superimposita sit alteri. Quod ita se habere, constat experientia: fracto enim lapide huiusmodi tenuis palea in centro siue meditullio eius inuenta est. Conspicitur tamen intus quandoq. quedam cavitatis, quæ puluere plena est (quo falsi carent) eiusdem cum lapide facultatis. Ad hæc dicunt aliqui, quòd animalia hæc vocata alio nomine Cervicaprae funguntur officio ceruorum, & iuxta Plin-

B 4 nium

MEDIC. IND.

nium lib. 28. cap. 9. serpentes hauriunt, &
 spiritu narium extrahunt de latebris ca-
 uernarum, quibus deuoratis aquam petunt,
 in qua tamdiu se immergunt, donec vim
 veneni sedatam sentiunt. ex aqua autem
 egressi redeunt ad pastum, et multas herbas
 contra venenum vitiles comedunt, quas in-
 stinctu quodam naturali cognoscunt: atq;
 ita ex veneno, quod comederant; & ex
 herbis, quas depasti fuerant, mediante ca-
 lore interno generantur hi lapides in ipso-
 rum corpore. Animal hoc, uti tradunt, est
 magnitudine cerui atq; tam animosum, ut
 aliquando interficiat venatores, quare bene
 armati prodeunt ad capiendum ipsum cum
 laqueis & intricamentis multis alijs. Sunt
 porro animalia haec magna agilitate pra-
 dita, & incedunt gregatim mugiendo. Sunt
 qui affirmant, Ceruos dum animaduertunt
 se valde senes, comedere serpentes quorum
 esu reiuuescunt: ne autem venenum
 noceat, immergere sese in fluuijs, ut solum
 caput promineat extra, dum autem in his
 sunt, defluere humorē crassum ab ipsorum
 oculis, qui magno calore Solis congelatur in
 lapides

lapides similes glandibus. [De Beze- Spachij
hardt Arabum ex ceruorum lachryma additio.
i. a Theomnestus grauis veterinariorum
medicina auctor scribit. Ceruos, vermes in-
testinorū inuolucris implicitos, serpentium
esuenecare, quos ex cauernis narium spiritu
eliciunt: & ne illorum virus ipsis obsit, ad
fontes aquarū accelerant, quibus ad labra
vsq; se immergunt: tum oculis lachrymæ
lentè destillant, quæ viscedine sua coagula-
tæ, in angulis oculorum in lachrymas nucis
inglandis pondere coalescunt. Deinde quum
se se veneno exoneratos senserint, aquam
egressi, in latebras diuertunt: & vt lapis
ille, visus obstaculum, decidat, caput ar-
boribus affricant. quem inuentum, vt Be-
zehardt contra quoduis venenū antidotum
efficacissimum, venatores Sicilie & Orien-
tis magni vendunt. De quo Auenzoar lib. 1.
tract. 12, cap. 6. Scribonius Largus cap. 42.
composit. 163. Scaliger aduer. Cardanum
Exerc. 112.] Cum hoc anno in aula esset
eques quidam prædiues Commendator S.
Iacobi nomine Aluarus Mendez, qui par-
tes illas peragratus est, & singulariter
B 5 per-

MEDIC. IND.

perconclatus de isto lapide, dixit quod viderit ipsemet sæpè extrahi ex renibus quarundam caprarum montanarum, quæ sunt in Arabia. & quod sint duorum generum: vnum melius, ex Felici Arabia. et alterum non tale, ex Vaccarum insula, magis versus Septentrionem. Atq; secundum hunc pari ratione generantur hi pretiosi lapides in renibus illorum animalium, qua in corporibus humanis. Alij sentiunt esse minerale quiddam, vt Serapio. Sed plus fidei adhibendum est illis, qui scripserunt de illis regionib⁹, in quibus dictus lapis generatur, & multò magis testibus oculatis. Quod ad eius complexionem, nihil certi potest adstrui, quia non operatur per facultatem manifestam, sed per virtutem specificam. Indi vtuntur eo nos secuti contra omne genus veneni, & non solum in morsib⁹ animalium venenatorum, sed etiam ad morbos melancholicos. Opulentiores bis se purgare solent singulis annis, Martio & Septembri. A purgatione, quinq; subsequentibus diebus continuis sumunt in singulas doses decem huius lapidis grana dissoluti in aqua rosarum.

Tèperies.

Vtilitas.

rum. Hoc remedio iuuentā & vires conseruari dicunt. Vtuntur etiam contra tristitiam, melancholiam, syncopen, epilepsiam, morbos diuturnos ex humore melancholico, lepram item, scabiem, impetiginem, et quartanas. Valet contra lumbricos, in aqua portulacæ: contra febres pestilenciales, in aqua acetosæ: & deniq̃, contra variolas & rubéolas. Vtendi modus varius est, vel enim assumitur in potu, aut cibo: vel confringitur aut portatur in ore, aut sugitur: aut datur in puluere ad sudandū: aut appenditur in sacculo, vt cutim tangere possit, vti fit in Sublimato ad præcautionem pestis. Vtilis etiam singulariter est puluis aspersus morphis ferarum virulentarum, & anthracibus pestilentibus, quia venenum foras euocat. Sed si vtendum puluere est, debet radii instrumento aureo aut argenteo, ne terendo virtus ipsius exhalet. Quò ad quãtitatem, exhibentur tria, sex, aut duodecim grana, secundum arbitrium dantis. Vt sciri possit, an legitimus lapis hic sit, modus talis inventus est. Ducitur cum acu filum per toxicum (herba balestera vocatur) deinde per

cans

MEDIC. IND.

canis aut alterius animalculi pedem transmittitur acus, atq. filum relinquitur in vulnere. Canis ilico incipit ea symptomata habere, quæ solent comitari eos, qui biberunt toxicum. Cum planè concidit canis atq. desperatus videtur, tum huius lapidis pulverem aqua dilutū cani in os iniiciunt, & si ad pristinum suum statum animal redierit, habetur pro legitimo: sin minus, pro adulterato. Invenitur quoq. in Malaca lapis venenis resistens, qui tanta est in estimatione, ut è duobus, qui simul reperti fuerunt, alter pro ingenti munere missus sit Proregi Lusitaniæ, atq. hunc omnino præferunt lapidi Bezaar. Nascitur in felle Pedra de Hystricis, cuius color vergit ad purpureum, gustu amaro, tactu lævis & lubricus, Aliàs; Lapis Malecensis. Referunt ij, qui fuerunt in istis locis, quòd Indi quidā adulterarint lapidem istum Bezaar certa quadam compositione, quam illi norunt: non autem paleam, quæ intus continetur, neq. pulverem potuerunt exprimere. Quare dicit Serapio, esse aliquos ex istis lapidibus, quæ nullam contra venena vim habent, ut veri. Quòd autem

Lapis in-
uentus in
felle porci
spinosi ad-
uersus ve-
nena, Lusit-
anis dicto
Pedra de
Porco.
Aliàs; La-
pis Male-
censis.
Bezar ad-
ulteratio.

autem lapides isti habiti fuerint semper in Pretium
 magno pretio, testis est auctor quidam Arabs grande,
 Hispanus, cum dicit, se lapidem Bezaar
 vidisse apud filios Almirama custodis legis
 Dei: pro quo lapide magnificam ac prope regi-
 am adem Corduba is repondit. Præterea
 quod ipsi Reges Indiae magni hunc lapidem
 aestiment, manifestum fit ex munere, quod in
 prima acquisitione misit Rex de Cochin ad
 Regem Portugaliae, quo inter alia etiam
 hic lapis fuit, quem dicunt fuisse primum,
 quem Lusitani importarunt in Hispaniam.
 Nostri temporibus ceperunt quoque Lapides Bezar alia
 Bezaar ferre ex nostris Indijs, quos eosdem ab Oriena-
 cum Orientalibus dicunt habere effectus. tali spe-
 Habent extrinsecus colorem leonatum ob-
 scurum & splendidum, & sub duabus tunicis
 certam rem albam, qui gustati sapiunt ter-
 ram, & magnitudine sunt non mediae fabae,
 ut quidam ex recentibus dicit, sed castaneae,
 vel oui. Generatur in quodam animalium,
 quae sunt in montibus et terris frigidis Peru-
 inis, atque similia sunt arietibus, licet non
 habeant cornua, tanta velocitatis & agi-
 litatis, ut non possint capi venando, nisi tor-
 mentis

MEDIC. IND.

Lapides ex alijs animalibus exempli. *mentis manuarijs bellicis. Invenitur lapis in quodam folliculo propè stomachum, et maioris existimatur efficaciae esse eorum, qui pascuntur per montes, quàm qui per plana. Ex Nombre di Dios & Carthagine attulerunt lapides quosdam, ut saxula sunt. Inveniuntur in ventriculo magni alicuius Lacerti, vocati Caimanes, & sunt amphibij, quia vivunt in terra, & in aqua. Sunt feroces & dentati, ac tam magni oris, ut devorare possint hominem integrum. Alleviant & quandoq; tollunt quartanae, si vnus istorum applicetur vnicuiq; temporum aegri: quod occulta quadam ratione fit.*

De Margaritis. CAP. XI.

De Conchis, Margaritis, & Vnionibus Plinius lib. 9. cap. 35. Natales Margaritarum. *Inter Margaritas, quae praegrandes sunt Vniones Latinis dicuntur, quoniam vnae inveniuntur, quae similes sunt magnitudine, figura, & nitore. Minores dicuntur simpliciter Margaritae, Arabibus Aliofa corrupto vocabulo ex Iulfar portu in mari Persico, vbi generantur praestantiores. Haec etiam vocari solent Orientales, quia sunt Persicus Orientalis est, comparatus cum nostris.*

nostra Earope. Reperiuntur etiam Margaritæ à promontorio Comorim, ad insulam vsq; Zeilan (ubi est piscatio regis Portugaliæ) sed & minores & vilioris pretij, quàm superiores. Generantur & in insula Burneo, quæ licet magnæ sint, tamen non tam bene formatae, ut aliæ. Veniunt etiam pariter aliqua ex Chyna, quæ non magni sunt pretij. Pro vero statuitur reperiri etiam in mundo nouo, quæ tamen nulla ratione comparari possunt cum Orientalibus: cum sint minores, non ita candidæ, laues, ac rotundæ, etiamsi piscando ipsas multi vitam amiserint. Producit etiam ipsas Oceanus Septentrionalis, ut Orientalis, quàmuis non in tanta abundantia. Deniq; pro certo habetur, generari ipsas in omnibus aquis, in quibus inveniuntur conchæ. Quia præter Boëmorum testimonium, qui dicunt inueniri ditissimas conchas in quodam fluuio dicto Vuotauua, visa est in Tago flumine Toleti margarita in quadam concha ex ijs quæ ibi nascuntur, cum præcessisset magna quadam siccitas. Origo & genitura ipsarum est maiori ex parte è conchis, haud

MEDIC. IND.

haud multum ab ostrearum conchis dissimilibus. Sed hoc notari debet, eas quæ natant in profundo, producere margaritas maiores: & quæ in alto mari degunt, minores. Conchas ergo ubi acceperint Indi illius regionis Orientalis, aëri exponunt, ut exsiccantur, atq; ita aperiuntur: & in apertis mox conspiciuntur margarite aliquando plures, aliquando pauciores secundum ipsarum magnitudinem. Americus Vesputius affirmat, habuisse se concham, in qua inventæ sunt plures quàm 130. margarite.

Essentia.

Quod verò ad essentiam attinet, est questio inter autores, an Margarita sit pars ipsius conchæ, aut superfluitas, aut morbus.

**Lib. 3. Di-
prosofoph.
cap. 8.**

Refert Athenæus, quòd Chares Mytilæneus libro historiarum ad Alexandrum septimo, ipsas vocavit ossa: alij putant esse medullam ipsius conchæ: alij partum, ut Plinius: aut ova. quæ de seipsis produciunt, quia in mari adhuc sunt teneræ, & statim post Episcationem indurantur. Verior opinio meo quidem iudicio est, generari illas in carne conchæ, ut lapides in carne aliquorum animalium, suppeditata huic generationi mar

HISTORIA: 17

tioni materia ab humore crasso & viscido,
 qui redundat ex alimento: addito tamen
 hoc, quod non semper inveniatur in media
 carne, sed in alijs partibus ipsius conchæ.
 Inter conchas meliores habentur læves & Electio &
 alba, quas eius regionis incolæ Cheripo ap- pretium.
 pellant, ex quibus cochlearia poculaq; con-
 ficiuntur. Verum Cheripo non id est con-
 chylium, quod vulgò Matrem perlarum
 vocamus, quam eius loci populus vocat
 Chanco. Habent mercatores eius regionis
 cuprea quedam instrumenta multis fora-
 minibus pertusa, quibus æstimant & co-
 gnoscunt pretium Margaritarum. Nam
 quæ traici possunt per minora foramina,
 idem habent pretium, & venduntur per
 drachmas: quæ transeunt per maiora, ma-
 ioris æstimantur sine comparatione. Dicere
 autem inveni aliquas perforatas natura-
 liter, est ridiculum, quia quas videmus cum
 foraminulis, sunt ita elaborata naturali-
 ter. Maiores, quæ generantur non procul à
 promontorio Comorim, pendent centum
 grana tritici, & valet vna quæq; illarum
 mille quingentos aureos. Cõspecta etiam est,
C quæ

MÉDIC. IND.

que centum sexaginta grana penderet.
Margari- Persuasum habent aliqui, minui ipsarum
tis nitor pondus & colorem immutari antiquitate
quomodo temporis. At cognitum est experientia,
restitua- diu oryza leuiter confracta et sale versata,
tur. pristinum vigorem & fulgorem recuperare.
 Et Auerroës Arabs magni nominis inter
 Philosophos, & non pauca existimationis
 inter Medicos scribit, quòd si dentur comes-
 denda columbis, clariores et puriores reddi,
 vt tamen statim occidantur, vbi illas trans-
 glutierint, quia si diutius ac per tempus
 longius in suis retinerent ventriculis, non
 parum decederet de pretio, & damni plu-
Collectio. quàm lucri accederet. Americus testatur
 eas nisi sint benè maturæ & cadant ex con-
 chis, non esse perfectas & consumi parum
 tempore, hocq; respectu habito debere colligi,
Delectus. quando volunt excidere. Habentur
 optimæ, que sunt valde candidæ, rotundæ,
 læues, transparentes & ponderosæ, atq; si
 multatæ mollitiæ sunt, vt faciliè possint
 liquefieri in aceto, ad modum testæ omni-
æstimatio Quod manifestum facit illa sumptuosissima
 et pretium ma & superbissima cæna Cleopatræ reginæ
 Egyptiæ

*Aegypti, quã dedit studio singulari Marco antiquitas
Antonio, quæ si computetur ad monetam Plinius lib.
presentem, aestimabatur ducentis quinquaginta
millibus ducatorum, siquidem aceto 9. cap. 35
liquatum absorbendum dedit maiorem & Plutar.
generosiorum unionem, qui tunc credebatur in Antonio.
esse in mundo. Quod idem etiam fecit Imperator C. Caligula. Quantum ad usum Suetonius,
Medicinalem attinet, non scimus ex ijs utrius & Dion.
litate capere Indos, quanquam dicatur
quod propter suam siccitatem naturalem
consumunt superfluitates corporis, unde fit,
ut vires & spiritus vitales recreentur &
confortentur: atq; hanc ob causam Ara-
bes Medici inter cordiales medicinas eum
numerant, et si, quod scim⁹, nec Dioscorides,
nec Galenus ipsarum fecit mentionem, quæ
notatu digna sit. Valent etiam contra pes-
stem, & morbos alios malignos, humidica-
tes oculorum, si pulvis ipsarum subtilissi-
mus in ipsam partem ponatur. Habentur
frigide & siccæ cum aliqua adstrictione.*

De Ebore. CAP. XII.

EBur nihil aliud est, quàm dens Elephanti-
sis quem vulgò vocant Colmillo, quo

C 2 yttu=

MEDIC. IND.

utuntur ut plurimum Medici ad confortandum cor & hepar, & restringendas purgationes albas mulierū. Nullius in medicina usus sunt ipsi dentes apud Indos Orientis: sed duntaxat ab Arabibus & Turcis usurpantur ex Auicenna prescripto in eisdem remedijs, quibus nos utimur. Verum ad diuersa instrumentorum genera tantus eius usus est, ut ex ea parte Ethiopiae que est à Sofala, usq; ad Melinde, singulis annis in Indiam deuehantur millies sexcento pondo, præter eos dentes qui ex plerisque Indiae regionibus conuehuntur. Habetur frigidum & siccum in primo gradu. Circa quod duæ erroneæ opiniones sunt. Una quæ dicitur inueniri quoddam Ebur minerale: altera quæ vult non haberi Ebur verum, cum tot inueniantur Elephantes per Indiam et Aethiopiā.

Aiochtoli. Inuenitur in nostris Indijs quoddam animal vocatum Armadilla, quod veluti testis quibusdam totum coopertum est usq; ad pedes, & est porcelli magnitudine, caudam habet ut Lacerti, in qua est ossiculum, cuius in tenuissimum puluerem redacti pilulae.

lula, confecta magnitudine capitis aciculæ, atq; auri indita, dolorem eius sedat atq; tinnitum. Sub terra vivit, vt Talpa, & terra sese sustentare creditur. Sunt quoq; ista animalia in India Portugaliæ, & vocant ipsa Encubertados.

TRACTATUS II.

De Aromatibus.

De Cinnamomo five

Canella. CAP. I.

T*Am longa difficiliq; via pete-* Cinnamū.
bantur olim hæc aromata, vt Darseni.
perfectam eorum notitiam conse; Nomen.
qui veteribus haud facile fuerit.

Et quoniam ingens eorum erat pretium, maiorq; in hominibus lucri cupiditas, adulterabatur aromata, et hac ratione fiebat, vt diversa illis imponerentur nomina, tametsi plerumq; eiusdem essent generis. Quare præsens quoq; aroma dicebatur Cassia, & Darchyna lingua Persica, nostra Canella, & Cinnamomum etiam, quod significat lignum odoratum, aut Amomum allatum

MEDIC. IND.

ex China. Conspicitur quandoq. in India Orientali Canella, sed ea valde deprauata, & commixta cum bona, quae damnatur, aut quòd non bene parata sit, aut non suo tempore easa, quandoquidem vix aroma repertas corruptioni magis obnoxium, praesertim si diu detineatur in navi. Quidam dubitarunt, an nostra Canella esset vera Cassia antiquorum, an Pseudocassia. Rem eandem esse, multis probatum est à recentioribus. Verùm decepti in hoc sunt, dum non cogitarunt, nos nullum habere Cinnamomum, siquidem Galenus cum Theriacam parare vellet Antonino Imperatori, accipiebat ipsum ex vasculis, in quibus res exquisitae & pretiosae erant recòditae, quorum quaedam Traiani erant, alia Adriani, nonnulla Antonini, qui Adriano in imperio successit. Neq. adeò mirum sit, deesse nobis Cinnamomum, quoniam etiam eo destituebantur Principes tam curiosi & solliciti in rerum necessariorum acquisitione ex India, atq. mundum ita habebant sibi subiectum, ut fragmentum rei alicuius videntes, acciperet liceret, quod conseruarent in suis thesauris.

Vnde

Canella an
Cassia sit:
& an hodie
inve-
niatur.

Lib. 3. de
antid. cap.
23.

Vnde non est mirum, Cinnamomum perijisse in Arabia, vt Balsamum in Iudæa. Addatur, quod tradit Plinius, huius siluas incensas esse ira barbarorum. Confirmat et illud, quia ad inveniendum Cinnamomum illi qui Canella se onerant, adferrent etiam illud, quod maioris est pretij. Et concludunt, diversas esse res Canellam & Cinnamomum. Sed si verum esset, non inueniri Cinnamomum, vt isti arbitrantur, nescio quid Galeno responderi possit, cum dicit: ex præstantissima Canella seligatur Cinnamomum, & quod quandoq; arbores integræ Canelle conspiciuntur, ex quibus proveniunt aliquot rami Cinnamomi. Quod cum ita sit, aut debemus dimittere Canellam, aut admittere Cinnamomum, in quod illa abit. Et mihi quoq; videtur necessarium esse fateri, quod habeatur, licet in pauca quantitate: atq; istud solum probant argumenta alterius partis, quæ non negamus, maximè cum habeam parum de quadam eius particula, quam communicavit Doctor Madera Medicus regius, ijs præditam cõditionibus, quas Galenus tradit. Valde venè olet, ad

C 4 gustum

MEDIC. IND.

Canelle
hystoria.

gustum se præbet calidum, & non ingratum palato, color eius talis, ac si misceremus cum lacte colorem fuscum addito pauco cereuleo. Arbor Cinnamomi magnitudine est Oleæ, interdum minor, multis ramis rectis prædita. Folia quò ad figuram sunt similia folijs citri, & habent tres nervos in longitudinem, vt folia plantaginis, & sapor foliorum idem est cum sapore ipsiusmet Canelle, sicuti expertus sum in aliquot folijs eius quæ habeo. Flores sunt albi, fructus niger et rotundus, auellanae ferè magnitudine, aut exigua oliuæ. Concludendo, id quod nos vocamus Canellam, nihil est aliud, nisi secundus cortex arboris, isq; interior. Nam hæc arbor duplici cortice munita est, veluti Suberis arbor, non eo tamen adeò crasso & distincto. Exemptus ergò cortex hic interior, & disinctus ab exteriori, diuiditur in partes longas et quadratas, humi abijcitur, atq; ita per se conuoluitur, vt truncus integer vnus rami esse videatur, truncus verò interdum femoris crassitudine reperitur. Roseum autem illum colorem Solis calore contrahit: qui, non probè paratus, candi.

HISTORIA.

21

candicans, siue cinerei coloris fit: nimis
 verò ardoribus Solis adustus, niger. Subla-
 to cortice quiescunt arbores per tres annos
 sine ullo proventu, et omnes sunt silvestres. * Insula
 Nascitur arbor hæc in Zeilan, * Iaoia, hæc est
 & Malabar: sed selectissima est, quæ omnium
 in Zeilan, cum qua tamen invenitur ali-
 qua non bona, quia habet corticem nimis
 crassum, neq; ita in tubulos convolvitur,
 quod sit nimis vetus & non eiusdem anni.
 isse, ibiq; Adamum creatum, ac etiamum in monte eius, qui al-
 tissimus est, extare vestigia primi parentis saxis infixæ, &
 velut insculpta ad perpetuam memoriam.

Destillant de radice certum liquorem, qui
 redolet Camphoram, licet fiat hoc rarissime,
 quia rex Portugaliæ prohibuit, ne
 rentur radices, ut non pereant arbores. Eli-
 ciunt aquam ex floribus in India plumbeo
 alembico aut vitreo, sed non tam suavis ac
 odorata est, ut illa quam distillant ex
 corticibus viridibus. De exiccatis, quæ ad
 nos veniunt, destillant etiam aquam nos-
 trates, licet vulgus illam perperam vocet
 aquam de floribus Canellæ. Utuntur ea ad
 corroborandum stomachum, colicæ dolores

laudatissi-
 ma, in qua
 India serüt
 locum Pa-
 radisi fu-
 radice Ca-
 nelle.
 Aqua Can-
 nelle.

MEDIC. IND.

ex causa frigida provenientes illicò lenit, ut testatum sapius fecit experientia, faciei colorem commendat, & oris halitum, atq; valde accommodata est ad condiendos cibos. Exprimunt etiam oleum ex baccis Canelle, sicut solet elici sebiſſimè ex oliuis, quod est valde viscidum, & simile saponi Gallico, inodorum, nisi calefactum sit, tunc enim ad Canelle odorem accedit. Eo utuntur adversus ventriculi & nervorum frigiditatem. Ex Philippinis, insulis conterminis cū Chyna, attulerunt regi Hispanie Philippo aliud genus Canelle, sed subtilioris, & ad gustum tenacis, qua masticata inter dentes, non videtur nisi picis instar glutinosa. Disserendo de ipsius temperamento & effectibus cum Doctore Hortega medico summae autoritatis, & à cubiculis Maiestatis regie, visum ei est doct. sime, complexionem ipsius esse calidam in fine tertij gradus, et siccam in primo cum aliqua adstrictione. Ex hisce, quibus præditum est, qualitatibus colligitur, utile esse ipsius decoctum secure in febris, morbis pectoris, & urina, & similibus intemperiebus. In montibus

Oleum
Canelle.

Canelle
genus di-
uersum à
priori.

Temperies.

montibus qui sunt circa civitatem S. Francis del Quito in Peru, est etiam genus quoddam aromatis, quod vocant Canellam, & est fructus aut materia floris, qui poterit comparari copula glandium, nisi quod coloris est spadicei, & vergit aliquo modo ad nigrum. Crassius autem est, & maioris concitatis, atq; valde sapidum, ut Canella, nisi quod non debet comedi nisi in pulvere: quia videntes ipso pro condimento, ut canella, amittit vires & saporem. Calidum & cordiale est, & in summa utile ad ea, ad quae Canella, licet non tanta efficaciam.

Canella
species alia
à superioribus.

De Calamo aromatico. CAP. II.

Plinius lib. 16. cap. 36. & lib. 24. cap. 11. Calami tractat viginti novem species cannarum seu arundinum, inter quas mentionem facit vnus odorata, quae nascitur in India Orientali. Intelligens verum calamum aromaticum Pharmacopoliortum, qui ab Arabibus dicitur Casab Aldiriar, in Guzarate, Vax; in Cananim, Bache; in Malayo, Dirimgno; in Persia, Heger; & in Cuicam, Vaycam. Locus ubi Seritur per universam Indiam: vereq; provenit, constat.

MEDIC. IND.

constat, non nasci extra Indiam. Quod si autē quis inde suspicetur nasci etiam ipsum in regione alia, quia Plutarchus vocat Arabicum, & Corn. Celsus Alexandrinum calamum: debet intelligi ita vocari, quia ex India fertur in Arabiam, & similiter in Alexandriam, postea in Barut, & Tripolim Syriae. Hanc proprietatem haec canna habet, quod non olet, nisi postquam è terra extracta fuerit: interim quò viridior est, cum extrahitur, eò magis olet, licet nò tam suaviter. Familiare medicamentum est mulieribus Indis in passionibus matricis, & doloribus iuncturarum. Veterinarij multum utuntur ipso per hyemen: quia ex eo contuso conficiunt medicamentum, quod vocant Arata, addendo allia, cuminum, butyrum, saccharum, & parum salis. De isto dant suis iumentis mane contra frigiditates & torsiones ventris. Notandum, quod calamus aromaticus, quo utimur, non est radix, quia haec parua est, & non est nisi aliqua particula cannae aut caulis. Vnde colligitur error eorum, qui scribunt esse radicem, ut probent nostrum Calamum aromaticum

Vires.

Essentia:
quid sit.

maticum esse Acorum verū. Licet hoc ferri
posset, quod si non est canna Calamus vul-
garis, est radix eiusdem, quemadmodum
Nardus Indicus, qui vocatur Spicanardi,
non quod sit spica, sed quia ita videtur, li-
cet verè sit radix. Eadem canna hæc odo-
rata nihil habet intus simile tela araneæ,
vxi Arabes dixerunt, sed certam quandam
substantiam porosam & raram, quæ vide-
tur ipsius cor esse.

De Cardamomo. CAP. III.

Quod in officinis Cardamomum vocant, Cordumea
aroma est in regionibus India Orien- ni fortè
talis benè cognitum, nisi quod multitudo Arabum,
nominum, quam sortitum est ex diversitate Grana Pa=
locorum, causa fuit maxima confusionis in- radisi officio
ter scriptores Arabes. Seritur leguminum
modo, & nascitur altitudine, quando sum-
ma, cubiti vnus, cum siliqua quæ solet con-
tinere vsq; ad viginti grana. Radix est
parua, & amburunt primùm terram, quò
nascatur citiùs. Eo multum vtuntur Indi,
quia ipsum mandunt simul cum Betre ad-
conciliandum bonum odorem oris, pituitaq;
expurgan-

MEDIC. IND.

expurgandum caput & stomachum, licet etiam syrupos ex eo faciant. Quantum attinet ad eius differentias & essentiam. secundum antiquos & recentes; remitto ad Catalogum succedaneorum.

De Caryophyllis. CAP. IV.

Nota ne antiquis. Dioscoridem aut Galenum mentionem Caryophyllorum fecisse, nusquam invenire licet: quamvis Plinius videatur aliquam habuisse eorum notitiam, cum scribit: Est etiamnum in India Piperis graminis simile, quod vocant Caryophyllon, grandius fragiliusque. Tradunt in Indico luto id gigni. Advehitur odoris gratia. Nascuntur in Zeland, & alijs multis locis, sed nullibi fructifera est arbor, quam in insulis Maluccis. Arbor Caryophylla proferens similis Lauro est, multis praedita ramis, floribus copiosis odoratissimis, in initio candidis, deinde viridibus, & in fine rubescentibus, qui indurati, fiunt Caryophylla ipsa, Claros vocamus vulgo, Indi Calafur, & in Maluccis Chambe. Paulus dicit vocari καριόφυλλον, quasi Folium nucis, sed non respondet

Lib. 12. c. 7.

Vbi crescunt.

Arboris descriptio.

Lib. 7.

respondet nomini substantia, cum potius
sint stipulae & flores arboris Indicae, nigri
coloris, digiti longitudine, odorati, acres,
subamari, calidi ac sicci citra tertium ordi-
nem, multiplicis usus, tum in obsonijs, tum
in alijs medicamentis. Suspiciantur aliqui,
quod Hispanorum Cedrus, sit arbor Caryo-
phyllorum in India, quia si accipiatur Ce-
drus quando floret, & abijciantur barbulae
de floribus, remanent ut Clavi: & quod
propter maximum illarum regionum aestum
fructus non perveniat ad maturitatem, nisi
perficiatur in grano. Ad colligendos clavos, Caryo-
emundatur prius circa arborem humus: si- phyllegius
quidem nullum genus graminis vel herbae
sub hac arbore nascitur, omnem succum si ve
humorem ad se attrahente arbore. Quo fa-
cto, flagellant & percutiunt altiores ramos
arboris, & sic fructus decidit: quem duorum
aut trium dierum spatio exiccant, postea
asservant, & in diversas provincias mit-
tunt. Magni proventus augurium est, si
arbor plures flores produxerit quam folia:
idcirco non debent nimium flagellari arbo-
res, quia nimia & vehemens flagellatio
steriles

MEDIC. IND.

steriles efficit. Nascitur autem arbor sponte ex Caryophyllis decidentibus. Nam cum nunquam desit pluvia, que alimentum præbeat fructui, qui in terrâ decidit, enascuntur arbusculæ, que intra octennium quidem adolefcunt, ac fructum ferunt; & durant in centesimum. Colliguntur Clavi à medio Septembris usq; in Ianuarium & Februarium. Dubitarunt aliqui, an producantur gummi hæ arbores. Sed si benè rem consideraverimus, inveniemus in multa Caryophyllorum copia aliquid ex atro rufescens, quod prunis iniectum fructus ipsius odorem refert. Caryophylla in sua bonitate conservari existimant, si irrorantur cum aqua salsa, quia non roduntur à tineis. Lusitanæ mulieres habitantes in India, destillant ex ipsis viridibus aquam odoriferam ad passionem cordis. Siccum fructum manducant commendandi halitus gratia.

Est etiam in insula S. Laurentij fructus, magnitudine auellane aut paulò maior cum suo cortice, qui redolet Caryophylla, ultra de eo nihil scitur.

D

De Costo. CAP. V.

Costus valde laudatus ab antiquis plu- Nominum
 rimū negotij fecit rei herbariæ scripto- Costi var
 ribus, ut intelligerent, an legitimus inve- rietas.
 niri posset. Quæ difficultas inde maximè
 manavit, quòd multa & diversa eius con-
 stituerunt genera, qui de eo scripserunt, tam
 Græci, quàm Latini & Arabes. Vocatur
 in Guzarate, *Vplor*: in Malaca, *Pucho*:
 ab Arabibus, *Cost*: à Latinis, *Costus*: de
 ducto nomine, ut aliqui dixerūt à Costo rege
 Alexandria, cuius filiam narrant fuisse *S.*
Catharinam. Describitur autem ab ijs, qui Forma:
 ipsum viderunt, Sambuci effigie, & Arbuti
 aut Juniperi magnitudine, flores odoratos
 proferens. Certum ijs est, qui profecti sunt Locus ubi
 in Indiam ex Portugalia, inveniri istam de adue-
 plantam, & transportari à mercatoribus in niat.
Ormuz, unde sibi prospicit *Asia*, *Arabia*,
 & *Turcia*, & vsq; in *Alexandriam*, &
Venetias. Tamen ut sit, melior pars est
 radix. Et quòd de hac intellexerunt anti-
 qui in usu medicinali, constat ex ipsomet
Dioscoride, qui ait, adulterari cum radicis Lih. 1. c. 15.
bus Helenij, quam in *Hispania* ulteriore
 D vocat

MEDIC. IND.

vocamus *Ala*. Quòd si aliquis interroget, quomodo tot possint esse arbores *Costi*, ut *Lusitani* referunt, qui radicem eius in tanta abundantia advehunt. Respondemus, quòd minor eius pars est Radix quæ venditur, maior autem lignum, neq; hoc maiori pretij est quàm illa. Præcellit is, qui in candidus est, cortice cinereo: invenitur tamen etiam colore buxi, cortice pallecenti. Tanta est Odoris fragrantia præditus, ut multis capitis dolorem excitet: gustu minime amaro, nec etiam dulci, tamen si iam senescens amarescat. Nam recens gustu acris est, ut reliquam aromata. Atq; hinc constat, quòd cum *Arabes* duo eius genera faciunt, amarum & dulce, ex eo factum est, quia cum recens est, caret amaritudine: ubi autem vetustate corrumpi incipit, amaritudinem contrahit, fitq; nigricans.

Autoris sententia de Costo. Ut autem dicam quòd sentio, tanta est huius radicis confusio apud nos, et tam exigua notitia de ea, ut satius sit uti eius succedaneo: atq; ita non est, ut tanti faciamus communem nostram *Zedoariam*, quàm aliqui pro genere *Costi* statuunt, & quidem *Costi* primus

primi, quem nobis Dioscorides depingit. Deinde, uti bene D. Augustinus dicit, multo melius est dubitare, in eo quod non scimus, quam pertinaciter credere, quod non est certum. Quare, sicut copiosius suo loco docuimus, magis sequuti sumus opinionem Matthioli, qui substituit radicem herbe Angelicæ bene cognita, quæ accedit multum ad Costum in suavitate odoris, et in acrimonia quam habet non sine aliqua amaritudine. Proinde non videntur nobis digni esse reprehensione, qui Angelicam pro Costi genere reponunt.

De Cubebis. CAP. VI.

Cubebe (de quibus fecit mentionem Placitarius comparans ipsas granis piperis, quæ quædam existimantur esse semina Agni casti) sunt in magno usu apud mulieres Indiarum vsu Orientalis macerantes ipsas in vino ad excitandum appetitum venereum, [si in coitu detineantur ore] ad excalfaciendum ventriculum, et amens apud nos et per totam Europam vix usum, præterquam in Compositionibus officinarum. Arbor quæ illas producit est **Forma.**

D 2 Sylves

MEDIC. IND.

Sylvestris, & similis Malo vulgari, sed minor, folijs Piperis, sed angustioribus, per arbores Hederæ modo repit. Fructus racematim coheret, non totus iunctus, & in vno communi racemo, vt vna, sed vnoquoq; grano pendente ex suo pedicillo. Tanta autem in existimatione est fructus hic etiam vbi nascitur, vt eum incolæ decoquant, ante quàm efferi sinant, metuentes ne alibi satus nascatur. Hinc fieri puto, vt vbiq; corruptioni magis sit obnoxius. Hac à Lusitanis fide dignis accepi, qui longo tempore in insula Iaua habitauerunt. Ioannes C. species est. steus in suis annotat. supra Mesuem asserit nostras Cubebas eiusdè esse generis cum illo de Aromat. Pipere caudato, quod in Benin Aethiopia regno nascens vlugato pipere longè acrim reperitur, quod Lusitanorum idiomate vocatur Pimienta del Rabo. Et quia Cubeba quoq; euanescent longiori tempore, nò participant de illa acrimonia quæ requiritur. Quantum nostræ differant ab ijs, quas descripserunt Arabes, quæ sunt verum Carpesium tam celebratum ab antiquis, neq; est nostrum propositum tractare, neq; desunt auctores,

authores graues, qui pro sufficienter demon-
strato arripiunt.

De Folio Indico. CAP. VII.

Dum de Betre tractabimus, ostendetur, ^{Folium}
quantum differat ab ipso Folium Indi- ^{Indis.}
cum, quod Indi vocant Tamalapatra, quã
vocem Græci et Latini imitantes Malaba-
trum nuncuparunt. Est verò Folium hoc
simile folio Mali medicæ, paulò angustius
& acutius, tribus per longitudinem discor-
rentibus nervis, vt in plantagine, bene &
aliquo modo Caryophillos redolens, non
tanti tamè odoris, vt offendat caput, prout
solent aliæ res aromaticæ. Non aquis inna- ^{Errores}
tat hoc Folium, vt Dioscorides & Plinius ^{quorundã}
scripserunt, sed nascitur in arbore valde ^{Lib. 1.}
alta, longè ab aquis, & in diuersis locis. ^{cap. 12.}
Quidam putarunt esse folium hoc Caryos- ^{Lib. 12.}
phyllorum, in quo decepti sunt manifestè, ^{cap. 26.}
quia regio vbi nascuntur Caryophilli, est
tàm lōginqua ab illa Folij, vt opus ferè sit
duorum annorum spatio, quo ab vna ad al-
teram perueniri possit. Dixerunt etiam esse
folium Canella, et q̄ nascatur in Ethiopia.

D 3 sed

MED IC. IND.

sed est etiam error manifestus, quia nec est in Aethiopia arbor Canella, nec folium Indicum. Hoc quidem verum est, quod folia Canella non differunt multum à Folio Indico, licet angustiora sunt, & nõ tam acuta, & carent tribus illis nervis. Deniq, si maiorem curam & diligentiam adhiberent Medici & Pharmacopœi Hispani, uti deceret, non opus esset quærere succedaneum huic Folio in suis compositionibus, siquidem abundanter satis advehi posset ex India, atq, tanta quidem copia, quæ univèrsæ Europæ sufficeret.

De Galanga. CAP. VIII.

Galange
species.

Galanga medicamentum est, usibus humanis valde necessarium, licet Graeci non cognoverint, neq, vix etiam Arabes, apud quos vocatur Caluegia. Est verò duplex. Una minor, & odorata, quæ advenit ex Chyna: Altera maior, & crassior, non tantæ efficacæ ac prior, quæ nascitur in Iava. Minor duorum palmorum altitudine fruticat, folijs Myrti, radice nodosa, sponte nascens. Maior elevatur duos cubitos in altum,

rum, folijs Myrthi mucronatis in modum
 cuspidis lanceæ, radice crassa, & nodosa
 Harundinis modo, flore candido, fert semē,
 ex quo nascitur & seritur in hortis, licet in
 pauca quantitate, interim tamen tanta, ut
 acetarijs & huius gentis vsui medico suffi-
 ciat: seritur tamen hæc maior duntaxat
 radice, ut Gingiber, non semine. Loquor de
 maiori, quia altera est semper syluestris.
 Si quis cupit cognoscere, quàm confuso &
 incerto ordine tractatum fuerit in libris
 Arabum de hac specie, legat Aricennā cap.
 196. & 321. lib. 2. Ceterum omnino explo-
 denda est Monachorum, qui in Mesuen-
 Commentarios ediderunt, opinio, quibus vis error.
 detur esse radix Schœnanthi, quam certum
 est inuilem esse in vsu medico, & nasci in
 Arabia ac Caliate: Galanga verò non na-
 scitur nisi in provincijs China & Iauæ ab
 Arabia procul distantibus. Adulteratur à Adulter
 quibusdam, qui Cyperi radices contorquen- ratio.
 tes, aceto forti & pipere macerent. verùm
 impostura facilè deprehenditur: quippe
 abrafo exteriori corce, nulla in radicis sub-
 stantia acredinis nota, nullusq; Galangæ
 sapor percipitur.

D 4

MEDIC. IND.

Galanga *Ex Florida, & portu S. Helena advehi-*
tur radix rotunda, quæ Galanga esse puta-
tur & figuræ & virium ratione. Longa in
suo exortu est, & cum nodis tanta arte, ut
incisis singulis remaneat ut corona, quare
perforant, et faciunt globulos seu spherulas,
quas Indi de collo suspendunt. Radix hæc
exiccata & indurata, foris nigra est, intus
alba, et valde aromatica. Planta huius ra-
dicis non est magna, sed folia sunt ampla,
& notabilis magnitudinis, cum ramis qui
extenduntur per terram. Habetur calida
& sicca in secundo gradu. Vjus harum ra-
dicum inter illos Barbaros est, quod eas
lapidibus conterunt, totumq; corpus cum
illis affricant, propter odorem gratû, cuius
valde amantes sunt, ut faciant cum anima
& corpore maiora conuiuia demoni. Di-
cunt etiam sic cutim constringi, & corrobo-
rari membra. Vtilis est morbis frigidis,
ut Galanga.

De Gingibere. CAP. IX.

Zingiberis *Gingiber planta est folijs similibus Iridi*
forma. aquatica, aut Gladiolo, magis tamen
nigrican-

nigricantibus: caule trium aut quatuor palmorum altitudine aſurgens. Ludou. Romanus mentionem faciens radicis, ſcribit erui nonnunquã pondò vnciarũ duodecim: ſed non omnibus eandem eſſe amplitudinem. Plus in profundum non extendi, quàm ad ternos vel quaternos palmos ad ſummũ. Et cum extrahitur, reſinqui portiunculam de ipſa, terramq; radici aggeri, ceu ſemen ipſius radicis, proximo anno eruturi fructum, h. e. Zingiber. Naſcitur in omni- Natales.
 bus provincijs Indiæ Orientalis, quas nouimus, ſemine aut radice ſatum. Nam quod ſponte naſcitur ſylueſtre, exigui momenti eſt reſpectu prioris. Melius & magis uſi- Electio.
 ratum eſt illud de Malabar, deinde de Bengala, poſtea de Dabul, et Bazaim, quod non habet multam acrimoniam ob nimiam eius humiditatem. Colligunt illud per men- Collectio.
 ſem Decembrem & Ianuarium, deinde aliquantulum ſiccatum limo obducitur, non ut ponderet magis, ſed ut melius & diutius conſeruetur in ſua humiditate naturali. Cum adhuc recens eſt, conſcindunt eam in Uſus.
 fruſta, atq; cum oleo, ſale & aceto in ace-

D 5 tarijs

M E D I C . I N D .

Gingiber
Virens of-
ficinarum.

arijs edunt: atq; etiam coquunt cum car-
 nibus et piscibus. In Bengala vtuntur Con-
 ferva huius radicis recentis. lavātes ipsam
 primū septius, & per dies aliquot mace-
 rantes, deinde saccharo condientes. sic enim
 suavissima ad comedendum efficitur, absq;
 acrimonia quæ ingrata sit, neq; filamenta
 in ore relinquit dum comeditur: quemad-
 modum accidit in cariōsa aut inveterata,
 quam macerant primū in lixiuo forti,
 deinde condiunt saccharo. Inter alia sim-
 plicia quæ anno præterito ex nostris Indijs
 missa sunt ad Regem, fuit etiam Gingiber
 quoddam recens. Et non est mirum, quòd
 etiam hæc radix, vt alia multa, quæ cre-
 debamus inveniri in India Orientali, ex
 nova Hispania adferantur, quādoquidem
 similiter, vt quidam testantur, appropin-
 quat & confinis est China regio tam longin-
 qua, cum ciuitate Mechico, mediantibus
 aliquot fretis.

CAP. X. De Maci, & Moscata nuce.

Macis &
Macere
differet.

Macis officinarum est Aroma delatum
 ad nos ex India Orientali. Quòd autem
 differat

differat à Macere Græcorū, & quòd Ma-
 cer non cognoscatur, satis probatum est à
 recentioribus. Unde colligitur, quàm gra-
 uis aliquorum error sit, qui absq̃ villo re-
 spectu duo hæc vocabula confundunt, præ-
 sertim in compositionibus medicinalibus
 Arabum, in quibus dùm legitur Macis,
 magna præsumptione cuiusdam elegantie
 scribunt Macer, qui valde differt à Maci
 in facultatibus & temperamento. Est au-
 tem arbor, quæ Macin producit et Moschas arboris
 tam nucem, similis Pyro, tam magnitudi-
 ne, quàm folijs, licet brevioribus & rotun-
 dioribus. Fructus est cooperatus cortice
 duro, qui per maturitatem dehiscit, in mo-
 dum erinacei Castaneæ, & detegitur alius
 cortex rubens, magis tenuis, ut tela, quæ
 nucem cum suo cortice ambit: & hæc Ma-
 cis est. De primo cortice, qui externus est,
 cum odoratus sit & grati saporis, faciunt
 Conseruam, quæ benè laudatur in morbis
 cerebri, vteri, & nervorum. Exsiccata nu-
 ce, dehiscit etiam secundus cortex, et flac-
 cescente colore rubeo, cõvertitur in flauum
 seu aureū. Hic cortex, qui vocatur Macis,
 triple

MEDIC. IND.

Oleum. triplò plus valet, quàm ipsa Nux, & inter alias vtilitates, quas habet, est oleum quod ex ipsa faciunt valde probatum in morbis nervorum, quod communiter adfertur ex Banda insula, in qua nascitur hæc arbor: quàmvis etiam tradunt inveniri in Maluccis insulis, sed in fructiferam, ut & ea, quæ in Zeilan provenit.

De Nardo Indico. CAP. XI.

Non est dubium, multò plura aromata, maioriq; quantitate, & minùs adulterata ad nos ad ferri, vilioriq; emi, quàm antiquitus fiebat: quòd nunc Lusitanorum navigationibus India nobis aperta sint, ipsaq; regiones, quæ aromata gignunt, longè cultiores nunc sint, quàm veterum tempore fuerunt. In eorum numero Nardus est, quæ legitima & sine adulteratione ad nos importatur, licet interdum aut maris humore sibi ascito situm contrahat, aut senio sua veolentiam illam amittat, qua initio prædita erat. Ex quo quidam dixerunt Nardum officinarum non esse legitimam Nardi spicam, nò tam suavem invenientes odorem,

odorem, ac sperabant. Quibus satisfit, si di-
 catur cum Dioscoride, quod si non est Sy-
 riacus, ad minus erit Indicus, qui non tam
 fragrans est, quorum mentionem fecit Gal-
 lib. 2. de Antidotis in descriptione Mithri-
 datici. Ab Arabibus vocatur Chambul q.
 d. Spica, licet Autor quidam barbarus illam
 vocet Simibel & Sumbel: quia linguam
 Arabicam ignoravit: nisi malimus tempore
 paulatim fuisse corrupta vocabula. Nasci- ^{Natales,}
 tur Nardus in provincijs Regni Dely &
 Decan, iuxta fluvium Gange. Genus ipsius
 unicum duntaxat reperitur in quodam mon-
 te, qui altera parte Orientem spectat, & al-
 tera Occidentem, ad quem sita est Syria ^{Vnde etiam}
 multis regionibus ab India discreta. Nasci- ^{Spica Sy-}
 tur quoque in alijs multis eius loci regionib⁹, ^{riaca dici-}
 sed quasi semper seminatur, & vix sponte ^{tur, non}
 absq^{ue} cultura provenit. Certè radix est ^{in Syria}
 Nardus, extendens supra caulem circiter ^{nascatur.}
 tres palmos longum, cum quidem est lon- ^{Nardi de-}
 gissimus, & cum ipso alios multo breviores: ^{scriptio.}
 in summa radice spinæ producuntur, licet
 producantur quoque alia per caules. Talis
 venditur in Cambayete, Gogua, alijsq^{ue} pore
 subus

MEDIC. IND.

tubus maritimis, quo appellant mercatores
 ex Persia & Arabia: potissimam tamen
 partem ab indigenis absumi ferunt, atq;
 propterea dicunt, quòd nosler Nardus non
 sit ille antiquorum, aut ob ea quæ ante dicta
 Lib. 12. c. 12. sunt, aut quia Plinius dixit, quòd vendeba-
 tur suo tempore magno pretio. Sed ante re-
 sponsum est, res hæc nostris temporibus
 magis esse cognitæ. Fabulosum est, quòd
 Lacuna. Commentator quidam Dioscoridis scribit
 ex Nardo Indica fieri Pisum venenum,
 quia neq; etiam Indis ipsis quicquam de eo
 constat.

De Pipere. CAP. XII.

GRæci vocarunt nostram Piementam
 Πιπερι, Latini Piper, & Itali Pepe.
 Piperis natales. Maior quantitas ipsius nascitur in Mala-
 uar, tota ea maritima regione, quæ à pro-
 montorio Comorim vsq; ad Cananor per-
 tingit, ubi vocatur Mòlanga, quàmvis
 nascatur quoq; in alijs partibus India.
 Descri- Plantatur autem Piperis arbor ad radices
 ptio. alterius arboris, Palmæ aut Fausel, per
 quas veluti conuoluendo se in altū ascendit.
 Radix

Radice parua est, folijs nec multis nec magnis, sed minoribus folijs Aurantij, gustus acribus, accedentibus ad saporem Betri. Fructus uarū modo racematim nascitur, sed minor, et semper virens, vsq; ad medium Ianuarium, quo ad suam maturitatem peruenit, & siccat. Est duorum generum Genera hac arbor in Malabar: Vnum Piperis nigri, & alterum albi. Est & aliud Longum in Bengala, quæ distat à Malabar quingentarum leucarum spatio. Vnde apparet, in eundem errorē incidisse et Græcos & Arabes, dicentes quod tria illa Piperis genera proueniant ex eadem arbore. Dio- Lib. 2.
scorides tamen, quem secuti sunt plurimi, cap. 153.
meretur veniam, siquidē ex falsa aliorum relatione scripsit, cuius causa fuit maxima locorum distantia, neq; tales institutæ fuerunt navigationes per mare, uti nunc. Inter verò eam arborem, quæ Piper nigrum fert, et eam quæ albi, àm exigua est differentia, ut à nemine quàm ab incolis dignosci possunt: nisi conspiciantur cum suo fructu maturo. Quæ autem longum Piper profert, non plus habet similitudinis cum superioribus, quàm

MEDIC. IND.

bus, quàm castanea cum ovo. Candidi arbor
 rarior est & exquisita, ac vix invenitur
 nisi in paucis locis. Ex Carthagine, & toto
 Continentis tractu adfertur genus quoddam
 Piperis longi, longè acrius quam Orientale.
 Diatrio- quo videntur in condimentis. Ex omnibus
 pipereon. tribus generibus Piperis mixtis cum melle
 componitur medicamentum vocatum Dia-
 trio pipereon, quod in omnibus morbis
 frigidis & humidis ventriculi salubre ad-
 modum est remedium, cuius calor non tran-
 sit primas venas, sed confortato stomacho
 & resolutis flatibus ventris quiescit et con-
 sopitur eius virtus. Invenitur aliud genus
 Piperis, quod vocatur Canarium lingua
 Malauarica. Est autem id concavum, &
 videntur eo in pituita à capite euacuanda,
 dentiumque doloribus: alij ad profluvia
 alui, & vomitus. Invehi quoque solebat
 Antuerpiam aliud genus Piperis, quod Lu-
 fitani vocant Pimienta del Rabo, h. e. pi-
 per caudam habens. Sed metuens Rex Lu-
 sitanus ne legitimum Piper alterius in ves-
 tione vilesceret, id amplius invehi edicto
 vetuit. Memini me videre in Madrid aliud
 genus

genus Piperis, quod Serapio cap. 337. de grano Zelim vocat Aethiopicum, aut piper Nigrorum, involutum in quibusdam siliquis, quo utuntur Aethiopes contra dolorem dentium molarium. Eius figura ad vivum depicta est apud Matthiolum. Ab istis Piperibus dictis multum differt Piper Indorum Occidentalium, quod vocant Axi. Arbor valde cognita et frequens apud ipsos est, quin etiam apud nos, quia vix hortus est, in quo non reperiatur propter pulchritudine fructus que fert. Calefacit multum, et grana producit varij coloris pulchri, magnitudine digiti. Aliud Axi producit grana colorata & rotunda, crassitie Cerastrum: aliud fert ipsa viridia & minora: aliud emittit picta colore nigro vergente ad caeruleum obscurum. Utuntur hoc Pipere in condimentis & iusculis etiam apud nos. Et quia supplet vices Piperis legitimi, Aui-cenna vocat hoc Piper indicum, Zinziber caninum: Plinius Piperitidem & Siliquastrum, cuius complexio est calida et sicca ferè in quarto gradu.

Lib. 19.
cap. ult.

E TRA-

MEDIC. IND.
TRACTATUS III.

De Arboribus tùm sterilibus,
tùm fructum ferentibus,
Herbis, Radicibus,
atq; Lignis.

De Arbore trifti. CAP. I.

Goa caput **I**nvenitur in vrbe Goa arbor, quã e Ma-
est totius laca allatam aſerunt, quã non ostendit
Indiã Ori- suos flores, nisi vbi Sol occidit vsq; ad eim
entalisq; ortum: [quo decidunt flores, & tota arbor
tractus. cum suis folijs quasi marcida apparet] qui
Etymon ob rem dicta est Arbor triftis. De origi-
fabula ex- nominis Indi sic fabulantur. Fuit nobili
plicatum quidam Parisatice dictus, cuius pulcherri-
notabili. ma filia Solis petebatur amoribus, quã cum
tanto amatori virginitatis copiam fecisset,
ab eodem novo alterius puella amore cor-
repto deferta fuit. Inde moeror mulieri, ex
moerore desperatio, ex desperatione mors,
quam sibi ipsa intulit. Ex cuius cremati-
Metamor- cineribus arborem hanc suscitaram ferunt,
phosis que etiamnum doloris ac indignationis ma-
quãdam nifesta signa edit, dum Sole oriente flores
Quidiana. nifesta signa edit, dum Sole oriente flores
quibus

quibus erat pulchritudine cōspicua amittit,
ac folia claudit, nocturnisq; amica tene-
bris, luctus æterni testimonium præbet.

Existimat Clusius fieri aut ob occultam quan-
dam contrarietatem, aut ob succi tenuitatem, quem
solis radij consumunt: quia quos Sol non attingit,
diutius in arbore herere solent.

Magnitudine est Oleæ, folijs Pruno simi- ^{Forma.}
libus, floribus odoratissimis. Nullius quod ^{vsus.}
scitur in medicina vsus ob eorum delicatam
& raram texturam: nisi quòd florum pe-
diculis, qui lutei sunt, eius loci incolæ vtun-
tur ad tingendos cibos loco croci. Et volunt
nonnulli aquam stillatitiam florum oculis
vtile esse admoto lineo panno huic intincto.
Florum tam fragrans odor est, vt prius
odore alios duos flores odoratissimos Indiæ.
Priores dicti sunt Mogori, Arantiorum ^{Mogori.}
floribus (Azahar) multò odoratiores: alij
Champe, odoris acutioris, quàm Liliorum. ^{Champe.}
Hi sunt flores, quibus simul cum rosa red- ^{indi sum-}
dunt tributum Regibus, quibus ornant sua ^{mopere}
palatia. Odores florum tantopere expetunt ^{deditire-}
Indi, vt sæpè cibo abstineant, vt habeant ^{bus odo-}
vnde odores sibi comparare possint, ideoq; ^{rsferis.}

E 2 natu-

MEDIC. IND.

naturaliter magis luxuriosi & addicti venenis voluptatibus censentur. Et fama est eò procedere ipsorum amentiam, ut census & tributum, quod singulis annis Regi Bisnauer persoluunt ex solis floribus ascendat ad quinq; millia ducatorum.

Ad propositum Arboris tristis, offert se illa herba valde communis in Castilia, dicta Hesperis à Theophrasto, quã scribit Plinius nomen id inde invenisse, quia noctu magis olet. A quibusdam vulgò dicitur Albeli de campo (viola campi) & bene, quia nihil interdiu & in presentia Solis olent flores, qui sunt melior pars totius herbe, adveniente & ad occasum Solis neq; est viola, neq; iasminum maius, neq; suavis fragrantia herba, ut possunt experiri ij, quicunq; per astatem serius in campos progrediuntur. Sed quia de hac ipsa tractavimus in alijs libris magis particulariter: dicta nunc sufficiant.

De Auacari. CAP. II.

IN provincia Malauar invenitur arbor, mediocris magnitudinis, fructu, folijs, & floribus Myrto valde similis, quæ Auacari dicitur.

dicitur. Nascitur in montibus & olet ut nostrum Trifolium. Fructus eius valde adstringit, quare magnæ est efficacia ad fluxus ventris à causa frigida. Eundem effectum præstat cortex arboris, uti experientia constat de quibusdam in veteratis fluxibus, quibus nullum aliud remedij genus profuit, sumpto huius plantæ cortice trito & in aqua oryzae macerato in pitifanae modum, feliciter sanatos esse, qui eis laborabant.

In Orbe novo est Arbor quædam magna, Anonymos quæ folia habet ad figuram cordis, et fructu arbor. caret. Duos habet cortices: unum crassiorem, valde solidum, & durum, qui tam substantia, quàm colore admodum similis est Guayaeco; alius est magis subtilis & subalbidus, atq; amarus cum aliqua adstrictione, nec non aromaticus. Magni illa faciunt nostri Indi, quia illa utuntur contra quemus fluxum, accipientes pulverem ipsius pondere drachmæ unius, aut paulò plus, dissoluti in aqua chalibeata, aut vino rubro.

De Caranda. CAP. III.

ARbor vocata Caranda est arbuti magni-

E 3 gni-

MEDIC. IND.

gnitudine folijs similibus, nisi quòd sit densior, redolet *Matrisyluam*. Fructus est similis pomis paruis, viridis in principio, & niger cum maturefcit, gratissimo uarum sapore, ut ex eo succum extrahant, qui loco vini fit, quemadmodũ solent facere in *Hispania*, & vocant *Cydram*. viscidus succus is est, tenax, & coloris lactei. Comedunt quidam fructum hunc cum sale, antequam maturetur: atq; præparant cum aceto & muria, vsuig, reseruant ad confortandum ventriculum, & excitandam appetentiam. *Ouredus* lib. 8. cap. 12. suæ historiæ scribit, quòd in *Hispaniola* insula pulchra inuenitur arbor, vocata *Auzuba*, fructum habens suauissimum, iisdem præditam qualitatib⁹, quæ modò narratæ sunt de *Caranda*.

De Iaca. CAP. IV.

Iaqua, sive Iaacea. **A**Rbor est in *India* prægrandis, quæ producit fructum suum in summo caudice, non in ramis, ut aliæ arbores, & est similis in figura & magnitudine *Meloni*, & quandoq; maior. Hic fructus est viridis foris, parte interiori flauescit, multis spinulis

spinulis instar Erinacei, sed ijs mollibus, circummunitus. Continet in se magnum numerum nucum, quæ similes sunt Castaneis recte duro putamine, cortice, siliqua. Cortex totius istius fructus habet saporem Melonum, sed est difficilis concoctionis, ita ut comestus reddatur vomitu. Noces verò intus nate, elixantur & asantur, abiectoque putamine (qui nullius usus est) castaneorum modo comeduntur. Vocatur hic fructus in Malauar, Iaca: in alijs locis, Panax. Nascitur autem solum in maritimis. Usus medicinalis huius fructus, qui sit cognitus, est sistere profluvia alui. Ludov. Romanus fecit mentionem istius arboris lib. 5. cap. 15. suarum navigat. ubi non satis predicare potest fructus excellentiam, atque inter alia refert produci in caudice subtus folijs, ut Sicomorus, de quo legimus in Sacra Scriptura, quod in arbore illam ascenderit Zachæus, ut posset videre Christum, siquidem statura pusillus erat.

Luce 19.

De Iamgomas. CAP. V.

IN agris atque hortis de Baçayn, Chaul, & E 4 Bateo

MEDIC. IND.

Batequala, locis Indiæ Orientalis, nascitur sponte arbor, quam Indi vocant langomas, magnitudine & proceritate Pruni, similis illi in folijs, sed spinis multis obsita. Flores sunt albi, fructus similis Sorbo, valde adstringens. Cùm primùm prodit, Strobilo persimilis est. Retulerunt viri fide digni, optimam serendi rationem esse, si fructus, postquàm eum certa quædam avis ederit, excretus unà cum excremento seratur. Facilius enim hac ratione è terra emergit, citiusq; fructifera fit arbor. Illud ipsum dicitur de Visco quercino (vocamus Muers dago de Robbe) quia valde excellens & perfectũ viscum fit ex eodem fructu comesto à turdis. Ad quem effectum in Calabria & per totum regnum Neapolitanum, solent seruare turdos in caueis & cum tali fructu ipsos custodire. Vnde manavit proverbium Plauti: Turdus exitium sibi cacat.

De Negundo. CAP. VI.

INvenitur in Balaguate & Malauar arbor quædam Persicæ magnitudine, in ramis adeò fertilis, vt si recisi fuerint, frequentiores

quentiores maioresq̄, quin & elegantiores renascantur, folijs Sambuci, aliquantulum hirsutis. Flos albus, fructus niger, Piperis magnitudine, aut paulò maior, quo veuntur Malauarenses in suis cōdimentis. Vulgare nomen est Negundo, nonnulli in Balagate Sambali appellant: in Malauar, Noche. Multis facultatib⁹ prædita est. Decoctum ramusculorum tenuiorum simul cum folijs, aut hæc cocta et trita, sunt summè vtilia ad sugillationes & maculas cutis ex plagis, modò nō adsit vulnus. Friguntur quoq̄ ipsa in oleo ad eundem effectum, quia resoluunt tumores et curant feliciter. Frequentissimus eius est vsus, vt in omnibus doloribus vel frictum cum oleo, vel decoctum applicent. Vtilem perhibent esse mulieres ad iurandum conceptum, si vel eius succus, vel aqua cocta bibatur. Masticata folia, oris halitum commendant. Et quia participant de aliqua acrimonia, vt Nasturtium, colligitur calidum esse ipsius temperamentum. Et ^{Hallucina} quoniam experti sunt quidam resistere sti- ^{tio aliquo} mulis Veneris, contenderunt esse Agnum rum, castum, seu Viticem: alij ex vulgo Piper,

E 5 propter

MEDIC. IND.

propter similitudinem fructus. Sed utriq;
valde aberrant, quoniam magna reperitur
differentia.

De Nimbo. CAP. VII.

Indi vocant Nimbium quandam arborem
Fraxini magnitudine, folio Oleæ, acutiore
tamen, & per ambitum serrato. Flos albus,
& fructus exiguis oliuis est similis. Vtilis
est hac arbor in vsu Medico. Nam folia
trita, & vulneribus cum succo Limonum
imposita, miraculose ea sanant. Foliorum
succum vtilem esse ferunt lumbricis necan-
dis, cum Balaguete incoctæ, tum Malaua-
renses: quod rationi consonum est, cum non-
nihil amaritudinis possideant. Exprimitur
in Bisnager et Malauar oleum ex eius ar-
boris fructu, quod mercimonij gratia in
Goam & alias provincias Indiæ deporta-
tur. Vtilissimum id est ad nervorum do-
lores, si eo calido inungantur.

De Ambare. CAP. VIII.

Fructus **I**nvenitur in India Portugalsi fructus
vocatus Ambare, magnitudine nucis Lu-
glandis, nullius in medicina vsus. Solent eo
Indi

Indi cibos condire cum aceto, ut palato reddantur gratiores, ut hic cum pomis cibi preparari solent. Maturus boni odoris est, grataq; aciditate commendabilis. Operitur cortice quodam duro, qui viridis est à principio, postea rubicundus. Hic est celebris ille fructus, qui Amba dictus est à Ludovico Romano lib. 5. Navigat. cap. 15.

De Anacardio. CAP. IX.

Græci recentiores, qui habuerunt aliam quam cognitionem Anacardij, ipsum ita vocarunt ob eam similitudinem quam habet et figura et colore cum corde. Magna eius abundantia est in Cananor, Calecut, & alijs regionibus Indiae Orientalis. Sero pio falso citat Galenum, ac si eum fructum cognovisset. Dicunt aliqui facultate ipsius vires venenatas esse & mortiferas, quod est contra experientiam: quia Indi dant ipsum infusum in sero lactis asthmaticis, & ad lumbricos necandos: Viridis muria conditus assumitur in cibis, ut Olive. Hoc quidem verum est, quod ipso sicco utuntur loco caustici aut ruptorij contra strumas, unde dicitur

MEDIC. IND.

dici posset, participem esse alicuius caliditatis igneæ [vrentis] quando videlicet siccus est fructus, quia humiditas superflua in viridi frenat & impedit vires caloris. Tota India huius cū calce misti vsus est ad pannos obfignandos. Habentur fructus hi pro calidis & siccis in tertio gradu, iuxta alios in quarto, maximè ij qui nascuntur in monte Siciliae Aetna, dicto alio nomine Mon Gibello, qui semper ardet, & in alijs montibus circum vicinis eiusdem regni, ut sunt Vulcanus & Astrongile. Fit (licet rarissimè) in officinis quaedam confectio vocata Anacardina propter hunc fructum, quam Mesue dicit nuncupari etiam confectioem prudentum, quòd faciat bonam memoriam. Quàmvis etiam dicat valere ad accendendas & excitandas febres in morbis valde frigidis: tamen in vtroq; est periculum, sicuti experientia testatum fecit, praesertim de memoria, quā aliqui cū recuperassent beneficio istius medicamenti, inciderunt in diminutionem iudicij, imaginativæ, & ratiocinativæ.

Solet adferri in Lusitaniam aliud genus
Anacar-

Anacardij, quod vocant Caious, ex regione Brasiliensi. Nascitur ex arbore magna, quæ habet folia vt pyrus, & fructum instar oui anserini tam magnitudine, quam figura, qui est etiam plenus succo acido, si ve acuto, qualis est in Anacardio vsuali. Habet duos cortices, inter quos inuenitur oleum, & nucleus albus esui suavis, vt sunt pistacia vel nuclei pinei, quo tosto vtuntur eius loci incolæ ad complementum sui appetitus. *Oleo pro magno secreto vtuntur aduersus impetiginem & scabiem.

Caioues, qui non videtur proprij Indie Orientalis.

* loco bel- latorum.

Occurrit hic alius fructus aut semen alatum ex noua Hispania, quod vocatur Cevadilla propter similitudinem, quam habet cū nostro hordeo tam in spica, quam in folio, quod est causticorū omnium fortissimum, de quibus vnquam auditum est. saltem ex plantis in tanto gradu, vt si cauterio opus sit ad absumendā carnem putridā, puluis eius stratus in vulnus, eundem effectum reddit, quem faceret ignis ipse actualis. Quod si autem volunt infringere vires istius seminis, pulverem miscent cum aqua rosacea aut plantaginis, humectantes in ipsa aqua

alij: ad excitandam venerem.

Hordeum Hispanis Ceuada dicitur.

Causticum validissimum.

MEDIC. IND.

aqua panniculos aut filamenta [turundas] atq. ponunt in superficie vulneris aut cancri, mox succurrentes postea alijs medicamentis quæ carnem generant & cicatricem inducunt pro arbitrio Chirurgi docti et experti. Quamvis ut verum dicā, si quis esset talis, ut cognosceret facultates nostrorum medicamentorum ordinariorum, quibus hîc utimur (quæ non sunt pauca) posset facillè istorum & similium usu carere, nisi esset ex curiositate quadam, & fieret præsertim ad agendas infinitas gratias nostro Creatori, & Redemptori mundi, qui sparsit in universa terra & mari abundantiam plurimā remediorum, largiendo hîc unum, & illi alterum.

De Ber. CAP. X.

IN regionibus Indicis Orientalibus, Canara & Decan, nascitur fructus, quæ vocant Ber & Bor, & in Malaca Vidaras. Gustu suavis est cum aliqua adstrictione, licet nunquam perveniat ad perfectam maturitatem. Arbor quæ ipsum producit est ut Pomus, licet spinosa & cum folijs rotundis.

Quidam

Quidam existimant esse *Zizipha* nostra ^{Error.}
Hispania, sed decepti sunt similitudine, ut
 multis alijs in rebus solet accidere.

De Betre. CAP. XI.

Betre Indicum est folium simile folio
 Mali aurei, sed longius et angustius cum
 lineolis & radijs veluti venis. In insulis
 Maluccorum producit fructum retortum,
 lacerti caudæ similem, quem comedit illa
 gens, propter gratum saporem, quem in eo
 deprehendunt. Seritur autem vitis modo, ^{Serendi}
 addunturq; stipites & pedamenta per qua ^{modus.}
 repens in altum sustineat se instar nostræ
 Hederæ. Alij maioris quæstus gratia co-
 lunt cum arboribus Piperis, aut Arecæ,
 cuius fiet mentio in capitulo de Fausel: atq;
 ita pulcherrima ymbacula conficiunt, mo-
 do adhibeatur cura et diligentia in frequen-
 ti eius irrigatione. Nascitur in omnibus ^{Natales.}
 locis maritimis Indiæ Orientalis, quos no-
 runt Lusitani. In Terra firma non inve-
 nitur, si non translatum sit ex locis mari
 vicinis. Non petit locos frigidos, qualis est
 China; neq; multum calidos, ut est Moxa-
 bique

MEDIC. IND.

**Error quorundam de huius esse-
tia.** bique & Sofala. Decipiuntur qui putant eandem esse rem Betre, & Folium indicum vocatum ab antiquis Malabattrum, ut apparet in textu Arabico Auicenna, qui cap. 259. lib. 2. scribit de folio Indico, quod vocat Cadegi Indi, & 707. de Betre, quod vocat Tembul. Sic etiam percontanti ex quo vis Arabe, aut Aethiope, quid sit Betre, dicitur subito Tembul. Eius Temperamentum dicit Auic. esse frigidum in primo gradu, et siccum in secundo. unde apparet librum esse depravatatum, quia quantum ex odore & sapore colligere licet, constat esse calidum & siccum in fine secundi. Est usitatum admodum apud Indos: & quia delatum in ore amarescit, solent miscere Arecam, & parum calcis factæ ex conchis crematis, atque ita præparatum dicunt esse valde suave.

Mixtura Betri cum alijs: de qua Amatus Lusitanus Com. in 1. Diorscor. enarrat. et. Usus. Alij addunt Lycium: (quod est succus inspissatus certi arbusci) & potentiores Capthuram de Burneo, alij Lignum aloës, Moschum, aut Ambarum. Sic autem paratum, adeo gratum fit, ut ditiores ferè semper ferant in ore propter bonitatē odoris quem expirat, imprimis illi qui coram magnis Dominis

Dominis comparere debent, siquidem hoc
 summa incivilitatis est apud ipsos, non ha-
 bere halitum odoratum. quare si vulgaris
 aliquis loquitur cum aliquo maiore, sepe
 quasi os obiecta manu, ne inde reter aliquis
 odor exeat. Et mulieres quoque quando cum
 viris debent concumbere, mandunt Betre
 antequam loquantur cum ipsis. Vtuntur
 quoque ipso post cibos, certo scientes, quod se
 non comediissent tunc temporis, cibus illis
 rediret in os, & paterentur nauseam, atque
 alia ventriculi incommoda. Solent ab eius
 esu abstinere per aliquot dies, quibus sanguine
 aliquis iunctus mortuus fuerit, & in quibusdam,
 quae observare solent, ieiunijs. Caritas
 eius magna est in locis desertis & lon-
 gius à mari sitis. Ideò fertur Nizamoxa
 potentissimum illum regem Balagate con-
 sumere in solo Betre singulis annis trigefies
 mille aureos Lusitanicos. Hoc est illud
 quod habent Indi pro singulari fructu &
 regali, eoque abeuntes donant & honore af-
 ficiunt, implentes illis sacculos aut chiro-
 thecas in signum licentiae abeundi. Habetur *Delectus.*
 pro meliori bene maturum, coloris rufi,
 F   sametse

MEDIC. IND.

etiam si nonnulla mulieres præferant quod immaturum est, quippe quod matorem sonum edat in ore dum masticatur: ut sit proprium ipsis velle audiri & videri ubicumque fuerint. Corruptitur facile, si recens collectum ex arbore diutius manibus tractetur.

Coca **Oca**
occidentalis. In multis locis nostræ Indiæ, ipsi incolæ admodum delectantur quarundam radicum, ramorum, & herbarum usu. Perinde ac in Comar ea civitate Antiochiæ, in qua maior pars populi, qui subiectus est civitati Cali & Popaia tenet in ore folium simile Myrto, quod vocant COCA, à summo mane usque dum eunt cubitum, cuius usus est in tota Peru, atque sic dicunt se parum sentire famem vel sitim, atque vires & robur corporum inde sibi confirmari. Seminatur apud Andes à Guamanga usque ad urbem Plata. Producent id parva quaedam arbores, quibus diligentiam multam adhibent, ut illinc colligant folium, quod vocant Coca, quod siccant ad Solem, & postea reponunt in calathis longis et angustis, quorum singuli non minus capiant quam viginti quinque libras. Fuit in tanto pretio, ut singularum hereditatum,

ditatum, in quibus feritur, (in Cusco, civitate Pacis, & Plata) pretia valerent ad octoginta milia ducatorum, & ad sexaginta, & ad plura, ac pauciora, singulis annis. Quod si alicui committebantur et commendabantur Indi, mox ob oculos ponebantur canistri Coca collectæ. Illam accipiebant, ut venderent apud solinas Porofias, atq; adeo eius cultura operâ dederunt, ut nunc non amplius tanti sit pretij, quanquã nunquã desinet esse in pretio. Cognoscimus enim multos in Hispania, qui evasere divites ex huius solius Coca mercimonio.

Notatu dignum hic est, Coca, de qua Coca Orii modò dictum, rem esse multum differentem entalis, ab ea, quæ vocatur vulgò Coca de Levante, quod est granû allatum ex regione Orientali, simile baccis Lauri, de quo nobis non constat, quæ planta ipsum producat. Quamvis, ut notat Janus Cornarius, non desint, qui dicant esse fructum illius speciei Aristolochiæ, quæ vocatur Clematitæ. Utuntur hac Coca piscatores ad congregandos in vnum locum pisces, facientes ex ipsa massam cum succo Hyosciami & Pa-

MEDIC. IND.

parvis, addito aneto, & caseo veteri.
 Lib. 25. c. 8. Plinius scribit piscatores in Campania vocato venenum terra radicem Aristolochia rotunda, coramq; se cōcusam immista calce, atq; in mari sparsam; advolasse pisces cupi ditate mira, statimq; exanimatos fluitasse.
 De Plinij & Med. error. Sed iuxta Nicolaum Leonicenū error manifestus est Plinij, tribuere effectum Aristolochia, qui debet attribui radici Cyclaminis, quæ alio nomine dicitur Panis porcinus, & quibusdā Græcis ἰχθυοφύρον, quod significat venenū piscium, quia ipsos enecat.

De Brindones. CAP. XII.

INvenitur in regione Indica Lusitania fructus vocatus Brindones, qui extrinsecus aliquo modo ruber est, intrinsecus verò sanguinis modo rubet: gustu est admodum acido. Soles aliquando parte exteriori esse niger, sed hic color maturitate conciliatur, nec adeò acidus est ut superior, qui tamen non minus quàm ille intus rubeat. Multorum palato valde sapidus est hic fructus, licet alijs malè sapiat propter nimiam sui aciditatem. Communiter eo usuntur tinctos
 266

res. Cortex servatur, atq; mari aliò tran-
suehitur ad conficiendum acetum, quod iam
fecerunt V lissipona Lusitani.

De Carambolas. CAP. XIII.

IN Goa invenitur fructus magnitudinè
minoris oui gallinacii, in quatuor quasi
partes distinctus, colorem habens flavum,
qui in Malauar Carombolas vocatur, &
in alijs provincijs Camarix, & Bolumba.
Exhibetur in febribus quotidianis, & eius
succo cum alijs rebus mixto fiunt collyria
contra inflammationes oculorum. Plerisq;
benè sapit hic fructus, & utuntur syrups
acetosi loco. Faciunt ex ipso conservam gras-
tissimi saporis.

De Cassia fistula. CAP. XIV.

GRæci antiqui non fecerunt mentionem
Cannæ fistulæ, quia eam non cognove-
runt, aut quia non probarunt in medicina.
Arbor ipsius est Pyri magnitudine, folijs
mali Persicæ, angustioribus tamen & viri-
dioribus: concesso etiam, quòd similia sunt
folijs Siliquastræ, propterea, & maximè
propter fructum vocatur ipsam aliqui mos-

Cassia fistu-
laris, vel
Solutius.
Canna fistu-
la Hisp.

Cassia his-
toria &

natales.

F 3 dorni

MEDIC. IND.

derni Siliquam Ægyptiam, producit flores luteos vt Genista, Caryophyllum odore emulantes, quibus decidentibus, exiliunt oblonga siliqua valde virentes, quæ post maturitatem ingrescunt, longitudine interdum quinq; palmorū, et quæ infra, duorum. Nascitur per totam Indiam Occidentalem, sed melior et quæ magis conservatur est in locis, quæ spectant Septentrionem, vt in Cambaya. Provenit in campis sine cultura in tanta copia, vt vendatur valde paruo pretio. Hic tentatum est seminari, & licet nascatur, vix visa est venire ad suam perfectionem. Quidam Lusitani persuaserunt sibi, Indos pronos esse ad fluxum alui, quia vacca, quibus magis vescuntur, Canna fistula pascerentur. Quod ridiculum est, Nam arbores sunt valde altæ, et numerus arborum tantus, vt non sufficerent omnes Canna fistula totius Indiae ad alendum. Neq; verisimile est, quod obliuiscantur pastus ordinarij, multi & copiosi graminis, quod illic habetur, & conferant se potius ad fructum illum colligendū adeo in alto positum, contra naturalem inclinationē. Ex insula
S. Demi-

S. Dominici & S. Ioannis de Portu di-
rite, tanta advehitur Cannæ fistulæ quan-
titas, vt ex illa regione prospiciatur non
solum Hispaniæ, sed toti Europæ, & etiam
Orienti, vnde primum venit, appellant
multæ naves onustæ. Faciunt conseruam ex *Conserua*
floribus, & ex ipsamet canna viridi, quin *ex Cassia,*
habet etiam facultatem purgandi, si exhi-
beantur quatuor vnciæ, plus aut minus, se-
cundum aetatem eius qui accipit, vt fit nunc
in hac aula, vtentibus illa, qui eam habent.
Non caret, vt mihi videtur, reprehensione *Cassie elec-*
Historicus quidam neotericus, asserens; *ctio.*
quod Canna fistula Indiæ Occidentalis est
multo melior sine comparatione Orientali,
nisi comparemus, vt ille sentit, recentem
cum inueterata. Vnde non est dubitandum,
in electione propter clementiam loci vnâ
anteponendam esse alteri. Eligi debet, quæ
non est valde crassa, quæ corticem habet
clarum, recens, grauis, plena, et eâ percussâ
non faciant strepitum grana. Humida est *Facultates:*
in gradu primo, & temperata inter calo-
rem & frigus, mundificat sanguinem, refre-
nat bilem, ventrem & stomachum ab ex-
F 3 cremen-

MEDIC. IND.

crementis purgat. lenit pectus, temperat calorem renum, mitigat ardorem urine, & prohibet generationem arenularum, maxime si accipiatur cum decocto Regalicia, aut cum alijs medicamentis, quae provocant urinam. Præterea, comesta sæpius non dat locum generationi calculi, ita ut pro certo habeatur, quod si sumantur quotidie ante prandium tres eius drachmæ, nunquam generetur calculus in renibus postea, & homo manet securus à doloribus ventris, & apostematibus. Finaliter, facultas ipsius non transit ventriculum, atq; sic datur securè in principio febrium, & aliarum infirmitatum calidarum ante venæ sectionem, solum offendit eos, qui ventrem debiliorem & laxiorem habent. Sed incommodo huic inflationis succurrunt Practici miscentes Rhabbarum, Spicam nardi, Mastichen, aut pulverem Hiera simplicis. Sed si in contrarium esset venter durus, & multum adstrictus, adiungimus cum Canna fistula aliquod medicamentum, quod ipsi vires augeat, ad faciliorem penetrationem, quale est oleum amygd. dulc. quia retenta flatu excitat.

citat. Exhibetur etiam cum sero caprino ad
 anticipandā purgationem, maximē in sca-
 bie, cuius causa est phlegma falsum. Ultima
 dosis aut quantitas in pulpa est ad undecim
 drachmas, & in canna vsq; ad uncias qua-
 tuor. Quò ad Corticem, an habeat vires pro
 vocandi sanguinem menstruum: defendunt
 quidam contra veterum sententiam contra-
 rium: & allegant, quòd quoties invenitur
 Cassia fistula ad hoc propositū de morvendis
 mensib⁹, semper intelligi debere Canellam,
 quia vna species ipsius vocatur Cassia fi-
 rinx, aut Cassia fistula, quæ eadem est ac Cas-
 nella: & quòd ex similitudine nominū nata
 est deceptio, dare corticem canne fistule
 purgantis pro canella. Sed si maiori cura ac
 diligentia inspiciantur codices magis anti-
 qui Auicenna: inueniemus clarè, quòd
 tractans in 3. Canone f. 23. tract. 2. cap. 33.
 de medicamentis facilem efficientibus par-
 tum, ponit corticem canne fistule, dicens: et
 cum in partu sumit mulier de corticibus
 cassie fistule &c. Et postea ponit Cinnamo-
 mum; & paulò inferius Cassiam. quòd si
 voluisset illuc Canellam, non dixisset corti-

MEDIC. IND.

em Cassia fistula, sed Cassiam aut Cinnamonum, quod non est aliud, nisi ipsemet cortex. Ad eundem effectum utuntur Medici magni pulvere facto ex cortice cannae fistulae vulgaris, & canella, ac myrrha, felicissimo successu.

Siliqua.
Ceratia.

In syluosis locis vallium Perusinarum nascuntur siliquæ Algarrovas, ex quibus conficiunt panem in aliquibus locis, quæ licet lignosæ sint, modò dulces sint, præparantur tali modo, ut comedi possint. Algarroba est similis Cannæ fistulae in colore corticis, & in pulpa, quæ interstinguitur à seminibus. Quod ita se habere, non solum probat sensus, sed & autoritas Serapionis, qui loquens de Cannæ fistula dicit, quòd contineat grana ut Xylocaracta, & eiusdem magnitudinis, & eandem habet proprietatem, quam Cannæ fistula, quia medulla recens harum duarum relaxat, & purgat aluum. Graeci recentiores vocarunt arborè Algarrovarum Xyloceras, & fructum Xylocerata, Antiquiores in dederunt nomen arbori Ceratonia, & fructum Ceration, propter figuram quam habet cum cornu, quod vo-

catur

catur $\chi\acute{\epsilon}\rho\sigma$ à Græcis, à Latinis dicitur Siliqua, & ab Arabibus Charnubium. Arbor quæ ipsas producit est mediocris magnitudinis, folia habet fraxini, sed latiora, duriora, & rotundiora. Fructus quando colligitur est valde insipidus ad gustum, & postea exiccatus igne aut Sole, fit dulcis. Dat solidum nutrimentum, et est male digestionis, quod durus sit. Hic videmus nasci Algarovas in locis calentibus et maritimis nostræ Hispaniæ: & in Andalusia dant pro cibo fructum equis, quia pinguiores eos reddit.

De Coco Indico. CAP. XV.

Vix vlla alia India arbor generi huma- Palma Indica
nomaiore affert utilitate, quam arbor, dicitur
quæ Cocum producit, fructum grandem &
benè cognitum inter nos ita vocatum in Hi-
spania Coquo, quia tribus illis foraminibus
quæ habet, representat caput Cercopi-
theci. Incognita Græcis antiquis fuit, nisi
forte Straboni lib. 16. Geogr. et inter Ara-
bes Auic. Can. 2. cap. 509. viderur fecisse
aliquam eius mentionem. Est arbor præ Nucis Indica
alea, folijs Cannæ, aut aliquo modo Palmæ, dicitur
vnde videtur.

MEDIC. IND.

unde eam vocarunt Palmā Indicā. Flores
 producit similes Castanea, et truncum tens-
 rum, qualis cannarum est. Amat terram
 arenosam, & finitimam mari. Nasceitur ex
 ipso fructu, & postea transplantatur, ac
 pauco tempore crescit, atq; fere fructum,
 maxime si diligenter colatur. Nam hyeme,
 cinere stercorari vult, estate aqua rigari:
 et si iuxta edificia plātetur, euadit latior,
 alacrior, atq; pulchrior, ex quo apparet
 gaudere luto & sordibus. Ex ligni materia,
 cum tam procera sit, conficiunt naues, cla-
 vos, mala, vela, rudentes, & alia necessaria
 ad nauium fabricam. Ex ramis sunt na-
 uium & domorum tecta.

Cocci duo genera. Surā. Arborum istarum duo genera consti-
 tuunt Indi. Vnum fructus ferendi causa
 asseruant: alterum Surā eliciendæ gratia,
 quæ est vinum mustum: hæc decocta, voc-
 catur Orraqua. Eliciunt autem ex ramis
 per alembicum, aquæ ardentis modo, huicq;
 sam simile vinum extrahitur, vt etiam
 pannus lineus in eo madefactus non secus
 ardeat, quàm si aquæ ardentis incinctus fo-
 ret. Exemplo priore vase Surā, quod ramo
 alligant,

alligant, si plenum fuerit, continenter de-
 fluit alius liquor, quem aſervant & colli-
 gunt, ut ex eo faciant ſaccharū, in ſpiſſando *lagra.*
 ipſum ad Solem vel ignē, & vocatur *lagra.*
 Habet hic fructus corticem valde tenerū,
 dūm recens eſt, qui guſtatus, ſapit ſcolymos:
 & parte interiori habet etiam medullam
 dulciſſimam & delicatā, in qua continetur
 aqua dulcis & magnæ ſua vitatis. Come-
 dunt aliqui corticem medium cum *lagra,*
 cuius ante meminimus, aut cum ſaccharo:
 aliās cōterunt, & extrahunt lac ad coquens
 dam Orizam tam boni guſtus, ac ſi fuiſſet
 cocta cum lacte capræ. Noces iſte recentes *Copra*
 ſiccata atq; ſuperiori cortice delibrata &
 confracta, [vocantur *Copra*] devehuntur
 in Ormuz, aliasq; regiones, in quibus ven-
 duntur, quia ſapiunt ut caſtanea denuda-
 ta. Exprimunt etiam ex iſtis nucibus oleum *Oleum ex*
 copioſiſſimum, quod non modò ad lucernas *Nucibus*
 utile eſt, ſed etiam ad condiendam ſeu co- *Indicis.*
 quendam orizam, quæ cibus valde fami-
 liaris iſti genti eſt. Oleum autem dictum eſt
 duorum generum. Vnum ex nucibus viri-
 dibus mediocriter contuſis affuſa aqua calis
 da, qui-

MEDIC. IND.

da, quib⁹ expressis oleum aquæ supernatas. Utuntur hoc ad purgandum molliter ventriculū & intestina: neq̄ obstat, quòd multi addunt expressionem *Tamarindorum*, & faciunt singulare medicamentū ad eundem effectum. Alterum genus Olei fit ex *Copra*, quod magnum remedium est ad spasmos, et arthritidem multi temporis. Cognovi ex quibusdam personis *Indiæ*, quòd multæ mulieres illius regionis *Orientalis*, licet anus, totum corpus lavant solio pleno istius olei, cuius usu rugas totius corporis abigunt, & reiuvenescent notabiliter, acquiruntq̄. ipsis cuticulam nitidā et eius colorem pulchrum,

NB. *Oleum Figue* maximè in facie. Recentiores quidam Scriptores rerum Occidentalium faciunt capitulum proprium de oleo, quod vocant *Figue de l' inferno*, & dicunt advehi ex *Gelisco* provincia novæ *Hispaniæ*, quod laudant ad omnes illas res, quas tribuit *Mesue* in suo *Antidotario*, cum sit idē cum eo, quod de *Cherua* dicitur, aut *Catapuria* maiori, quæ *Italis* vocatur *Palma Christi*, vel *Mica Solis*. Quare factum, ut tam arbor, quàm oleum adeò vulgare sit inter nos

notitia,

notitiæ, ut non opus sit peculiare capitulum
 tanquam de re rara et peculiari cōstitueri.
 Reduendo itaq; ad nostrū propositum, ma- Error quo
 nifestè error eorum conspicitur, qui existis rundam.
 mant, oleum Coccorum esse Eleomeli Dio-
 scoridis, quod non manet siue exstillet ex
 quodam caudice, aut ex ipso extrahatur,
 quod tamen secundū illum est necessarium.
 Quantum ad Corticem istius fructus, cons Cocci cor
 venit scire, quòd primus & exterior est tex.
 materia pilosa, ex quo faciunt rudentes, &
 funes alios nauticos, quia non corrumpunt
 tur in aqua marina. Seruit etiam cortex
 exterior stupæ loco ad commissuras nauium
 implendas, quia instantur, & ita quasi ag-
 glutinatur. Neg; verò minùs ex lanuginosa
 & villosa ista materia sunt cingula pro in-
 fima sortis mulieribus. Ex altero Cortice Vasa ex
 interiore & magis duro, faciunt vasa toro Cocco, &
 natoris in usum tenuioris fortuna hominū, de eorum
 & etiam carbones pro auri fabris. Sed rudi- usu explo
 culum est dicere, quòd bibere ex istis vasis, si quorum
 vrile sit ad apoplexiam, ut quidā arbitra- da opinio.
 sunt: quia nihil ex isto fructu invenitur,
 quod conuenire possit affectionibus neruosi
 generis,

MEDIC. IND.

generis, nisi sit oleum, de quo supra facta est mentio. Sed nec ipsi incolæ huiusmodi facultatem ullam admittunt, neq̄, autor probatus quisquam meminit. Indi istarum palmarum germinibus (stolonibus) vescuntur, eum palato melius sapiant, quàm castaneæ Coccus de recentes, & palmites. Invenitur etiam Maldiva. aliud genus Cocci, quem de Maldiva appellant, cui multos adscribunt effectus præclaros & insignes proprietates medicinales; de quibus cum nō certa habeatur experientia, nec verisimilitudo subsit, eas hęc recensere opera precium esse non ducimus. Cortex autem ipsius niger, & splendidior est vulgari Cocco, & longior in figura, quæ ovali est similis. Caro si ve medulla interior siccata sit admodum dura, & subalbida, extrinsecus valde porosa, et fragilis, sine sapore notabili. In usu autem medico exhibent de ipso ad grana decē in vino aut aqua secundum naturam ægri, et rationem morbi. Inter istos Cocos Maldivarum, alij sunt prægrandes, alij parvi: omnes autem inveniuntur in littore: quia fama fertur, quod in insula Maldiva fuerunt aliquando Continentis,

nens, q̄ cūm essent inferiores submersæ sunt, remanserunt autē illic arbores Coccozum, et quòd ex antiquioribus induruerūt eo modo, quo hodie cōspiciuntur. Hi an ijdē sint cum vulgarib⁹, nō potest determinari facillē, cūm nemo truncū aut foliū arboris viderit. Hoc saltem de ipsis scitur, eos esse in magna estimatione, quia nemini hos colligere licet, nisi cū capitis periculo, quoniā regis esse cōmuniter affirmāt, qdqdē mari in litt⁹ eijcitur.

His annis elapsis miserunt ex Canarijs ad Regem arbusculam, mea opinione aliquo modo similem Palma, quā vocabant Dra-
gonalem, quæ posita in eius hortis, perijt, quantacūq̄, etiam adhiberetur diligentia. Attulerunt simul & fructum, qui est in modum siliquæ aut folliculi, vbi inclusum semen est, quo aperto, mox dracunculus apparet, collo longo, ore hiante, pilo erecto, & cauda longa. Vnde constat antiquorum et multorū modernorū ignorantia, qui nunquam eò pervenerunt, vt scirent, quid esset Sanguis Draconis, & quare ita diceretur, nec plantam, nec etymon nominis cognoscens. Nascuntur arbores hæ in Continenti,

G ex

MEDIC. IND.

ex quibus per incisionē effluit illud gummi seu lachryma, quam Sanguinem Draconis vocant, atq; quidam certō arbitrantur esse eam Cinnabarin verum antiquorum. Venditur vulgō alius Sanguis Draconis adulteratus, & arte factus ex bresiliō & resino, aut mixtione alterius alicuius gummi. Dignoscitur autē à vero, quòd falsus liquefit in vino, aut aqua ardenti, quod non accidit bono. Adfertur ex Peru quaedā species grani, quod nascitur in certis plantis paruis similibus Pimpinelle vulgari, cuius radicibus adheret, & vocatur Cocchinilla similitudine ruarum sylvestrium. Propter nomen hoc & formā fructus putarunt quidam speciem hanc grani esse Coccognidium verum, siquidem huic & figura respondet, & facile potuit degenerare appellatio Coccognidij in Cocchinilla, licet certum magis sit, quòd fructus Thymelea & Coccognidium sint res eadem, ut colligitur ex Dioscoride in cap. de Thymelea. Alij dixerunt Cocchinillam esse Chermes Arabum, & differre à Cocco baphica Græcorum. Quod est manifestò falsum, quia totum id quod

Cocchinilla
Sera-
pio

Serapio scribit de Chermes, Dioscorides di- Lib. 4.
cit de Cocco baphica, seu Grano tinctorum, cap. 43.
eius arbor est species Ilicis, quæ in Castilia
vocatur Coccoia, fructus est similis nostris
vitibus novellis. Differunt etiam Cocchi-
nilla & Granum in usu, quia ex Cocchi-
nilla fit Charmesinum pulcherrimum tin-
gendo sericum, ita dictum (vt Costa notat)
à Seres civitate Indiae orientalis: & cum
Grano tingunt pannos colore rosaceo, qui
valde gratus est visui.

Offert se hîc, vt de ipsa tractetur, propter Moly:
multas ac diversas, quas habet, vires, ar-
bor illa insignis, quæ nascitur in planis &
vallibus Perusinis, vocata Moly, Molle,
aut Muelle ab alijs, cuius semen allatū est
in Hispaniam, atq; in eius locis aliquibus
provenit. Prima, quam vidi, fuit in hortis,
quos habet S. Mai. licet aliquantum parua.
Postea ostendit mihi in horto suæ domus Sec-
retarius Ioannes Fernandes vnam, tantæ
& magnitudinis, & pulchritudinis, vt vix
fatiarer intueno ipsam, & cogitando de
eius facultatibus. Est arbor multorum ra- Molle hic
morum, & valde odorata in omnibus suis storiæ.

G 2 parti-

MEDIC. IND.

partibus, fricari tamen debet, ut percipias
 tur odor. Folia sunt ut fraxini, licet angu-
 stiora et minor a respectu sua magnitudinis,
 leuia, & aliquo modo aspera, quæ abeunt
 in angustias versus cacumen. Producit flos-
 res valde paruos & racemosos, viti similes.
 Fructus est aliquo modo maior grano Pio-
 peris, principio viridis, & post ruber, ex
 quo faciunt vinum valde bonum, acetum,
 & mel, coquentes in aqua sufficienti, eoque ad
 usum necessarium utuntur. Est plena ar-
 bor, quacumque ex parte findatur, lacte valde
 viscido, instar glutinis tenaci. Lenta ad
 modum est, & frangenti contumax, nunquam
 amittit folia, quæ gustata sunt fortis ad-
 strictionis. Ex quo elucet, præter tempera-
 mentum, quod habent calidum, esse folia
 composita ex alijs facultatibus diversis.
 Utuntur decoctione foliorum ad mala ex
 causa frigida. Habet gummi valde album,
 in modum mannae, quod mixtum cum lacte
 expellit & resoluit nubes oculorum. Corti-
 cis summa est utilitas ad dolorem & tu-
 morem crurum, si eius decocto laventur
 aliquoties. Tante estimationis inter Indos
 erat

erat hæc arbor, vt eam tanquam Deum aliquem adorarent, more rituum & ceremoniarum gentium, vti refert Plinius de Lib. 25. c. 4.
Moly Homeri, laudatissima omnium herbarum: cui tantam tribuebant auctoritatem, vt putarent à Dijs vocatam Moly. Atq; hoc est quod Ouidius scribit: Pacifer huic dederat florē Cyllenius album Moly vocant superi, nigra radice tenetur.

De Cyrifole. CAP. XVI.

INuenitur in India Orientali fructus valde adstringens vocatus Sirifole, et alio nomine Marmelos de Bengala, de quo communiter faciunt Conservam cum aceto, quam vocant Achar. Arbor est Oleæ magnitudine, licet aliquantò maior, folijs Persicæ mali, florib⁹ paucis, et statim deciduis: fructu per initia tenero, colore viridi obscuro in parte interiore, cortice subtili, qui paulatim densatur, exiccatur, et indurescit veluti putamen nucis Indicæ, quam Coccum vocant, fructus verò sensim maturescens auctior fit, donec iam plenam maturitatem sit consecutus. Principio est vt parvum

G 3 pomum

MEDIC. IND.

potū Aurantium, sed postea multū crescit. Ex fructus maturi parte interiore eximunt pulpam, ex qua faciunt bucellas magnas, et condiunt cum saccharo pro Conserva ad quemcunq; fluxum ventris. Dum Dominus Constantinus Protex esset in Iafamapatan, cum ex continuis belli laboribus (deficientibus etiam nutrimentis) incidissent eorum multi in fluxum ventris, & cum deessent alia medicamenta, confecerunt ex isto fructu mirras, emplastra, conservas, et clysteres ex decoctione corticum, cum quibus evaserunt multi vivi.

In civitate Guatimala nascitur alius fructus, qui nuncupatur Guayavas, non minus adstringens quàm modo dictus, quo contra similem morbū utuntur, qui incolis admodū familiaris est, et stum propinantes.

De Dorionis. CAP. XVII.

Duriones. *Inter celeberrimos India fructus recensentur à quibusdam Doriones in Malaca vocitati fructus, Melopeponis nostratis magnitudine, cortice duro, & cooperto multis spinis, foris virescentes, intus concamerati & mul-*

Et multa habentes distincta loca, in quorum singulis continetur fructus albus non ingrati saporis, exigui orbi gallinacei magnitudine, in quo invenitur nucleus similis persicorum nucleis, licet rotundior. Folia huius plantae medium palmum oblonga sunt, acuta, similia folijs Lauri, salsa ad gustum. Producit flores ex albo flavescentes. Qui videntur arborem, narrant esse Juglandis modo prægrandem.

Huic fructui admodum similis esse videtur Guanaban, de quo refert Oviedus lib. 8. suæ hist. cap. 32. qui multum differt ab eo, cuius mentionem fecit Scaliger in libro de subtilitate contra Cardanum.

Exerc. 181.
6. et 292.3.

De Faufel. CAP. XVIII.

Faufel Arabum (quod etiam dicitur Auellana Indica: & in Malauar, Pac et Areca) poterat facile in Lusitaniam deferri cum alijs Aromatibus, si aut Pharmacopola, aut Medici curiosi magis essent, idq. adferendum curarent. Arbor quæ pro-
ducit hunc fructum est *recta, fungosa, fo-* Faufel hi-
lijs Palmae, fructu nucis Moschatæ, minore-
storia.

G 4 ramentis

MEDIC. IND.

tamē, aut iuglandibus exiguis simili, intus duro, & candidis rubentibusq. venis picto, non planè rotundo, sed altera parte sessili, seu oblongo. Corticem habet foris lanuginosum, subflavum, perquam similem Dactylis maturis, sed non siccis. Amat arbor hæc loca maritima, & mediterranea respuit, alioqui serere eam non desisterent Mauri-tani & Moales, qui illū etiā in suis ieiunijs comedunt, dum abstinent à Betre. Habet hic fructus priusquā maturescat hanc proprietatem, quod stupefacit & inebriat eum, qui comedit: atq. hoc sine à quibusdam editur, vt dolorum cruciatus non sentiant. Pro singulari secreto habetur contra profusiva biliosa alui, bibere aquā distillatam ex hoc fructu, cum adhuc immaturus est. Siccatum autem dividunt in multas partes tenuissimas, atq. cum Lycio, & Betre, cui exemptus nervus sit, masticant, & expuunt statim primā salivam, quæ redditur valde colorata. Ditiore faciant ex Fausel, Lycit, Camphora, Ligno aloës, & Ambra pil-lulas, quas in ore tenent. De hac arbore Areca scribit etiā Ludov. Romanus lib. 5. navig. cap. 7.

De

De Iamboloins. CAP. XIX.

IN India Orientali est fructus similis Olivæ, & multum adstringens, qui vocatur Iambolones. Nascitur ex quodam arbusto, quod simile Myrtho est. Fructus hic non salubris aestimatur à regionis illius incolis.

De Iambos. CAP. XX.

EX fructibus magis aestimatis apud Indos Portugalia est Iambos de Malaca, cui anserini magnitudine, aut paulò maior, colore purpureo, odore rosarum, sapore suavissimo. Arbor est altitudine Pruni, folia ferens magnam similitudinem habentia cum cuspide ferrea maioris alicuius lanceæ, viridia, aspectu pulchra. Flores sunt cum rubore albicantes, odoratissimi, sapore acidi. Altè suas radices terræ infigit hæc arbor, quia non solum fert fructum elapsis quatuor annis: sed singulis annis sapius. Condiuntur tum fructus, tum flores, atque ita aservantur.

De Mangas. CAP. XXI.

TAmetsi ij fructus qui apud Indos nascuntur, longè sint excellentiores ij, qui

MEDIC. IND.

in Europa proveniunt, veluti aurea mala, citria, ficus, vuae, persica, punica, et similes: tamen illis praestat fructus quidam apud illos nascens, quem Mangas vocant. Tamen enim sua vis est, ut cum in foro praestat, relictis fructibus alijs hic ematur. Colligitur mense Aprili in regionibus calidioribus: alijs serotinis, Maio & Iunio: quandoque Octobri & Novembri. Differunt isti fructus inter se secundum diversitatem locorum. Primas tamen tenet is qui in Ormuz nascitur. Colore est fructus is ex viridi rubescens, & odore gratissimo. Exempto cortice, editur aut sine vino, aut generoso aliquo vino maceratus, veluti nos Persica duracina, Melocotonea sumimus. Conditur etiam saccharo, interdum paratur cum oleo, sale, & aceto, adiecto allio & gingibere. Temperies eius est frigida & humida, ut persicorum. Eius ossicula asata sistunt fluxus alui: nuclei vero interficiunt lumbricos ventris, quod rationi consonum est, ob eorum amarorem, siquidem etiam talia in simili casu solent exhiberi medicamina.

De

De Myrobalanis. CAP. XXII.

Antiquos non cognovisse nostra Myrobalana, certum est. *Μυροβάλανος* autem idem sonat Græcis quod *Nux* vel *glans* unguentaria Latinis. Et quoniam *Auicenna* & *Serapionis* interpretes vidit hæc nostra similitudinem aliquam habere cum glandibus, Myrobalana vertit, cum melius vertisset *Pruna*, quibus similia sunt. Vocantur ab Arabibus *Delegi*, licet secundum suas differentias sortiuntur alia nomina diversa. Sunt igitur in univ ersum quinque, eorum genera, quæ non nascuntur ex eadem arbore, ut aliqui putarunt, sed unumquodque ex sua: & in regionibus sexaginta aut centum leucis inter se distantibus. Proveniunt enim nonnulla in *Goa*, et *Batecala*, alia in *Malabar* & *Dabul*. Sed quæ communiter adferuntur in *Portugaliã*, maiori ex parte sunt ex illa provincia, quæ est inter *Dabul* & *Cambaya*. Nam experientia cõpertum habemus, esse minus subiectos corruptioni fructus, quos fert regio *Septentrioni* vicinior. Arbor Myrobalanorum Citrinorum, habet folia, ut *Sorb*: *Embligorũ*, ut *Filix*, & sunt

MEDIC. IND.

& sunt paululum crassa: Indicorum, aut
 Nigrorum, ut Salix: Bellericorum, ut
 Laurus. Et hanc vidimus in Arangoes
 plantatam inter alias multas plantas, quæ
 illic nascuntur. Deniq; eius, quæ producit
 Chebula, folia sunt Persicis similia. Arbo-
 res hæ licet inter se differant, omnes taraën
 sunt Pruni magnitudine, sylvestres, et spon-
 te nascentes. Medici eius loci utuntur in
 medicina solis quatuor generibus Myroba-
 lanorum: nam quinto, Emblico nobis dicto,
 non utuntur, nisi densandis corijs, Sumac
 loco, & atramento conficiendo. Sunt tamen
 etiam nonnulli qui ijs viridibus vescuntur
 excitanda appetentia causa. Porro quos-
 niam sapore sunt acido et adstringente, tem-
 peramenti esse frigidi & sicci inde conijcie-
 mus. Indi non solent ea præparare, quia non
 utuntur ipsis ad purgandum, sed potius ad
 retinendum fluxum sanguinis & seminis.
 Et si casu quodã ipsis purgare velint, eorum
 decocto utuntur. Utuntur ipsis quoq; cum
 saccharo in Conseruis, et specialiter Chepus-
 lis. Eliciunt etiam aquã stillatitiam ex ipsis
 immaturis, quã ad adstringendum exhibent
 cum Syrupis & conseruis. In

In nova Hispania nascitur fructus flavus vocatus Hovos modo Dactylorū. Arbor adeo alta est, ut vix colligi possit fructus, nisi præmaturus spontè decidat, & Myrobalanis citrinis tam similis est, ut plerique eundem esse contendant.

De Tamarindis. CAP. XXIII.

Nascuntur multis India locis, sed qui locis montosis, & ad Septentrionē obversis proveniunt, præferuntur, & diutius in corrupti manent: quales sunt quos Cambaiete & Guzarate gignit. Arabes Tamarindi appellant, quasi dicas Dactylos Indicos, Nam Tamar eorum lingua Dactylum significat: & etiam Lusitani ob viciniam quam habent cum Africa vocant Tamaras ipsos Dactylos. Quidam ex mos Lapsus dernis Græcis Tamarindos vocarūt Oxy- quorum= phænica, propter saporem acetosum, quem dam. habent. Deceptos autem esse eos invenimus, si spectemus Mesuen, & magis adhuc cum illis, qui putarunt esse fructum Palmæ sylvestris Indicæ, quòd tota India non reperias Palmas: sed Dactyli, qui illic

MEDIC. IND.

Forma ar-
borum.

illic comeduntur, adferuntur ex Arabia.
Quòd si forte aliqua inveniatur Palma
sylvestris: sterilis est, & longè diversa
à Tamarindifera arbore: quæ magnitudi-
ne est Fraxini, vel Juglandis, aut Casta-
neæ. Habet lignum durû & densum, ramos
ornatos multis folijs subtiliter serratis in
rotundum, palmarû magnitudine: fructus
in arcus aut digiti inflexi figuram effor-
matur: cuius cortex prius quàm mature-
tur, viridis est, siccatu verò, cinereus,
& facile auellitur: nucleos intus continet
sativorum Lupinorû magnitudine, quodam
modo rotundos, planos, flavos, et læves, qui-
bus extractis et abiectis, sola pulpa in usum
venit, quæ non nihil lenta & viscida est.

Mirabile
de huius
fructus so-
lij, q. Sol-
em semper
sequuntur,
atq; ad eius
ortû et oc-
casum sese
aperiunt et
claudunt.

Proprium est huic fructui, ut noctu se
condat sub folijs ad cavendû sibi à frigore:
redeunte die, sese expediat atq; explicet
grato spectaculo. Dum viret, acidus est.
cum quadam suavitate. Vtuntur ipsis præ-
paratis cum saccharo magis feliciter, quàm
cum syrupo acetoso. Huius regionis incolæ
sese sine molestia sese purgant Tamarindis cum
oleo nucis Indicæ sumptis, quæ est Cocos.
Solent

Solent etiam ipsorum infusione biliosum purgare humorem, & pituitosum incidere atq; attenuare, hac ratione. Accipiunt illorum quatuor uncias, & aqua frigida, vel cichorij macerant spatio trium horarum, deinde facta expressione, eximunt Tamarindos, quos modico saccharo inpersos utiliter exhibent. Medici Indi felici successu solent tritis eorū folijs curare erysipelata. Alij istis in locis utuntur Tamarindis loco aceti, [expresso succo ex ijs costus & optime salitis] gratior enim palato est eorum aciditas, præsertim maturorum. Feruntur in Persiam, Arabiam, Asiam Conserminorē, & Lusitaniam sale conditi, ne corrumpantur. Non adulterantur, siquidem in magna inveniuntur copia, & venduntur vili pretio, uti videmus in Hispania: sed advertant interim Apothecarij, quod si multum salis continent, non sunt boni, neq; ipsis bona conscientia uti possunt, quia cum refrigerare deberent, calefacerent superflue.

De Agnir. CAP. XXIV. Herbæ.

Agnir, apud Arabes & Turcos Anil dictum,

MEDIC. IND.

dictum, vocatur in Guzarate, Gali, est herba, quæ seminatur singulis annis in India, similis Ocimo, Mangir, quod vocabulum apud Lusitanos & homines natos in illis regionibus est illud idē quod Alhabaca, id est, ocimum, iuxta Carolum Clusium, tamen videtur esse herba Isatis, vocata in Castella Pastet. Interpres Auicennæ Nil transfert Glastum, quod est Isatis Græcorum, & Indicum officinarum. Tundunt hanc herbam, & coactam in panes, per aliquot dies siccandam exponunt: & quamvis siccata videtur viridis, postea tamen mutatur color ille in cæruleum, donec tandem in cæruleum ex saturatum evadat. Melius habetur id Anil, quod magis purum est, quodā vsu nō remanet vt arena, sed dissolvitur in subtilissimum pulverem. Alij anteponunt id, quod aquæ iniectum innatat, quia præter bonū colorē etiā leve esse debet.

Anir aliud. Nascitur etiam Anir in nostris Indijs, & seminatur duobus modis, & duobus temporibus. Vnum est in Ianuario, in terra bona & pingui: aliud in Septembri & Octobri, cum imminet pluvia. Plantari debet vi
lactuca

lactuca solet, transponendo vnamquamq;
plantam tribus pedibus distantem ab alte-
ra, & auferendo illinc omnem herbam vi-
tiosam & prauam. Vnaqueq; earum, quæ
nascuntur durat duos annos, & tam copio-
sum producit semē, vt vbi semel seminatum
fuerit, renascantur multæ novæ planta.
Semen est valde paruum contentum in si-
liquis seu folliculis similibus vermibus, co-
loris spadicei obscuri. Folia herbæ colli-
gunt, & in caldario coquunt: postquàm be-
nè cocta fuerit, percolant, et percutiunt ba-
cillis paulò latioribus, ac quiescere sinunt
& residere. sedimentum quod in fundo re-
manet est Anir, quod, diligenter prius
emissa aqua, soli exponunt, vt exiccetur
paulatim. Conficiunt etiam paruos panes
imprimentes in typum aut formam creta-
ceam: & est maioris pretij ac estimationis
id, quod affertur ex Lusitania in tabellas
efformatum, quia venditur libra sedecim
regalibus nummis: & alterum quod affer-
tur in morcellis & crassioribus particulis,
octo et sex. Nescitur vsus eius in medicina,
quàm vsus vulgo dicatur dari pueris qui la-
borant

MEDIC. IND.

borant gravitate stomachi, & malè conco-
quunt. quale remedium nec probo, nec im-
probo nunc.

De Amomo. CAP. XXV.

Amomum vnum est ex medicamentis
simplicibus, multum celebratis ab an-
tiquis, & maxime ad usum & composicio-
nem Theriacæ, vix cognitum nostris tem-
poribus: quare de eo non absq̃ causa multi
dubitarunt. veram autem sententiam do-
cuius in nostro libro Observationum me-
dicamentorum compositorum, quorum ho-
die est usus in officinis nostræ Hispaniæ.

Quid sit. Quantum ad originem Amomi, quæ situm
est ex quibusdam Iudæis, qui habitaverunt
in Hierosolymis, quid esset Amomum; & re-
sponderunt, lingua Arabica vocari Ha-
mama, quod Pedem columbinum significat.
Amomum non est Rosa Hierichū-rica: de qua Bellonius lib. 2. obsv. cap. 86. planta hæc erat multum cognita, licet non
vsa ab Indis. Idem etiam dicebant Medici
Nizamalucci Regis in Decan potentissi-
m, qui solent esse Persæ & Turci, non nasci
in India, sed inter alia aromata quæ ad
Regem ex Asia, Persia, & Arabia conficiendis

ciendis alexipharmacis perferretur, Amomum etiam adferri, cuius visus est Cramus, qui totus respondebat descriptioni Dioscoridis, & quam vis esset siccius, admodum similis tamen erat Pedi columbino: sed non proinde sequitur, ut sit pes columbinus, quem rhizotomi vocant, cum sit certa quedam radix colorata, quæ inter doctos & materiarum medicarum peritos habetur pro Anchusa.

De Banguæ. CAP. XXVI.

Banguæ Indiæ Orientalis est herba, ali-
quo modo similis Cannabi, nisi quod huius
semen Cannabino minus est, nec ita album:
caules ipsius sunt lignosi, & quasi ab omni
cortice nudi, contrario modo quam in Can-
nabi: denig. Indi semine et folijs vescuntur,
ut validiores in re venerea fiant, cum in
Cannabi virtutē contrariam inveniri tra-
dant Scriptores, quod nempe semen ipsius
perdit et cōsumit substantiam generationis.
* Theophrastus lib. 9. cap. 20. de hist. plant.
facit mentionem herbæ cuiusdā, quæ mirum
in modum pollebat ad rem veneream, quam
H 2 Indus

Banguæ

* Herba

miræ vir-

tutis ad

actū vene-

reū: de qua

ibi plura

Theoph.

Vide Co-

st. lib. 2.

de unuer.

stirp. nat.

cap. 24.

MEDIC. IND.

Indus attulerat. Non enim solum edentibus, sed etiam tangentibus tantū genitalibus vim dixerunt vehementem adeò fieri, ut quoties vellent coire valerent, sic ut vis eius mirificè omnes excederet naturas. Ex quo loco suspicantur quidam, hanc herbam Theophrasti esse Banguè. Ex succo istius herba mixto cum Ambra, Musco, & nuce Muscata, atq; similibus reb⁹ odoratis, faciunt confectionem, quam vocant Magu, qua milites ac bellorum Duces imprimis utuntur, ut lassī ac defatigati laboribus belli, lassitudine liberentur, adeoq; securius Opij esus, & liberius dormiant. Sic Indi multi utuntur ad istum effectū lassitudinis removendam cum quo magnā affinitatē habere videtur Bāgue.

comestione Opij, h. e. succi papaveris. In Toletō visus est Indus, qui comedit octavam ipsius, & alius in Hispali quartam. Interrogati, quare comederent; dixerunt, ad removendā lassitudinem, quā contraxerunt in elevandis magnis ponderibus, quod quidem videtur mirabile, quia si tria aut quatuor eius grana dantur aegroto in extrema necessitate constituto, metus est, ne damnum ipsi afferant: & non nisi summa cum cautione datur.

De

De Coru. CAP. XXVII.

COru ita vocatum lingua Canarica, frus Herba
 tex est magnitudine Arbuti, aut paulò Malaua
 minor, folijs mali Persica, floribus albis, ^{rica.}
 Periclymeni odorē emulantibus. Lusitani
 in India vocant alio nomine herbã de Ma-
 layar, quia Malavarenses detexerunt
 usum ipsius medicinalem, qui est curare
 quodcumq; genus dysenteriarum, & vacuata
 primum magna ex parte peccante materia,
 ne idem redeat malum: cuius rei summa has
 benda cura, etiam monente Galeno. Facul-
 tatem suam habet in cortice radicũ, si exic-
 cetur, siquidem quum adhuc recens est, exo
 stillat humorem lacteum, qui à principio
 videtur esse calidus, sed degustatus compe-
 ritur frigidus & siccus, atq; etiam ob eius
 effectus Medici iudicant ipsum frigidum &
 siccum. Pulverem radicis huius contuse ac-
 cipiant, & imponunt vasi distillatorio cum
 sero lactis, & addunt semina ammeos, pe-
 troselini, coriandri sicci, & cumini trita ac
 torrefacta, vnciamq; vnam butyri vaccini
 recentis, & extrahunt liquorem, de quo
 dant infirmis vncias quatuor cum duabus

H 3 aqua

MEDIC. IND.

aque rosate aut plantaginis, aut aque è pediculis rosarum. Inijciunt etiam clysteres ex hac aqua cum maxima utilitate: sed debent esse frigidi, quòd sit regio valde calida. Quòd si postulet necessitas, probinatur aqua hæc ad morbos supra dictos bis in die, hora sexta matutina, & iterum hora sexta vespertina. Sed licet hoc remedium semper feliciter successerit: sine comparatione tamen maiores effectus facit herba de Malabar præparata ab ipsismet indigenis. Et verò & paratur, ut altera, infundendo res illas in sero, aut in aqua oryza probè cocta. Aliqui succum ipsius plantæ bibendū porrigunt. Et cum amarus sit ac admodum ingratus, illicò post eius sumptionem accipiunt serum ad abluendum os. Quòd si Malabareses fortiori adhuc remedio opus esse vident, opium admiscere solent: quamvis hoc ipsis suspectum existat. Valet etiam plurimum hoc medicamentum cum aqua Mentha & pulvere Mastiches contra vomitiones, & debilitatem ventriculi.

De

De Iunco odorato. CAP. XXVIII.

Iuncus odoratus, quē vocamus Schœnan-
thum, nascitur communiter et in tanta cop-
pia in provincijs Arabiæ, ut apud nos gra-
men. Quidam ipsum vocarunt pastum Ca-
melorum, licet non sint in India, ut penitus
absument ipsum simul cum floribus. Sunt
quidem ibidē alia animalia, ut sunt, boues,
equi, asini, capræ, et oves, quæ nullum aliud
pabulum comedunt, præter hoc. Corn. Cel. Lib. 2. c. 22.
Iuncus vocat Iuncum rotundū ad differentiam
vulgaris & Cypæi, qui est triangularis.
Defertur in Indiam Orientalem, in usum
medicū usurpandus. Maxima tamen co-
pia per fasciculos colligatū in navibus ad-
sumunt equarij mercatores, ut equis sub-
sternant, ne stercoreis & urinae fœtore of-
fendantur. Nam simulatq̄, maduerit, re-
centē substernunt, & madidū in mare abij-
ciunt. Incolæ loci eius lavant se cum ipso,
& armenta etiam: ita ut solum Medici
Arabes et Persæ ipso utantur in Medicina.
Conspicitur in officinis cum suis floribus, Schoenanthus
unde ei convenit nomen Schœnanthi q. d. flos thos.
Iunci, licet sit usus quoq̄, caulium et radicū.

H 4 Dicunt

MEDIC. IND.

Dicunt conservari ipsum per decem annos :
 sed in locis maritimis Indiae : valde parvo
 tempore durat eius fragrantia. Volunt
 Monachi illi, qui in Mesuem commentati
 sunt, radicem Iunci odorati esse Galangam.
 Sed valde delirant, quia Galanga nasci-
 tur, ut diximus in China, quae distat ab
 Arabia duobus millibus miliarium. Dif-
 fert etiam folijs & radice à Iunco : & Ga-
 langa non nascitur, nisi seratur : Iuncus
 autem odoratus sponte provenit.

De Musa. CAP. XXIX.

Musa hinc historia: quae natus plus quam semel: quia primum
 ex Orientali in Oceano in arbusculas. Truncus in altum sese erigit
 cum cortice squamoso, in modum Palmae,
 folijs * latissimis & longissimis, per quorum
 medium excurrit costa sive nervus valde
 crassus. Ramos non habet, quia tota truncus
 lata est. * Testis Theuetus palmi
 est Cosmogr. Or. c. 51. tam magna atq; lata esse folia, ut facile
 unius anni infans involui possit: neq; existimatur esse in Mun-
 do arborum, quae folia habeat tantae latitudinis.

palmi in longitudinem, è quibus circumemis-
 nent pediculi, centū, interdum ducentos aut
 plures ficus sustinentes: quos vocant Guinei
 Benanes, & Arabes Musa, vt constat ex
 Serapione, Auicenna, & Rasi. Cognosci-
 tur hodie planta hæc in America: vnde
 missus est fructus ad aliquos Dominos hu-
 ius aula pro singulari dono, cum adeo ex-
 quisita & rara arbor sit. Primum gustan-
 tibus, displicet hic fructus: verum si quis
 esui eius assueverit, adeo indies magis de-
 lectatur, vt nunquam saturari videatur.
 Dicit Serapio, quod Complexio ipsorum est
 calida & humida, & vtilis esse aduersus
 pectoris & pulmonum ardores, provocare
 mirabiliter vrinam, liberare renes à mo-
 lestia & dolore, si quis eos teneat. Vnde fit,
 vt Medici Indi huius fructus esum impe-
 rent suis ægrotis non tantum in febribus,
 sed in alijs quoq; morbis. Accedit, quod ci-
 bus iste gustu est commendabilis: siquidem
 iuxta Hippocr. etiam parum deterior po-
 tus & cibus, suavior autem, melioribus
 quidem, sed minus suauis est preferendus.
 Quod ad rationem nominis, ridiculum est, Appellatio
 H 5 quod vnde.

MEDIC. IND.

quod à quodam scribitur, vocari hunc fructum Musam, quòd sit tam excellens, ut meritis fuerit tenere nomen novem illarum Musarum, quas finxit antiquitas, aut quia valde communis cibus ipsarum sit. *Addit radisi, seu Adami.* prater ea, eum esse fructum, quem comederunt primi nostri parentes in paradiso terreno. Idem refert Frater Brocardus in descriptione Terræ sanctæ. [Scr. Theuetus Cosmogr. Orientis cap. 37. & 51. Poma Adami esse magnitudine cucumeris parvi, saporis et dulcedinis admirabilis: ut cunctos etiam alios superet Orientis fructus.] Ouidius plantam hanc nomine improprio Platanum vocavit lib. 8. hist. Ind. c. 1. Fuerunt quidam in illa opinione, quòd Musa Arabum sit illa planta, quæ vocatur Pala à Plinio lib. 12. cap. 8. siquidem illius descriptio tota huic competere videtur, maxime quòd in provincia Malauar, quæ est supra flumen Indum & Gangem vocatur hodie Palan. Vnde apparet accepisse Latinos nomen Pala. Matthiolus tractans de Diosc. cap. 125. in Theophrasto id genus Palma, quod dicit nasci in Cypro, & folium amplius habet, & frus

HISTORIA. 62

& fructum multò ampliorem, magnitudine
uali Punici.

Ante annos multos attulerunt ex nostris Tunè In
Indijs Occidentalibus speciem ficus Indicæ, dorum Fia
quam vocant Indi sua lingua Tune, quæ ciferæ
multum differt à Ficu indica Theophrasti,
Strabonis, & Plinij. Quòd si admiserimus,
antiquos cognovisse aliquas plantas Indiæ
occidentalis, dicemus quòd sit Opuntia Pli-
nij, cum sit nata circa Opontem, ut dicit
Theophrastus, quia si unicum folium ex
planta rescindatur folium, & implantetur
terræ usq; ad dimidium, multas producit
radices atq; alia multa subinde folia ex
ipsomet folio tali ordine, ut appareat arborè
hanc posse reponi inter miracula naturæ.
Habet folia valde crassa, ex quibus pro
germinant quædam spinæ albæ, tenues, &
longæ, licet quædam absq; spinis visæ sint.
Producit planta in illis regionibus ex folio
rum germine fructum similem nostris Ficu-
bus, sed crassior, & ex viridi rubentem.
Medulla est tam succosa & rubra, ut tina-
gat manus, veluti Mororum succus, atq;
eorū qui ipsum comederant urinam ita in-
ficiabat

MEDIC. IND.

ficibat colore, ut perterrefaceret illos, qui arcanum hoc non intelligebant, cum putarent se meiere sanguinem. In Hispania admodum magna conspicitur, aliquando sine fructu, & quando illum producit, similis est paruo Cucumeri.

De Tabaco. CAP. XXX.

Nicotiana, **IN** multis locis India invenitur herba di-
Petum. **Et** Tabaco, & Pisciele, qua incolae utun-
Ufus apud tur ad eundem effectū, qui de Banguē modū
Indos. dictus est, ad tollendam lassitudinem, solati-
 tiumq; in sustinendis laboribus, & verberibus excipiendis. Abutuntur sacerdotes Indici ad edendas divinationes et prædicendos rerū eventus: vulgus ad videnda varia in insomnijs, accepto fumo eius per os, de quibus alij, maxime Monardes copiosius. Fuit
Lapis mi- quidam frater Alphonsus Chacon, qui habebat lapidem, quem si quis inter dormiendum manibus tenebat, causa fuit ut varia
re virtutis. apparerent imagines, etiam timoris plena.
Tabaci na- Nascitur in India locis humidis & umbratis, solum requirit liborum & spatiosum, ut
tales et hi- possit largiter sese expandere ac succrescere,
storia. caulem

caulem producit rectū ab imo ad summum, brachiatum [brachij crassitudine] folijs Limonum, vel Oxylapathi, viridibus colore, & nonnihil hirsutis, seu lanuginosis. Florem fert Campanule modo candidum, quo exiccato succedunt veluti capitula papaveris nigri, quibus continetur semē valde exiguum. Radix crassiuscula in multos ramos finditur, intus colore croceo, & ad gustum acris ac mordax, cortice lignoso, à quo tamen facile separari potest. *Temperamentum ipsius est calidum in plusquam secundo gradu, & siccum in primo. Nascitur ex semine sparso in terram Autumni tempore, atq; tardius & longiore tempore post prodit. Quando autem nascitur, cauliculum sui seminis in supremo constituit. Terram autem, in qua seminari debet, ita digerunt ac colunt, ut in superficiem iniiciatur semen, & postea in vertitur & circū voluitur cum terra. Quidam seminant cum paucis cinere mundato per cribram: qualicumq; autem modo nascitur, cum prodijt, à frigore preservanda est, operiendo ipsam nocte, maxime quando adhuc parva est.* *Herba*

Aservatio:
hac

MEDIC. IND.

hec viridis & pulchra permanet, licet folia in feriora soleant siccari. Melior herbe pars ad usum medicum sunt folia, quorum defectu semine quidam utuntur, at non tanta efficacia est. Ut asseruntur folia, accipiunt ea traiecta filo per medium & suspendunt in umbra ut siccentur: deinde ipsa aut integris, aut in pulverem redactis, utuntur. Calefaciunt, resolvunt, mundificant, & simul non nihil adstringunt, ut ex

Effectus in sequentibus eius facultatibus patebit. Planta varijs morbis.

Cephalica. huius folia leni igne calefacta & impo-
 subito dolorem capitis sedant, maxime si ex causa frigida vel flatu ortus sit. nec ab hoc desistendum remedio, usque dum manifesta eius appareat utilitas. sunt qui caput oleo mali arantij prius inungant. Si viridia desint, utendum erit desiccatis, quae humectari cum vino et calefieri super prunas calidas oportet. Idem efficitur siccatorum foliorum pulvere, meliore, quo fieri potest, modo si adhibeatur mixtis alijs, quae appropriata sunt.

Odontalgia. Dentium dolorem levat, si dens qui dolet linteolo madefacto in succo cissalae vetur & abstergatur, ac mox pilula seu globulus ex foliis

folio eius denti imponatur, atq; etiam, si ad-
 sit corruptio, ne ulterius serpet, prohibet.
 Pectoris vitijs, ut tussi, asthma, & simi- Pectoris
 libus morbis ex frigidis humoribus prodest vitijs.
 decoctū foliorū ex aqua, & eclegma ex eius
 decocto. Quidam Asthmatici vsi sunt fumo
 herbe per os excepto, & adiuti sunt per ex-
 pectorationem phlegmatis crassi et putridi,
 sed vniuersales purgationes, quæ magis
 conueniunt, præcedere necessum est, maxi-
 mē si moræ locus detur. quod omne commit-
 ritur arbitrio prudentis Medici. In splenis Splenis
 obstructionibus multum iuvat hæc herba, obstructi-
 fricando ipsum cum folijs contusis, ijsq; sus- onibus.
 praposisis, aut imponendo linteolum ma-
 defactum in ipsius succo manē ieiuno ven-
 triculo. Si desunt folia, miscemus pulve-
 rem cum unguento vsitato ad aperiendas
 obstructiones. In dolore ventriculi, maxime Ventriculi
 à causa frigida & flatibus, applicantur si- morbis.
 militer folia calida, sæpius imposita. Quod
 si sumamus folium viride, & vinctis mani-
 bus oleo abrumpamus nervos et venulas fo-
 lij, absq; vlla comparatione erit remedium
 melius, ponendo vnum supra orificium vene-
 triculi

MEDIC. IND.

tricoli, & alterum à tergo è regione ipsius.
 Ad Cruditates puerorum, & etiam adultorum commendant hanc herbam per totam Indiam, si folia sub fervido cinere calefacta applicentur ventri sine excussione cineris. Colicum & Nephriticum dolorem eodem modo, ut diximus, preparata & applicata folia cum cinere sedant mirabiliter, si iteretur sæpius hoc remedium. Vteri dolor non minori efficacia sedatur ad motis similiter folijs calidis umbilico & ventri: & si forte (ut fit interdum) animi deliquium subsequatur, fumo illorum naribus obiecti redit ad se. quod remedium Indicis mulieribus adeò commune est, ut herbam hanc magna adservent diligentia, & magni faciant, vel ob hanc solam causam. Lumbricis eos contra, datur succus clarificatus, & saccharo syrupi specie commixtus, pueris et adultioribus, quia ipsos necat et expellit: ita tamen, ut herba contusa emplastri modo umbilico applicetur, atq; ex lacte et saccharo elyster injiciatur. In luncturaru passionibus, si non sint ex humore multum calido, valde profunt folia parti dolenti imposita, & eodem

Coli: Reo-
rum: Vteri
dolore.

Lumbricis.

Ischiade.

& eodem modo faciunt suos effectus in inflammationibus ob causam frigidam. Per- Pernionib.
 niones cum hac herba si fricentur bene ter aut quater, eos aufert & adimit, uti constat experientia, maximè in pueris, & multò adhuc certius, si post ponantur pedes aut manus in aquã calidam cum sale. Venenis, Venenis.
 & toxico perniciosissimo, quo Cannibales suas sagittas illinunt, efficaciter valde resistit: ante autem sublimatum inspergere vulneribus solebant, qua de re Monardes. Eodem modo venenatis carbunculis imposita crustas inducunt, & brevi curationem culis. Carbu-
 adferunt. Ulcera antiqua, licet ad ossa Ulceribus
 usq; penetrent, sintq; cancrofa, mundari perhibent, carne repleti, & ad cicatricem per duci herbæ huius succo indito, & superimpositis folijs, presupposito tamen bono regimine, & præmissis evacuationibus vniuersalibus. Quæ utilitas etiam cognita est in ulceribus narium, tinea, & impetiginibus, ac similibus, fricando cum folijs talem fæditatem. Hæc eadem utilitas eius in curandis ulceribus, non tantum obtinuit in hominibus, sed etiam in alijs animalibus, quia

MEDIC. IND.

quia per vniuersam quasi Indiam, precipue
 in S. Dominico & S. Ioanne de portu diuis
 frequentia sunt vlcera in vaccis, bovis,
 & alijs animalibus, quae sese mutuo vulne-
 rant in montibus, & ob summam regionis
 humiditatem facile putrescunt illa vulne-
 ra, usq; eò, vt repleantur vermibus. Quae
 quidem sublimato curare erant soliti: hoc
 autem ipsum cum tanti esset pretij, vt plura
 constaret, quàm animal ipsum, quod curaba-
 tur: inuenerunt per experientiam, in suis
 succo istius herbae non solum interfici et eici
 vermes, sed etiam mundari vlcera, & ad
 cicatricem perducere. Et illud ipsum praesens
 in animalibus domesticis & veterinaris
 curando Contusiones ipsorum. Scimus quen-
 dam vlcere antiquo narium laborantem, a
 quo sanies manabat, non sine suspitione con-
 tagij, instillato succo istius herbae per narem
 magnam eiecisse multitudinem vermium,

Vulnerib. atq; ita curatus est. Inter dotes alias, quae
 Ob huc ef-
 festu vul-
 gò nūcupa-
 tur vulne-
 varia plan-
 & Indica.

habet, hac excellere videtur, quod prima
 statim intentione curantur vulnera recen-
 tia. Et in hoc casu inuenerunt tantam vir-
 tutem & efficaciam, vt per ipsam in obli-
 uionem

rionem abierit oleum de Aparicio, de quo
 copiose meminimus in nostro libro de Chir-
 urgia, in quo expositus modus est utendi
 ipso magis cōueniens, ut apparebit legenti.
 Quod si quis vulneratus aut ictus fuerit, eius
 haec herba et superposita vulnere, si parū est,
 sequenti die inducta crusta est sanū. In maio-
 ribus autē, necesse est vino abluere vulnus,
 & labra coniungere, & statim madefacere
 cum succo, & postea linteolum eo imbutum
 supra totū vulnus ponere, & ligare. Cogni-
 tum hoc ab illis est, qui acquiserunt In-
 dias, & redierunt in Hispaniam. hi retu-
 lerunt hasce vires herbae huius, qua vsi sunt
 in bellis & acquirendis provincijs, ita ut
 multi periissent, si non per ipsam seruari
 fuissent. Communiter autem secum porta-
 bant foliorum pulverem, ut eo, ipsa herba
 destituti, uti possent. Quod didicerunt ab
 Indis, qui dicto modo absq; medico se cura-
 bant, quod non in paruum bonum nostris
 cessit, propter malum apparatus Chirur-
 gum, qui est in illis regionibus. Et licet has
 habeat virtutem sanguinis sistendi in vulne-
 ribus, in causis tamen maioribus, ubi sicura

I 2 opus

MEDIC. IND.

opus est, & alia operatione manus, non intermittere Chirurgus facere quod sui est officij, remittendo illum amplius ad herbam,

Famē &
sui.

Etiam utilitatem capiunt Indi ex Tabaco ad sedandam Famem ac Sitim, hoc modo. Accipiunt conchyliam quædam cochlearum, easque urunt, deinde atterunt calcis modo: huius et foliorum Tabaci partes æquales sumunt, manduntque, donec ex utriusque massa quædam una fiat, ex qua faciunt pilulas, easque siccant in umbra. Facturi autem iter per loca deserta & quæ non inhabitantur, ubi cibum vel potum se inventuros non sperant, ex ijs unum inter labrum inferius & dentes reponentes assidue liquorem exugunt, suctumque paulatim transglutunt, & consummata illa, aliam imponunt, usque, quò iter suum confecerint, quod durare solet tres aut quatuor dies, quibus neque famem, neque sitim sentiunt. Causam esse putamus, quòd suctu illo attracta pituita ex capite & alijs partibus corporis ad os, inde abit in ventriculū, et à calore naturali consumitur in defectu nutrimenti, atque ita sustentantur. Arthritici [Podagrici] quidam herba

HISTORIA. 67

herba hac vtuntur, sumentes singulis diebus mane parum de ea, eamq; mandunt, vt podagra doloribus liberentur, siquidem multam pituitam in os prolicet, inq; partes inferiores fluere prohibet. Quare perhibent, quòd isto vsurato remedio non redit articulorum dolor tam frequenter, neq; tam inclementer, quàm antea solebat. Venereo Venerea etiam morbo laborantes vsi sunt hac herba luc. in India, non isto sine, vt plenè curarentur, sed vt non sentirent dolores, excipiendo fumum.

Hic non erit extra propositum facere Herba lo mentionem herba cuiusdam, qua vsi sunt ij annis In qui novam Hispaniam nobis aperuerunt, fatis. in curandis vulneribus, sine eodem, quo Tabaco. Nuncupata hac est herba Ioannis Infantis ab inventore, sicuti Gentiana à Gentio rege, Lysimachia à rege Lysimacho, Centaureum à Centauro. Herba est aliquo modo parua, folijs Acetosae ijsq; hispids: quæ contusa ponunt supra vulnus. In herba defectu, vtuntur exiccata puere.

I 3 De

MEDIC. IND.

De Turbit. CAP. XXXI.

DE Turbit Arabum non parua est
 controversia. Nam non nulli Tripo-
 lium Græcorum esse volunt: alij Pithyusa
 radicem: alij Alypiæ. Est autem Turbit
 planta Orientalis, radice neq; magna, neq;
 longa, caule per terram extenso, digiti cras-
 sitie, duos palmos longo, interdum longiore,
 folijs ac florib⁹ similis Altheæ. Insipida est
 cum colligitur, atq; hinc est, quod etiam
 postea nõ deprehenditur acrimonia in Tur-
 bit legitimo, licet non purget sine molestia.
 Est verò duntaxat utilis & gummosa cau-
 lis pars inferior iuxta radicem. Non est
 herba quæ feritur, sed sponte nascitur in lo-
 cis maritimis, duobus aut tribus miliaribus
 ab aqua. Plurimum provenit in Cambaye-
 re, Surrate, Dio insula, & Baçain. Pre-
 ferunt quod gummosum, & album est. At
 non omne Turbit gummosum est natura
 sua: sed quoniam viderunt Indi à gummosi-
 tate optimi Turbit notas nos petere, so-
 lent eius plantam aut contorquere, aut le-
 viter vulnerare, quò liquor exeat & den-
 setur. Transactis aliquot diebus redeunt,
 & cedunt

et cedunt caules, quos inveniunt plenos gums
 mi. Vnde elicimus, non esse necessarium
 gummi ad bonitatem Turbit, melius ex
 parte esset si careret illo, atq, ipsum haberet
 reconditum intus. Neq, est herba, quæ ha-
 beat lac, ut scripsit Mesue, qui si de eo in-
 tellexit, quod nobis affertur ex Oriente, non
 minus in eius descriptione erravit, quàm in
 alijs plurib⁹ rebus, quas ex relatione potius
 aliorum descripsit, quàm testis oculatus.
 Deinde pro præstantiori habent album. Si
 siccat ad Solem, album est: si ad umbram,
 nigrescit, neq, tamen eò deterius est. Est
 verò Turbit familiare medicamentum In-
 dis ad purgandã pituitam, cui si febris absit
 Gingiber additur: alioqui dant ipsum in
 aliqua aqua aut iure pulli. A paucis ab-
 hinc annis vsitatur in officinis aliud genus
 Turbit, quod vocant de la Tierra, & di-
 cunt esse radicem quarundam arundinum.
 Quid autem sit, tam incertum est, ac sole-
 bat ante esse illud Orientale, siquidem eius
 electio non convenit cum historijs Arabum
 vel Græcorum, licet recipiatur pro bono.
 *Scribunt moderni, Turbit turbare corpora
 I 4 propter res

Mesue erro.

Facultates.

Turbiti d
lia species* Turbiti
usus nõ ita
formidan-
dus, contra
Recentio

MEDIC. IND.

propter magnam eius violentiam, atq; proinde satius esse loco eius vti Agarico, aut simili aliquo purgante phlegma. Dico, quod si misceatur cum alijs medicamentis, vti nunc fieri consuevit in officinis, esse remedium securū, correcta eius malitia tum per preparationē propriam, tum admixtionem aliorum medicamentorum, quæ iuxta Gal. lib. 1. de comp. med. sec. loc. aliorum pharmacorū magis fortium vires solet infringere: sed ipso solo vti per se, melius est ipsum reijcere, & vti radice Mechoacan.

De Caceras. CAP. XXXII.

Radi- **I**N Goa inuenitur radix vocata Caceras, ces. quæ Trasiū modo nascitur in terra visceribus, quæ deinde per siccitates caulem emittit altitudine vnius palmi, cum folijs vt Gladioli, dehiscente postea terra exilit in modum tuberis, deinde siccata, castaneorum saporem refert: recens autem, ingrati saporis est.

Trasius, In campis Veronæ, & in regno Valentia
Tragi, Cy= in Hispania nascuntur radices aliquo modo
perus dul- cis, siue similes castaneis in dulcedine saporis, quæ
esculentus. ab Ica

ab Italis vocantur *Trafis*, & à nostris *Ciafas*. Sunt rotundæ & longæ, magnitudine fabæ, siccata autem corrugantur & contrahuntur. Planta ipsius producit folia longæ & acuta, in morem *Iunci avellanati*. Caudes sunt unius cubiti, & angulosi, & in suprema parte sunt alia folia minoræ, quæ expriment figuram stellæ, ex quorum medio enascuntur flores spicati, aliquantulum flavi. Radices sunt multæ, & subtiles, ex quibus pendent & adherent *Chiasa*. Virtus ipsarum est valde pectoralis, unde utilis est multum ijs, qui laborant tussi. Frangunt quoq; ipsas, & fractas infundunt in iure avium, aut carnis vervecinæ, & postea exprimunt per pannum lineum, atq; inde eliciunt succum lacteum, quo utuntur quidam asumentes per os ad excitandam venem. Valet quoq; idem contra ardores urinae, & profluvium alui sanguineum, quia refrenat acrimoniam illorum humorum, in primis si præparatur cum aqua chælibeata. Comeduntur loco fructus simul cum cortice, propter acerbitem tamen solent quidam illum expuere, sugentes tantum

I 5   succum.

MEDIC. IND.

succum. Temperamentum ipsarum, ut per experientiam est cognitum, & ex dulcedine percipitur, est calidum & humidum, & sunt aliquo modo flatuosa.

Batate.
Amiotes.

Camotes nostræ Indiæ, qui alio nomine dicuntur Batatæ, sapiunt etiam castaneas, ut Caceræ & Chiassæ. Radices sunt magnæ & nodosæ, quas Indi comedere solent loco panis, & loco carnis. Magna earum copia est in Mexico & Mechoaca, unde allatæ sunt in Hispaniam, in qua coluntur ex ordine cannarum sacchari. In Malaga, & alijs locis Andalusie sunt duorum aut trium generum. Quædam rubræ sunt in cortice exteriori, quæ præstantiores habentur: quædam sunt flavæ, non tales: & inter istas sunt albæ tam foris, quàm intus. Comeduntur crudæ & assæ, & fit conserva ex ipsis, cum recentes sunt, quia radix isti rei apta est. Existimo eiusdem esse temperamenti cum Ciassis, quàmvis quibusdam videantur declinare ad frigiditatem. Quò ad usum medicinale: nescimus hîc aliquem memoratu dignum.

Luca Per
nana.

Per valles Pervinas non longè à civitate
S. Mi-

S. Michælis ferunt & colunt Indi quas-
dam radices de Yuca, quibus vtiliter Americo-
runtur ad conficiendum panem & potum, rum panis
vbi deest Mayzum. & potus.

De Chyna radice. CAP. XXXIII.

Radix vocata vulgò Chyna nascitur in China
illa regione & Continenti India, quam radix
Chynenses inhabitant, apud quos dicitur
Lampata. Incæpit cognosci in Hispania
anno 1535. adferentibus eam in Lusita-
niam incolis eius provinciæ, qua sibi in-
terea dum hîc negotiarentur, mederentur.
Et tanquam res nova, licet cara & magni
pretij, cæpit magna in existimatione
esse, cui rei accedebat, quòd Carolus V.
Imp. ea frequenter vteretur. [Et quoniam
radix hæc non tantùm valet contra malum illud In-
dicum, verùm etiam aduersus podagram, sciaticam,
membrâq; horrore ac frigore correpta, expetita i-
deo à Carolo V. Casare.] Nascitur trium aut
quatuor palmorum altitudine, cauliculis chine
tenuibus, folijs raris, & similibus Mali
boris. medica folijs. Radix est palmi longitudine,
aliquando crassa, aliquando tenuis, quæ
recens

MEDIC. IND.

recens eruta tam tenera est, ut & cruda & cocta possit comedi, atq; ita coquunt eam cum carne, ut hic Napos. [& rapa] Melior habetur recens, ponderosa et densa, non erosa à tineis, & quæ alba est. Ex quibus colligitur, non esse bonam illam, quã attulerunt quidam ex nova Hispania in Castiliam, quia colorem tam rubrum habet, ut pauca quantitate reddat aquam rubram, neq; eius est efficacia, ut illa alia. Propterea istius libra vendebatur decem nummis regalibus, & Orientalis quinq; & sex denariis. Decoctum huius radices, vltra ipsius utilitatem in qualicunq; suspitione morbi Gallici, valet ad paralyfin, tremorem, arthritidem, ischiadem, tumores phlegmaticos & melancholicos, medetur ventriculo debilitato, sanat dolores capitis antiquos, curat lapides et ulcera vesicæ, addit etiam cū aqua eius curari ulcera vetusta, tumores antiquos, omne genus rheumatismum, obstructions, & hydropem. Ictericam leuat, & corrigit malam complexionem hepatis. Sanat melancholiam, resoluit flatum, & depellit febres antiquas. Eius temperamentum

MEDIC. IND.

eum aniso & fœniculo, & panis bene cocti
 crusta, biscotumve, postremò convenit cy-
 doniatum, piratum, & confectio coriandri.
 Dentur quoq; passæ et amygdala sacchara-
 ta. Vinum relinquitur, nisi magna esset vi-
 rium debilitas, & ventriculi frigiditas, in
 quibus casibus debet adequari cum dicto
 decocto. Ad hæc potus ordinarius est ipsa
 met aqua cum aliqua conserva. Et quoc-
 niam qui hoc decocto utuntur, inflamman-
 sur ad libidinem: consulunt aliqui, ut per
 totum id tempus, quo eius usus est, nulla ad
 ægros admittantur mulieres: qui postquã
 duabus horis sudaverint, surgere poterunt,
 atq; sese vestire, calido in loco manere, atq;
 comedere. Octo post sumptum cibum horis,
 redeat ad decumbendũ & bibendum potum
 suum ordinarium. Hæc victus ratio triginta
 diebus observanda, nulla alia purgatio-
 ne adhibita quàm principio, aut ad minus
 alia quindecim dierum. Conspicitur utili-
 tas huius decocti intra viginti dies, alio
 quando tardiùs, & tempestivius quoq;. Sed
 quando morbus est cum doloribus, commu-
 niter crescunt usque ad quindecim dies.
 post

NB:

post quos mitescunt paulatim. Similiter notari hoc debet, quod maiores vires habet De hoc Y. Palmarius lib. 1. de morb. contag. cap. 14.
 hæc radix in passionibus antiquis, & ubi sunt magni tumores & ulcera, quàm in novis. Elapso triginta dierum spatio, bonæ victus ratio servanda est per quadraginta dies. Potus sit aqua simplex eiusdem chynæ, quæ sit, si crudæ eius accipiantur mensuræ tres & infundantur facibus primi decocti, usq; ad consumptionem tertiæ partis. Coqui debet aqua quotidie, aut ad minus tertio quoq; die, quia aliàs acefcit, & perdit vires. Dubitant aliqui, quare huius radicis datur tam pauca quantitas ad tantam aquam, cum verum sit, coqui libram unam ligni Guaiaci, & Sarsæ parille quatuor aut quinq; uncias, maximè cum Chyna sit insipida, et temperata in suis qualitatibus. Notam hanc consuetudinè esse pro certo existimo, ex eiusdem caritate, quia, ut notat Vesalius, statuendum est, quod si coqueremus duas aut tres uncias huius radicis, esset maioris utilitatis.

Quemadmodum autem postquam radix sarsapæ ista innotuit in regno China, cessavit usus rilla ligni,

MEDIC. IND.

ligni, quod attulerant Lusitani: Ita idem accidit apud nos China, cum allata esset

Increbuit autē Sarfa ex India Occidentali: quamvis col-
 parille v= ligitur etiam in Hispania, quæ tantum dif-
 fus per in= fert ab illa, quæ advehitur ex nostris In-
 dijs, quantum Chyna Florida differt ele-
 gantia & bonitate, ab Orientali. Hæc
 Sarfa de= Sarça parilla tam visitata apud istum po-
 scriptio; et pulum, est arbutum quod producit multas
 an sit Smi= radices longas atq; altas in profunditate
 lax aspera. terræ. [ultra bicubitalem longitudinem.]
 In qua sen= Emitterit ramos lignosos et plenos nodis. Hæc
 tentia est betur certò pro Smilace aspera Græcorum,
 etiã Ama= quæ est planta aliquantum similis rubo
 tus Lusit. communissimo in portibus & locis mariti-
 in Diosc. et mis Hispaniæ, ubi sepius eam vidimus
 Cent. 5. & examinavimus, atq; in Continenti, quia
 Curat. 10. in omnibus est valde similis cum illo nove
 Hispaniæ, Quare cupientes facere experi-
 mentum de ipsa quæ nascitur in nostra ter-
 ra, dedimus ipsam aliquibus egrotis, & su-
 dabant copiosissime & cum maxima utilis-
 tate. Contra autem aliqui dicunt esse ma-
 gnâ differentiam in radicibus, quia Smi-
 lacis sunt nodosæ, & Indiæ sunt læves &
 æquales.

æquales. Sed, uti Theophrastus scribit, lo- Lib. 2. de
 cus vnus differt ab altero, & sæpenumerò caus. planti
 propter varietatem climatum, cæli, & soli, cap. 5.
 differunt radices non solum in odore & sa-
 pore, sed etiam in figura. Quod si Sarça pa-
 rilla nostra non est illa India, dicamus sal-
 tem esse plantam eiusdem generis, & simi-
 lem in virtutibus. Inter Sarças Indicas meo Sarça de-
 lior habetur illa, quæ est ex Hondura, quæ lectus.
 cognoscitur, si sit, oloris spadicei, et crassior
 quàm illa novæ Hispaniæ, quæ valde te-
 nuis est, & subalbicans. Qualiscunq; autem
 sit, debet esse recens, ponderosa, & non erosa
 à carie vel vermibus, quod conspicitur, si
 ipsa dividatur; siquidem ex antiqua quan-
 do frangitur, emittitur pulvis, ut ex carie:
 recens lentissima est, [flexibilis] & caret
 isto vitio. Temperamentum eius qui dicunt Tēperies,
 esse calidum & siccum in secundo, & pro- circa quam
 pterea calefacere hepar manifestissime; mas quidā de-
 gis nituntur opinione vulgari istius gentis, cepti.
 quàm ratione vera. quia si iudicium sum-
 zur ex gustu, qui magnum præbet indicium
 de qualitate, non habet saporem acutum,
 neq; amarum: & si per olfactum, non habet
 K alio

MEDIC. IND.

aliquem odorem ; & ita non potest dici, quod transeat primum gradum : dato etiam, quod conspiciantur effectus caloris, qui etiam deprehenduntur in China, quæ magis temperata habetur. Quod si quis interroget, quomodo ergo operetur, quandoquidem non habet qualitates manifestas, non admittens proprietatem occultam, quam non potuit Galenus negare in multis medicamentis. Respondemus, quod suum effectum facit mediante subtilitate partium, qua Chynæ radicem & lignum Guaiacum superat, & propterea copiosum sudorem movet, & ita videmus utilem esse maxime morbis, qui sunt in circuitu totius corporis, & non solum medetur morbo Gallico & Hispano, sed etiam doloribus arthriticis, viceribus malignis, & tumoribus frigidis ex humore pituitoso. Sed sciendum est, utendiv= quod cum vulgus tanto teneatur rerum
tio, præpa= novarum desiderio atque amore, & sint
rationisq; gustus hominum tam differentes : factum
modus. est, ut fiant ex ista Sarsa multa & varia
fecula, iuxta diversos modos sumendi
ipjam: quia ab initio non nisi liquore quos
dam

dam macerabant seu infundebant, et postea aliquandiu tundeant in mortario, & fiebat mucilago, ex qua bene colata cyathum satis capacem accipiebant singulo mane ad provocandum sudorem. Postea successis modus visitatus in hunc usq; diem, qui est accipere duas, tres, quatuor, aut quinq; uncias Sarcæ parillæ (prout volumus ipsam aquam fortis effectus) & abluta frangitur ac dividitur in minuta fragmenta, & ponitur in ollam novam cum tribus mensuris aque, in qua debet macerari viginti quatuor horis; quibus elapsis operata olla coquitur igne lento ad consumptionem duarum mensurarum, & una que restat capitur quatuor diebus. Fit quoq; in modum Syrupi ad easdem affectiones absq; vlllo metu vel nimia caliditatis vel siccitatis, Capiendo duas uncias Sarcæ, quatuor ligni Sancti preparati. Iuivas octodecim, pruna passa viginti quatuor, florum borrag. et viol. ana unciam mediam, & aliquot grana hordei mundati. Coquitur totū in tribus mensuris aque, donec remaneat una, qua colata, in decem uncias decocti inijcitur una Syrupi

K 2 violati.

MEDIC. IND.

violati. Sumitur calidus ut aqua, detergendo sudorē, si provocatus fuerit. Pullum comedunt gallinaceum cū altera dicta dicta, et aquam bibunt simplicem. Potest etiam alio modo fieri, ut nempe accipiatur libra dimidia huius Sarçæ, & discissa coquatur in quatuor mensuris aquæ donec consumantur tres, & reliqua sit vna, in quam iniiciuntur quatuor libræ sacchari, & coquitur in morem syrupi. Huius debent sumi tres uncie manè. Exhibetur quoq; radix hæc in forma pulveris. Accipiunt corticem Sarçæ parille exiccatum et minutim contusum, et traijciunt per cribrum setaceum, & fit pulvis. Huius accipitur pondus vnius regalis manè, & alterum noctu, quando itur dormitum, bibentes cum ipso aquam simplicem Sarçæ, & aliàs etiam ordinariè loco vini, comedentes cibos bonos. quod tamen intelligitur, si purgatum à principio corpus fuerit. Reliquum est, ut exponatur vltimus modus vtendi hac radice, qui est in forma pilularum, quas ita conficiunt. Accipiunt libram vnã Sarçæ parille, eamq; ablutã bis in duab; aquis, benè contundunt, & postea

Fragosi
Sarçæ præ-
parãde ra-
tio in for-
mam catã-
potiorum.

& postea dividunt in particulas parvas, &
 incisam infundunt in octo mensuris aquæ
 per spatium trium dierum, in qua coquatur
 igne lento, donec maneat quæritas scutellæ,
 id est, ut acetabulū seu scutella eius decocti
 solū remaneat. Sarça statim exempta pres-
 lo imponitur, succusq; exprimitur ad un-
 cias quatuor aut eò amplius, etiamsi ex eo
 qui superfuit decocti quantitas augeti de-
 beat. Lento igni apponitur, & quidem cum
 succus feruere incipit, iniiciuntur sensim
 pulueris aloës optima vncia dua, myrrha
 selectæ nucis ponticæ magnitudine, croci mos-
 mentum (sunt qui Ligni aloë parū addant
 capitis roborandi causa) qui in girum con-
 tinuè moventur, donec inspissentur ut amy-
 lum, quò ubi ventum fuerit, formabuntur
 pilulæ. Ex istis sumit æger duas primis de-
 cem diebus, & alijs viginti vnâ singulis
 diebus sub undecimâ noctis. Et notetur,
 quod si malum est vetus, & subiectum va-
 lidum, possunt accipi tres primis decem die-
 bus, & duæ alijs decem, & vna reliquis.
 Cibus est, media gallina elixata pro pran-
 dio, (meridie) & reliqua pars pro cæna: cui

K 3 impo-

MEDIC. IND.

imponatur salis, & croci momentum, et aliquot grana ciceris. Potus est aqua simplex Sarça. Possunt surgere decima, & decumbere antequam Sol occidat. Mitigantur harum pilularum usu dolores gravissimi et paralyfes artuum ac brachiorum, vt monstravit experientia.

Guaiacum Circa hoc propositum, præterire non debemus illud lignum, cuius usum et celebritatem obscuravit quasi Sarça parilla. Vocatur id à nostris Gayaco & Guayacan, & apud Hispanos Palus India, [tàm Occidentalis] quàm Orientalis, Inventum est in insula S. Dominici, quæ fuit prima novi orbis ab Hispanis occupata, in qua abundanter nascitur. Arbor magna est & ramosa, crescit altitudine & magnitudine Fraxini, & fit ad summum tàm crassa, ac corpus est hominis. Producit folia ampla, sunt simul brevia, dura, similia folijs plantaginis, floret Luem, quæ res ipsius sunt flavi, et fructus durus in modum nucum Juglandium. Corticem habet crassum, gummosum seu pinguem, & cornis famulæ valde amplum habet, quod vergit ad nigrum. Narrarunt mihi quidam pro certo, quòd

quod arbor hæc iam benè cognita sit per-
 Italiam, maximè Genuæ & Ticini, cum
 cortice habente maculas coloris cineritij &
 nigri, mediocris magnitudinis cum folijs
 latis & longioribus, & fructu simili duobus
 Lupinis sativis simul iunctis. Dubitant alii ^{Guaiacum}
 qui an differat Guayacanū et Sanctū lignū. ^{et Sanctum}
 est enim qui dicat Lignū sanctū, non habere ^{lignum an}
 cor nigrū, sed totū flavum, et curare multos ^{differant}
 morbos frigidos, quos Guayacanū nō curat,
 & q̄ utrumq̄, adfertur ex diversis insulis.
 Vnde argumentantur, q̄ ut differunt loco,
 figura, et facultate, ita etiā differant specie.
 Huius opinionis fuisse videtur quidam ex
 recentiorib⁹, cūm dicit, q̄ postea inventa sit
 alia arbor eiusdem generis cū Guayacana
 in insula S. Ioannis de portu divite, huic S.
 Dominici vicina, sed quæ minor est, & ha-
 bet truncum ac ramos subtiliores, sine corde
 aut valde paruo, et est in trunco odoratior
 et amarior, quā sit Guayacana. Ob miran-
 dos autem eius effectus vocatur Lignum
 sanctum, quandoquidem altero contra mor-
 bum Hispanicum efficacius est, quod cum
 aënis nigrescit. Ex hominib⁹ autē fide dignis
 K ♣ percū-

MEDIC. IND.

percipitur, esse unam eandemq; rem: neq; absurdum est, inveniri differentiam aliquam inter bina ista ligna in colore, figura, & viribus ob rationem terræ & regionis, sicut accidit hîc in alijs multis plantis. Vt autem sit, ambæ arbores habent eandem efficaciam contra malum contagiosum Venerorum bubonum, & contra alias ægri tudines frigiditas, vt quartanam, hydropem, epilepsiam, obstructionem omnem, asthma, morbos vesicæ, & renum. Aserunt quidam, lignum hoc benedictum esse aliquam, eamq; excellentem magis speciem Ebeni. Alij dicunt esse speciem Buxi, neq; differre vel in fructu, vel in folijs, ducti eo, vti ego quidem existimo, quod lignum Guayacanum est densum atq; grave, vt lignum buxi. Complexio huius ligni est calida & sicca in secundo gradu. Eligi debet novum, recenter cæsum, omnibus sui partibus cineritium, integrum, plenum, ponderosum, non cariosum, vel aliquam partem corruptionem; sed valde resinosum & odoratû, & ad gustum cum aliquo amarore acerbum. Ex quibus concludimus, non tantæ efficaciam esse corticem, vt lignum

Tèperies.
Præstâtia.

ut lignum, secundū communem opinionem.
 Deinde non competunt ei qualitates dictæ
 in electionis modo, nisi demeretur ex arbore
 adhuc viridi, quia quæ remanet ex veteri,
 solet esse cariōsa & sine viribus. Modus utendi, &
 magis certus, qui observatur in admini- preparan-
 strando hoc ligno ijs, qui patiuntur malum di ratio.
 tam infestum univēso mundo, præsertim
 si æger frigidus potius sit, quàm calidus, est
 hic. Accipimus ligni electi, & in scobem
 redacti limati duodecim uncias, corticis
 eiusdem ligni uncias duas, macerantur per
 diem naturalem in tribus mensuris aquæ in
 olla vitreata nova, & admodum bene ob-
 turata; post viginti quatuor horas coqui-
 tur igne lento & luculento usq; ad consum-
 ptionem duarum mensurarum, postea colat-
 tur aqua reliqua, & servatur in vase vi-
 treato. Hoc peracto, statim supra idem li-
 gnum, quod decoctum fuit, par aquæ quan-
 titas inijcitur, & coquitur usq; dum consu-
 matur quarta pars; colatur hæc aqua, &
 seorsim ad servatur. Prioris aquæ calidæ
 dantur novem uncia manè, & totidem ve-
 speris ad sudandum: de altera verò secundū

K 5 des

MEDIC. IND.

decocti bibitur in prandio & cœna, atq; in
 terdiu. Solemus etiam ijs qui debiliores sunt
 & complexionis frigide loco aquæ secunda
 dare vinum præparatū hac ratione. Supra
 lignum & corticem, priusquàm coquantur,
 iniectum in vas vinarium, ponuntur qua-
 tuor mensuræ boni vini albi fermentis, &
 obturato ore vasis, maneat ita per tres dies,
 quibus elapsis colamus vinū, & reseruetur
 potui ordinario. Si aliquando timetur calor
 hepatis, cum propinatur primum decoctum,
 adiungimus pugillum radicum cichorij, &
 buglosi, & unciam vnā glycyrrhizæ.
 Cum volumus tumorem ventris sedare alio
 cuius hydropici, aut tollere obstructions
 antiquas, aut provocare urinam, addimus
 radicem fœniculi, petroselini, apij ana un-
 ciam vnā, & corticem radicis eapparū,
 brusci, et tamarisci, vnus cuiusq; drachmas
 duas. Inseruit quoq; idem decoctum ad solu-
 endū malum lienis, & propellendas quar-
 tanas, si ante dictis superaddantur due un-
 ciæ senæ, et vna florū borraginis. Si phthi-
 sicum curare est animus, ligno & cortici
 addimus glycyrrhizā, passulas sine arillis,
 ficus

ficus, dactylos, iuiubas, pineos nucleos mundatos, & hyssopum herbam, vnius cuiusq̄ vnciam vnā. Decoctioni colatæ miscetur libra vna cum dimidia mellis electi, cum quo coquatur parum, donec consistentiam Syrupi benè clari consequatur. Hoc multos phthysicos curatos esse compertum est, qui etiam de pulmonum substantia particulas eiecerunt. Sed si volumus curare sciaticam antiquam, aut magnum frigus, accipimus decem vncias ligni viginti horis macerati in tribus mensuris aquæ, coquimus postea vsq̄ ad medietatem, & sub finem addimus parum salviæ, iuæ arthetica, pæoniæ, & liquiritiæ, colatura facta, iniicimus libram cum dimidia sacchari, et fit syrupus. Huius vsus est per triginta dies ita, vt decē diebus comedantur passæ & amigdala, decem sequentibus pulli, & reliquis caro vervecina. Quicumq̄ hoc decocto vritur, purgari debet, semel antequam incipiat pœnitentiam, secundo elapsis quindecim diebus, & tertio in fine triginta dierū. Tempus magis conueniens ad secundā hanc aquam est vernale & autumnale, quia in æstate incendit corpora.

MEDIC. IND.

pora, & in hyeme minorem facit effectum: tamen si necessitas urget, excessum illum temperamus arte, miscentes cum ligno rei calidiores in hyeme, et in aestate temperata. Quantum ad regimen attinet, & dietam quam seruo communiter, est dare in prandio à principio pullum parvum et asatum, & cum eo duas passas, & amigdala, & tres uncias bis cocti; & in cœna solas passas, & amigdala. Inter alias ligni huius proprietates etiam est hæc, quod emendat prurum odorem oris: confirmat, & dealbat dentes, si sapius cum eius aqua colluantur.

Sassafras
historia.

Ex Florida in magna copia in vixerunt aliud lignum, quod apud Indos vocatur Pavame, et hic Sassafras, nomine magis Gallico, quam Hispanico. Arbor similis Pino est, ad saporem & odorem accedit feniculi, melior eius pars est radix. Nascitur communiter propè mare. Complexio est calida in fine primi gradus, & sicca in tertio. Vtuntur decocto in omni morborum genere, præsertim verò in obstructionibus, & partibus interioribus roborandis, ad tertianas & febres antiquas, nauseam tollit, & appeti-

Natales.
Facultates.

tum

rum provocat. Summo cum successu propi-
 natur ex saccharo defluxione laborantibus,
 asthmate, pectoris vitijs ex frigiditate, &
 consequenter dolore colico & nephritide,
 calculos renū eijcit, & flatus discutit, quam
 etiam ob causam vterum ad conceptionem
 idoneum reddit, siquidē illi hanc sepius
 impediunt. Vtilis quoq; est euomentibus
 cibum, & ijs qui non bene concoquunt,
 aluumq; subducit. Illius fragmentum assis-
 duē gestare & odorari tempore grassantis
 pestis, maximē præservat ab illa, præsere-
 tim si non negligantur alia remedia. Deniq;
 ob magnam eius siccitatem et calorem pau-
 cum, remedium insigne est ad omne genus
 rheumatum, quia ea absorbit, modò non de-
 tur personis debilibus extenuatis, quibus
 haud leviter nocere, animadvertum est.
 Modus preparandi aquam illa vti volen-
 tibus est sequens. Radix cū cortice & ligno
 findatur in asulas tenues & in tribus aqua
 sextarijs fictili novo duodecim horis mace-
 retur, & coquatur donec remaneat vnus
 coletur postea, & in fictili vitreato adser-
 vetur. Postmodum supra easdem asulas,
 santum-

Decocti
 parandi
 ratio.

SB

MEDIC. IND.

tantundem aquæ super infunditur, & co-
 quitur ad consumptionem mediæ sextarij.
 Et hæc est secunda aqua, quæ ordinarij po-
 zus loco erit. Illud verò obseruandum est,
 plus aut minus ligni in decoctionem injici
 iuxta vires & temperamentum aegri. Su-
 mitur communiter mediæ sextarij pars mas-
 nè, deinde sudatur: nec quisquam lecto se
 continere cogitur. Prandium sit ex aue af-
 sata, cum aliquot vuis passis, & amygdali
 tostis: in cœna eadem sit victus ratio cum
 aliquibus conseruis appropriatis morbo,
 qui curatur. Singulari experimento deco-
 ctum hoc propinatum vtilissimum fuisse ijs,
 qui manus & pedes sic contortos ac torpen-
 tes habebat, ut ipsis vti non possent, constat.

Importarunt quoq; ex noua Hispania
 radicem, vocatam Carlo sancto, quæ cre-
 scit rependo in altum vt hedera. Radix est
 crassior, ex qua profiliunt radices aliæ cras-
 situdine vnus digiti, & valde grati odoris,
 gustu est amara cum notabili acrimonia;
 vnde iudico cõplexionem ipsius esse calidam
 & siccam plus quàm in secundo gradu. Hæc
 habet virtutem in cortice, qua præcipue vtilis
 est

est rheumatibus, quia ieiuno stomacho si
 masticetur, corpore prius purgato, multum
 humoris per os educitur. Tribuitur ei am-
 plius, quam vis ego expertus non sum, quod
 roborat gingiuas & dentes, & impedit cor-
 ruptionem, & simul relinquit bonum odo-
 rem in ore. Pulvis sumptus cum pauco vino
 albo, aut cum aqua adianti, aut canella,
 multum prodest purgationi ordinaria mu-
 liercularum, aperiendo venas, & magis si
 ungetur venter cum unguento Agrippa,
 & corpus purgatum fuerit, atq; aliqui præ-
 ceßerint syrupi aperitivi.

Miserunt ex nova Hispania plantulam
 subalbicantē, quæ Indis nuncupatur Gua-
 catane. eam cum minus diligenter custodi-
 tam acceperimus, nulli alteri comparare
 possumus, quàm illi, quæ vulgò dicitur Pis-
 losella. Laudatur ad hæmorrhoides hac ra-
 tione. Lavant ipsas cum vino, in quo herba
 cocta fuerit (si non ad sit calor, quia tunc
 melior aqua est) mox eas blandè siccant,
 & super inspergunt eiusdem plantæ pulve-
 rem. Et si volunt uti contra dolores ex fri-
 gore & flatibus, unguunt locū terebinthina,
 & postea

MEDIC. IND.

et postea inspergunt pulverem eiusdem herbae, & si pannus lineus super imponatur, haeret emplastri modo, donec sedatus dolor fuerit. Dicunt etiam, quod idem pulvis positus supra ulcera partium pudendarum, immundat & ad cicatricem perducit mirabiliter.

De Croco Indico. CAP. XXXIV.

CRocus Indiae Orientalis est radix inter crocea, foris similis Gingiberi. Folia habet valde densa, & caulem e folijs simul implicatis constantem. Dum recens est, propter multam humiditatem, non habet illam amaritudinem, neque acrimoniam, quam in ipsa siccata invenitur. Nascitur in Malabar, Cananor, & Calecut, & in Goa quoque. Quidam pro certo habent, eam esse radicem, quam vocavit Avicenna lib. 2. Canonis Chaledsum sive Chalidunium: in rei tamen veritate non est alia quam illa Lib. 1. c. 4. secunda Cyperis, quam Dioscorides dixit nasci in India similem Gingiberi, quam barbarè vocant Curcumam Medici, non verò Gingiber ad deaurandum.

De

De Mechoacan. CAP. XXXV.

Nascitur in Aquacathan populo nova Natales.
 Compositella aut Galitiæ, & non in pro-
 vincia Mechoacan, vt quidam falso pu-
 tarunt ob rationem nominis, quod inde sum-
 psit, quia qui primi eius virtutem experti
 & ea vsi sunt, fuerunt Mechoacani. Radi-
 cis huius planta folia habet magna, rotun-
 da, acuminata, in mucronem paruum desi-
 nentia, fructu coriandri sicci magnitudine,
 racematim coherente, qui Septembri ma-
 turescit. Luxuriat multis ramis super ter-
 ram expansis, qui si adiuvantur, serpunt
 in altum modo nostri Lupuli. Semen quod
 nobis annis istis elapsis miserunt, est duorū
 generum. Vnum est nigrum, angulosum,
 & valde durum: & alterū eiusdem magni-
 tudinis, tenerius, coloris spadicei, & inclu-
 sum siliquis eiusdem coloris, parte sua inte-
 riore nonnihil lanuginosis. Non defuerunt, **Nō est Vi-**
 qui putarent, & non absq; ratione & auto-
 ritate, esse hanc radicem nostram Vitem **tis alba.**
 albam. Sed Bryonia radix viridis & sicca
 admodum acris est, Mechoacan verò insi-
 pida & sine acrimonia. In hortis S. M. lis
 L videtur

MEDIC. IND.

Plāta huic videtur planta nata repens super pertica
forē non cum folijs Corrigiola, aut similibus Hede.
abſimilis. ræ: de cuius radice experimentum hoc annus
 fecimus, dantes pulverem eius doſi ordina-
 ria cuidam famulo noſtro, qua non ſolam
 non purgavit, ſed etiam gravibus inde af-
 flictaus eſt accidentibus. Ex quo apparet,
 parum adiutum eſſe medicamentum à di-

Mechoace ſpoſitione huius ſoli. Porro advexerunt
ſpecies huc ex Terra firma aliam ſpeciem Mechn
alia, acan, natam circa Nicāragua & in Quin-
 que habet radicem minorem cum aliqua
 acrimonia, propter quam non eandem cur-
 priore faciunt. Melior eſt alba, non pon-
 deroſa, inſipida. Conſervatur hæc radix

Uſus & in voluta cera. Moleſta non eſt huius radi-
Facultates. cis ſumptio, quia nullius ingrati ſaporis eſt,
 particeps, ideoq; pueris, ſenibus, alijsq; qui
 cætera medicamenta reſpuunt, utilis eſt.
 Pituitam præfertim, & aquas hydropico-
 rum educit. Convenit ictero, dolori capiti
 antiquo, ſtrumis, epilepſiæ, & ad catarrhos
 antiquos, morbos articularum, coli, & re-
 num. Utilis quoq; eſt in morbis muliebris
 bus, aſthmate, tuſſi veteri, febris in ve-
 teratis

teratis, & deniq̄ morbo Gallico. Huius
autem radicis sumenda ratio talis est.
Purgato prius corpore syrupis, clysteribus,
aut sanguinis missione, & dieta pro arbi-
trio prudentis medici; huius radicis leviter
contuse pulvis vino albo dissolutus, aut
aqua fœniculi, anisi, aut cinnamomi, (si
eger abstemius sit) aut vino diluto cū aqua
cichorij summo mane propinatur, dimidiæ
drachmæ pondere pueris, vnius drachmæ
iurvenibus & adolescentibus, duarum verò
drachmarum ætate provectoribus. Solet
etiam sumi cum syrupo noxæ infusionum
felici successu. Dimidia hora post eius sum-
ptionem dormire licebit, maxime si timetur
vomitus, quia somnus iuxta Galenū omnes
evacuationes præter sudorē inhibet. Facta
purgatione, datur iusculum, & paulo post
eibus dari solitus ijs qui purgantur. Sed *Monardis*
non possum dissimulare duos errores, meo errores.
iudicio, graves autoris alicuius moderni
circa Mechoacan. Vnum committit eo,
quòd dicit hac radice purgatos esse fortio-
res, quàm ante. Quod si id intelligitur acci-
dentaliter, quatenus nempe tollitur causa
L. 2) mala

MEDIC. IND.

meli, est valde vana laus, quia idem solet
 accidere maiori parti medicamentorū. Quin
 magis ratum ac certum in medicina hoc est,
 quod qualiscunq; modus evacuationis debis
 litat presentem virtutem. Secundus est,
 quod sumpto brodio, aut cibo aliquo come
 sto, non amplius purget. Quod falsum esse,
 monstravit et monstrat adhuc e videntissimi
 quotidiana experientia. Eundem errorem
 habuit in Lacte purgati vo, si ve lacteo succo
 purgante, qui elicitur ex arbusculis Malos
 rum similitudine, que nascuntur in toto tras
 Et Terra Firmæ, Indi Pinipinichi vo
 cant, quia dicit, quod si quis, eo sumpto, in
 sculum, vinum, aut alium cibum bibat vel
 comedat, subito eius operationem infringi
 ac cessare. Revertentes ad nostrā Mechoa
 can, sciendum, quod ex ipsa & saccharo fa
 ciunt tabellas Pharmacopoei Indi, quibus
 purgatur. Deniq; ut fieri solet, quod vnum
 medicamentum deprimit alterū, ita etiam
 Purgantia postquam huius radicis Mechoacan vsus
 alia quedā receptus est, desijt vsus Auellanarum pur
 gatricum divi Dominici, que alio nomine
 vocatur Ben in officinis, atq; duplices sunt,
 alia

aliae magnae triangulares, & aliae minores, Ciceris magnitudine. Desitum quoque est uti Pineis nucleis Indicis, quibus se multi purgabant: & Fabae purgatrices, quae nascuntur Carthagine, & Nomine DEI.

De Rhabarbaro. CAP. XXXVI.

OMne id Rhabarbarum quod in Indiam, Rhabarbarum Persiam, & Europam importatur, barbarilocus scitur in Chinarum regione, & illinc per natalis. Tartariam ad Ormuz & Alepum deferretur, postea in Alexandriam, & tandem Venetias, unde reliqua Europae regna petunt. Nos praeter id quod navigijs ex China infertur, eo etiam utimur quod Persae ex Ormuz advehunt, quod minus cariem & teredinem sentit. Siquidem plus corrumpuntur aromata, quae per mare invehuntur unius mensis spatio, quam quae terrestri itinere importantur unius anni tempore. Praeterea India, praesertim in maritimis, maxime humida est, quare huiusmodi aromata diu integra servare non potest. Hoc clarè conspicitur in Rhabarbaro, quod importatum per Maium in Indiam locis ma-

L 3 ritti-

MEDIC. IND.

Descr-
ptio.

ritimis, si non ante Septembrem in usum
veniat, inutile postea est, & corrumpitur,
ut pleraque alia aromata quatuor illis mensi-
sibus hybernis, qui sunt Iunius, Iulius, Au-
gustus, September. Ex sententia Baptiste
Ramusij in annotatione supra secundum
volumen Marci Pauli Veneti, Est planta
quae habet folia duorum palmorum in alto
familia Rumici, licet magis extensa & ro-
tunda, expansa quoque per terram, quae tem-
poris successu flava fiunt. Caulis exit qua-
tuor digitorum, & aliquando unius palmi,
ex cuius medio prodit ramus plenus floribus
paulo maioribus quam violarum & odoris
gravis. Semen fert exiguum valde, & colo-
ris flavi. Radix magna admodum est, &
qua utimur habet corticem coloris rubri,
numerosis adnatis ubique fibris, succo madet
coloris crocei, & magna amaritudinis,
tantaque crassitie ac tenacitatis, ut pro
ipsius exiccatione requiratur mensis spa-
tium etiam in ea regione, in qua nascitur.
Tamen parvi autem ibi aestimatur, ut illam
pro ligno comburerent, nisi tam expetita
esset a mercatoribus. Coqui aut distillari
Rhabar-

Rhabarbarum ab incolis provincie Couchin fama perlatum est, & eius decocto aut aqua stillatitia sese purgare, eamq. esse causam, cur interdum tam facile cariem admittat. Sed hactenus nemo hoc se vidisse affirmare ausus est. Error quoq. est cogitare, esse Rhabarbaricum aut Indicum aliud, extra illud China, quod vocant Rhabarum. Ferunt etiam nasci aliud genus Rhabarbari in quadam civitate Tartarie vocata Samarcandar, sed primum, & quod solum utile est ad purgandas bestias. Rhabarbarum vulgare quod nascitur in hortis, non est hoc de quo loquimur, licet habeat aliquam similitudinem: sed habetur pro illa specie Rumicis valde grandis, quem Dioscorides vocat Hippolapathum. Est autem Rhabarbarum medicamentum dignum veneratione apud omne genus humanum, quia cum omni securitate, omni tempore, et omni aetate exhiberi potest, cuius insignes recensere hic dotes nimis longum foret. Disputari saltem posset, an hoc singulare medicamentum differat ab illa radice tantum celebrata à veteribus, & nuncupata Rhabarum.

L. 4 pon-

MEDIC. IND.

ponticum, an sit unum & idem, vti sentire videtur Paulus Aegineta. Dubitandi rationes non erant, antequam cognosceretur verum Rhaponticum.

In provincia de Quimbaia, in qua sita est vrbs magna Carthago, audimus quasdam radices nasci arborum valde vtilis ad purgandum, si earum sumatur decoctum vel infusio in aqua per noctem.

Paradisi
lignum.
Dioscori-
dis lapsus
lib. 1. c. 25.

De Ligno aloës. CAP. XXXVII.

ERRAVIT maximè Dioscorides, cum asserit Lignum aloës, quod Agallochum vocat, deportari etiam ex Arabia, licet non nisi in India Orientali nascatur. Ex Arabia quidem adferri potuit, prius tamen ex India eò deportatum. Lapsus est similiter, quòd dixit substitui pro Thure ad suffimenta: sed potius è contra pro Agallocho substitui debuit Thus, vtpote cuius semper maior copia fuit. Dein neq. æquum est substituire rariora & inventu difficilia pro valde communibus & vulgaribus. Nam Thuris selecti centum pondo aureo duntaxat et dimidium in Goa emuntur, tamen sex Arabi

huc deportetur. Lignum verò Aloës,
 tametsi in eadem civitate natum, valet li-
 bra tribus ducatis. Invenitur in promonto-
 rio Comorin, & in Zeilan lignum odora-
 tum vocatum Aquilla brava, aut lignum
 Aloës sylvestre, quo cremari solent corpora Rogus ex
 Baneanum, quibus religio est, vllam rem ligno odo-
 animatâ comedere. Falsissimum est, quod rifero.
 quidam tradidit ex Barbaris, adulterari Error de
 lignum Aloës cum Chamalea, cum tota ea huius ligni
 regione, in qua nascitur lignum Aloës, non adultera-
 reperiatur Chamalea. Arbor est Olea Arbor.
 forma, & quandoq; maior, de qua non po-
 tuit perfecta haberi notitia, propter multi-
 tudinem Tigridum illic grassantium. Fe-
 runt recens dissectū Agallochū nullo odore
 esse praditum, nisi postquam exiccatum sit:
 imò eum odorem per vniuersam ligni ma-
 teriam non diffundi, sed in ipso arboris cor-
 de seu medulla colligi. Verum quidem est,
 quòd corrupto cortice & ligno, oleosus ille
 & pinguis humor fugit quasi ad interiora,
 illumq; odoratius reddit, sed vt odor Agals-
 locho concilietur, minimè corruptione vel
 putrefactione opus est. Praefertur nigris Electio, &
 L 5 distin. vti pbetur

MEDIC. IND.

distinctum venis, & humore multo pingui abundans. Probatum eius bonitas, si in igne positum multum humoris exudat, & non si in aqua coniectum, fundum petat atq; subsidat, magis autem electum superinnatat. Guzarate & Decan incolae præter supradietas notas habent etiam aliam, quæ est magnitudo partium: persuadent enim sibi quod maiora sunt fragmina, eò plus facultatis in se continere.

De Ligno Colubrino,
CAP. XXXVIII.

Lignum
Serpentiũ.

NOvum non est, advehi in Hispaniam lignorũ diversa genera, quale & illud est, quod vocant Aromaticum ob suavissimum odorem sui corticis: quemadmodum & aliud quoq; allatum ex Mundo novo, quod in ligno est simile Piro, crassum, album, sine nodis, ad renum morbos, & difficultatem urine appropriatum, & ad obstructions, si in minuta incidatur fragmenta, & decoquatur cum vino, atque bibatur decoctio. Simili etiam ratione adportatur ad nos certum quoddam Lignum

gnum aduersus omne genus animalium venenatorum, cuius pulvis necat quoque lumbricos, tollit lichenes, impetigines, & papulas cutis. Assumptum in quantitate vnius uncie, prius tamen tritum et aqua maceratum, vtile est ad accessiones febriles, per vomitum expurgata multa bile. Chingale, qui sunt in habitatores Zeiland, hoc lignum venenis resistere didicerunt, quia in insula illa Serpentis seu colubri genus est coronatum, summe venenatum, contra quod aliud pugnare volens animalculum, magnitudine vi verrea, lignum hoc premordet, vel radicem eius e terra nonnihil prominentem, post pedibus anterioribus salua quasi inunctis, caput primum, deinde reliquum corpus sibi demulcet: postea serpentem aggreditur, & si vna vice non potest interficere, redit ad radicem ligni, donec consequatur integre victoriam. Tria huius ligni genera inveniuntur in insula Zeilan. Primum et laudatissimum illud est, quod accipit ad sui defensionem illud animal, & est frutex duorum aut trium palmorum altitudine, quatuor aut quinque ramis tenuibus, folijs

Vires monstrata per animalis cuiusdam industria.

Genera tria.

Perficæ

MEDIC. IND.

Persicæ mali, flore racemato coloris helui, fructu Sambuci, sed rubente & duro. Radix, cuius præcipuus est usus, similis est radicibus parvis nostrarum vitium, nodosa, densa, coloris cineritij, & amara. Tritur, & ex vino aut aqua aliqua cordiali propinatur ab animali venenato morsus; pulvis quoq; huius radicis ipsismet vulneribus inspergitur. Visa est particula huius ligni Salamantica, año 1564. misa è Lusitania cuidam Equiti. Hoc etiam anno 1571. Doctor Ortega Medicus Cubicularius regis nœ nostræ, proceræ stature vir, doctrinæ, prudentia, & autoritate gravis, monstravit nobis inter alia simplicia etiam ligni huius fragmentum cum cortice, extrinsecus instar Populi albæ, intrinsecus colore medio inter venetum & flavum. Secundum genus habet easdem virtutes. Arbor est Malo punicæ similis, spinis brevibus & firmis, floribus flavis, & rara pulchritudinis. Tertij generis Arbor est parva cum paucis ramis, qui, nisi in altum ligentur, sustinere se nequeunt, sed per solum sese diffundunt. Folia habet pauca Lentiscinorum effigie,

effigie, oblonga, non viridia, sed maculis
ex candido nigricantibus respersa. Radices
sunt tenues, nigrae, & odoratae.

TRACTATUS IV.

De Gummi, seu Liquori-
bus concretis.

De Aloë. CAP. I.

Quae Aloë Latinis, ἀλόη Græcis,
hanc Arabes, Persæ, & Turci Ze- Sabor vo-
bar; Lusitani, Azeure; et Castellani, Azi- cabuloco-
bar vocant. Fit ex succo herbae, que Lusit- rupto ap-
tanis dicitur Babosa, & Castellanis Za- Scrap.
vira, cuius est maxima quantitas in India Aloës na-
Orientali, & in locis eius maritimis, ut in tales.
desertis, per ducenta usq; miliaria: quàm
vis laudatissima sit, quæ in Socotora nasci-
tur, unde optima Aloë caput vocari Soco-
trina. Neq; verò laterculis ad excipien- Errores
dum succū hunc substernitur pavimentum, quorum
ut quidam recentiores scribunt, quando- dam.
quidem in tota insula non est tantum mun-
diciæ studium, nec curiositas. Præterea non
adulteratur, cum tanta planta huius sit
copia:

MEDIC. IND.

copia : sed quòd incolæ negligentiores sunt in auferendis sordibus, quas hic succus secum rapit: ipsis emptoribus alius alio melior iudicatur. Atq; hinc manifestus fit error Dioscoridis & Plinij, qui dixerunt adulteri cum acacia, & cum gummi Arabico, cum certum sit in regionibus Indici non reperiri ista gummi, & si inveniuntur, sint valde rara. Inter reliquas autem notatas, præstantia Aloës Socotrina probatur etiam inde, quòd solida sit & benè compacta, & absq; suspitione mixtæ alterius alicuius herbæ. Refert Plinius ex aliquorum autoritate, inueniri Aloën metallicam in Iudæa supra Hierusalem: tamen si veritatem benè exquirere velimus tam ex medicis Indicis, quàm pharmacopœis eius provincie, intelligemus in tota Palestina non esse talem Aloën. Quidam Medici Indi faciunt ex Aloë medicamentum, quod ipsis valde familiare est, hac forma. Tundunt folia, & coquunt ipsa cum sale, & huius decocti propinant vncias octo, & purgat sine molestia. Etiam in vrbe Goa datur hæc herba contusa cum lacte

ijs, qui

ijs, qui habent ulcera in renibus aut vesica, vel qui purulentas excernunt urinas, non sine felici successu & agrorum commodo: vti experiri licet illis, qui tali symptomate laborant. Quod cum sit verum, non debet dici absolute, quod hæc planta tantum inseruiat spectaculo ad ostentandam eius pulchritudinem, prout habet Matthiolus Senensis doctissimus Commentator Dioscoridis. Matthio-
lus nota-
tur.

Aliquid similitudinis cum folijs Aloës refert novæ Hispaniæ planta, quam Indi vocant Allaguey, & nobis Filiagulla dicitur ex eo, quod posteriùs sequetur. Retinet asperitatem carduorum, ob quam rem Indi provincia Messicana vicinè, seminabant ipsam circa agros cultos seu laboratos aratro, vti instar sepiùs circumposita ingressum prohibeat in illam terram, neu sit pecori, neu per via furi. Et quia vnius anni spatio adeò excrefcit, vt mutuo simul intricentur & velut concatenentur huius plantæ ramusculi, vix quisquam audet per illa loca progredi, quia habent spinas valde longas, & ita venenatas, Spine ven-
enatas.

MEDIC. IND.

ut ijs utantur in suis sagittis congressuri
 cū hostibus. Et sunt spine in principio valde
 latæ, & paulatim in aculeum abeunt, &
 tandem in acutissimū mucronem desinunt,
 adeò ut ijs pro acubus utantur ad suendū.
 Longitudinem habent staturæ humanæ, &
 latitudinem trium digiterum transversorum.
Vfus. Ex hac planta perficitur acetum, mel,
 saccharum valde pectorale, & vinum quod
 vocant Paclire. Folia crassiora vel ramos
 siccant, & ex ijs aseres conficiunt ad tegan-
 das domos: quæ autem reiecerant, ex hisce
 canabum velut ducunt, & ex eo conficiunt
 calceos, capistra, cordas, filum, deniq; eo
 utuntur, ut nos hîc utimur, lino, & inde
 seipfos vestiunt. Summitatem etiam demunt
 ad comburendum, et sinunt crescere stolones
 usq; in sequentem annum, nisi præcedant
 materiam ligneam ex ipsis folijs perficere,
 quia tunc illas ad radicem incidunt intacta
 etiam summitate.

**Morbi
 Gallici
 curatio.**

Solebant Indi curare morbum Gallicum
 cum Maggai hac ratione. Accipiebant
 portionem aliquam, incidebant minutim, et
 imponebant in olla, quæ caperet cantharum
 aquæ,

aqua, obstructa cum massa farinacea, & coquebatur per tres aut quatuor horas, & subito posita olla ante infirmum, & sublata massa, egrediebatur magna vaporis copia, ex quo sudabant multum. Aliquando accipiebant plantam, et comburebant supra carum aliquod igne plenū, supra quod collocabant patientem, et inde tam copiosus exibat sudor, ut vix ferri posset, quamvis non fiebat hoc nisi per tres dies.

De Ambaro. CAP. II.

DE Ambra origine atq; generatione Ambra eius, varia atq; diversa opiniones sunt. quid: & siquidem alij pro vero asserunt, esse sperma quomodo Balenæ; aut certè obstructionem quandam nascatur. natam in eius ventriculo: alij spumam maris existimant. quæ tamen falsæ sunt, nam ubi multæ conspiciuntur balenæ, nullo modo invenitur: neq; spiam, ubi maxima spuma abundantia ex marinorum fluctuum motu continuo excitatur, quòd si porrò balenarum sperma esset, in omnibus procul dubio inveniretur; & tamen certum est, in multis nihil ambra repertum esse, & si in
 Na aliqua

MEDIC. IND.

aliqua fuit, ut in ea, quæ circa Canarias, quas Fortunatas insulas dicunt, interfecta est, quam quadraginta libras habuisse narant. accidit autem, quoniam ipsa ante devorarat: vide quidam putarunt, rem esse in illa ipsa generatã. Ioannes Barrosius scribit esse sterces avium, quas, ut mihi videtur, Periotte dicimus, quia ipsam comedunt, & ut fama est, paulò post evomunt. Symphorianus Campegius hepar esse cuiusdam piscis marini autumat. Sunt & qui dicant, manare bituminis instar ex profundissimo mari. Medici Arabes nasci in aqua marina scribunt, ad modum fungorum in cavis & arboribus: & quandoq; ventis ac procellis commoto & agitato mari à saxis, quibus tenacissimè adherescit, avelli, & in littus provolvi. Georgio Agricola genui esse bituminis, quod ex terra fluit, videtur. Auctor quidam in India Orientali commemoratus, dum multorum opiniones indicat & recenset, concludit omnium verissimam esse eam, quæ fossilem eam ex terra statuit. Quemadmodum enim secundum regionum varietatē & naturã terra interdū invenitur

TUR 110

zur rubra, ut bolus armenus: interdū alba,
 ut creta: Ita verisimile est, esse aliquas
 insulas, aut terras, eiusdem naturæ cum
 Ambra. Quod verum esse, maxima eius co-
 pia & abundantia, quæ invenitur, clarissi-
 me demonstrat. Nam visa sunt ingentia
 ipsius fragmenta & frustra, ut etiam statu-
 ram hominis æquarent, & longitudinem
 nonaginta palmorum, latitudinem autem
 duorum de viginti superarent. * Confirma-
 tur hoc magis ex eo, quod nonnulli asse-
 rarunt, repertam esse quandam insulam ins-
 tegram ex pura Ambra, quæ cum ob signa-
 tam reliquissent, redierunt ad suos, ut com-
 paratis rebus ad navigationem necessarijs, nō fuerūt:
 tandem illa potirentur: reversi verò, haud
 illam usquam invenire potuerunt. Et quod
 año 1555. ad promontorium regni Comorin
 inventa est gleba Ambrae maxima, quæ
 ferè 3000. libras penderet, hanc cum is qui
 invenerat picis aut bituminis speciem quā-
 dam esse existimaret, parvo admodū pretio
 vendidit. Ego itaq; certò mihi persuadeo,
 & rationi convenientius esse iudico, Am-
 bram bitumen esse, quod ex certis fontibus
 * Invenit autē denud
 insulam hanc
 Deus no-
 luit: ne vel
 vanis cogi-
 tationibus
 irretiretur
 animi ho-
 minum: vel
 quia primi
 inventores
 satis grati
 erga Deum
 nō fuerūt:
 vel q̄ ita
 mediocri-
 bus aucti-
 diuitijs, tu-
 tō magis,
 quàm im-
 mensis ad
 suos potius
 rūt redire.
 Ex Garcia
 ab Horto
 sententia.

M 2 seu

MEDIC. IND.

seu alueis ex profundo maris manat ac
 fluit, quodq; elevatum & foras quasi egres-
 sum, quatenus crassum est, facile congela-
 tur, & sic in Ambram vertitur, veluti in
 Corallo experimur, quod in aqua nascens,
 plantæ retinet mollitiem, & tenerrimum
 manet, illinc autem exemptum, confestim
 lapidescit. Sic & ambra flavæ, ex qua gli-
 buli precarij filo traiectione conficiuntur (La-
 tini Succinum vocant) dum in mari latet,
 est mollis; translata verò ad aërem, du-
 rescit. Scribit Simeon Sethi autor Græcus,
 Ambram provenire varijs in locis, & eius
 esse fontes similes bituminis fontibus: pesti-
 mamq; omnium esse eam, quæ devoratur à
 piscibus. Quod autem autor ille insulam in-
 tegram, quæ ex Ambra constabat, inven-
 tam ait, fabulosum est; sicut & illud eius,
 qui mineralem & metallicam seu fossilem
 facit. Et licet fabula non esset, sed res ve-
 rissima; non tamen proinde negatur, esse
 bitumen paulatim congelatum, quod pauca
 addita quantitate ad parvam, in magnitu-
 dinem aliquam excrescit, aut propter ferti-
 litatem & abundantiam eius fontis unde
 manat;

manat, aut quòd antea nemo locum cognoverit, aut ipsam collegerit. Magna in aestivatione apud Indos est, quia ipsam admiscent cibus medicamenti loco. qui usus etiam ad nos usq; pervenit, quòd ea sit cordi amicissima, et præcipua membra corroboret, ita ut trita ipsa & incorporata cum cera flava in formam rotundam instar libi [tortæ] & regioni cordis superimposita, valeat contra epilepsiam: & si cum ipsa inungatur spina dorsi, faciat contra paralysem, etiam eos qui cardialgia laborant. si Ambram olfecerint, aut si suffitum ex ea naribus acceperint, ita sensus excitat, ut eos ad se redire cogat. Eadem ratione quibusdam compositionibus miscetur, quæ describuntur à Medicis contra lipothymiam & syncopen, h. e. contra affectus cordis. Indi pretium ipsi pro magnitudine constituunt. nam quòd maior est eius portio, tantò magis crescit & augetur pretium, uti etiam in Gemmis fieri solet. Ceterum apud Chinæ insulas pluris quàm alibi uspiam fit. Nam Lusitani eò advehentes vendebat singulas Catas 1500 ducatis aureis. cõtinet autè Cate 20. uncias.

M 3 Non

MEDIC. IND.

Non reperitur inter Græcos quisquam, qui
 De cib. fa= Ambrae meminerit, exceptis Simeone Sea
 cult. thi, Actuario, & Aetio, à quibus vocatur
 lib. 5. meth. Ambra & Ampra. Valerius Cordus, ubi
 med. cap. 6. eam describit, vocat Halosanthos, quod si-
 & 8. gnificat florem maris. Iudicatur melior
 Tetrab. 4. que nigra est, [magis munda] coloris ci-
 ferm. 4. neritij, & que si acu calida perfodiatur,
 cap. 122. oleaginosum liquorem refudet. Improbatur
 Lib. prop. nigra, & multum alba, quia adulterata
 esse creditur addito gypso, & que tenerior
 Ambrae a= fit dum tractatur manibus, ut cera. Ex
 lia species. Floridae lictoribus cepta est adferri Am-
 bra, quam inveniri aiunt à Cannaverali
 vsq; ad S. Helenæ promontorium, qua ta-
 men est suapte natura Orientali multo in-
 ferior, quam vis aliqui contrarium asseve-
 rent, non considerantes, quantum Orienta-
 les aromaticæ res Occidentalibus præsent.
 Ambra Ci= Ambra flava, que Græcis Electrum
 trina. dicitur, Latinis Succinum, Arabibus Ka-
 rabe, est certum genus bituminis manan-
 Plin. l. 37. c. tis ex fontibus marinis in littora, atq; sic in
 3. et Solin. magna hodie colligitur copia in Borussia
 c. 33. aiunt etiam pueni regione Septentrionali, cuius incolæ eam
 re in India. vocant

vocāt Börnstein, Germani verò vicini Agt, Augstein,
stein. Sunt etiam autores quidam, qui ra- quò d ocu-
tionibus bonis probant, alijs etiam multis lis profit.
in locis fossile Succinum inveniri. Vnde col, Error nō
ligitur error eorum, qui sibi persuaserunt, nullorum.
esse gummi ex populis defluum. Huius Kas Genera,
rabe (quod lingua Persiana sonat, vi pa-
leas rapiens) inveniuntur tres species; alba,
flava, nigra; quæ varietas resultat ex va-
ria mixtione elementari, quam liquor ille
recipit in venis. Autor quidam refert, cu- Vtilitas.
rari paralyfin, si globuli multi filo traiecti
membro, quod paralyfi laborat, superim-
ponantur.

Est etiam Charabe species, gummi sa- Lyncurium
turati coloris, vulgò Lyncurium, quod
quidam maxima deceptione existimant, ex
vrina Lyncis coalescere.

Hic quoq; occurrit Bitumen nigrum,
quod invenitur in Cuba, quæ foris ad littus
maris certos effundit fontes, & est veluti
pix, gravis valde odoris, quo vtuntur no-
stri Indi ad passiones frigidas, & nettendas
seu picandas naues, quia est quasi Naphtha,
cum ei serum misceatur. Quidam affirma- Monardes.
runt

M 4 runt

MEDIC. IND.

runt esse Naphtham antiquorum, quã Itali
 Petroleum esse putant. Itaq; cum nondum
 veritas eius rei comperta sit, pro re certa
 vendi non debet. Solum hoc scire nobis satis
 est, hoc bitumen Indum vsui esse in passio-
 nibus matricis, quã in locum suum reducit,
 Lib. 1. c. 85. teste Dioscoride in cap. de Naphtha. quod
 idem omne genus bituminis facit, in quo
 magnam nos veritatem docet. nam quia
 matrix semper fugit odores fœtidos, velut
 1. ad Gla= Galenus annotat, & omne bitumen sit fœti-
 uc. 14. dum maiori ex parte, illam retrahit ex eo
 loco vbi sita est, ita vt quando sursum fer-
 tur, si naribus admoventur, subito deorsum
 retrahitur, et si plus solito descendit, suffitu
 inferioribus partibus adhibito, aut ipso in
 matricis collo imposto, cogitur illa ascen-
 dere, & sursum ferri.

Fertur & ex nova Hispania resina,
 quam vocamus Liquidambar, quæ colli-
 gitur ex arboribus vastæ magnitudinis, quæ
 folia habet hedere similia. Vocatur Orocol
 ab Indis. Maximam eius copiam invehunt
 in dolijs & amphoris, quia est eius vsus in
 suffitu, & in trochiscis odoratis cõficiendis,
 & simi-

& similibus confectionibus. Est tam gravis
 eius odor, ut quocumq; loco fuerit, sui ipsius
 facile indicium præbeat. Virtutes quæ de Facultates.
 ipso sciuntur, sunt: calefacere, resolvere,
 & mitigare dolorem, specialiter ex causa
 frigida. Curat etiam mala stomachi appli-
 catum ut oxycroceum, quia ipsum corrobora-
 rat suo calore, dissipat flatum, & concoctio-
 nem iuvat. Ad hæc in iisdem affectibus mi-
 scetur parum storacis, ambrae, & musci, &
 extenditur in formam scuti in portiuncula
 corij [aluta] Temperamentum ipsius est Tempera-
 calidum & siccum: quod infertur ex quali- menti ex. da
 tatibus dictis. Vnde apparet deceptos esse men-
 quosdam ex recentioribus, qui ipsum humi-
 dum in primo scripserunt. Quæ res ut intelli-
 gatur, præsupponimus secundum doctrinam
 Galeni lib. 5. de simpl. medic. fac. cap. ult.
 medicamentum temperatum dici, quod neq;
 calefacit, neq; frigescit, neq; desiccatur, neq;
 humectat: proinde cum excedit tempera-
 mentum, nomen sumit à qualitate prædo-
 minante, vocando ipsum calidum, frigidum,
 humidum, aut siccum. Et ut assequi atq;
 metiri possemus excessum, fuit necessarium

M 5 confis

MEDIC. IND.

constituere quatuor ordines aut gradus: Ita dicitur calidum in primo medicamentum illud, quod nos calefacit, non evidentiter tamen, nisi illud ex ratiocinatione & demonstratione rationali cognoscamus. & idem est iudicium de frigidis, humidis, & siccis. Calida in secundo dicuntur, quæ manifestum calorem nobis exhibent. In tertio, quæ operantur et imprimunt suam qualitatem fortiter, sed non in summo gradu: & calida in quarto, quæ efficiunt crustam et vrunt: & per contrarium frigida in eodem, quæ ad eum Oleum ex refrigerant, ut interimant. Ex dicta au-

Liquidam-tem resina elicitor oleum, quod vocant de bar. Liquidam-bar, cuius odor non est tam gravis, & multum inservit chirothecarijs, atq; in medicina ad illa etiam valet omnia, ad quæ Liquidambar, imprimis ad passiones matricis, resolvendo durities, levando obstructions, & provocando sanguinem menstruum.

Balsamum nostrum: Non erit extra propositum mentionem
& Anti- hic facere Balsami Indici, quod nobis miti-
quorum. titur ex nova Hispania, multum differens
Balsami ab illo quod nascebatur in Palestina &
historia di Egypto,

Agypto, ex planta omnium generosissima, ligēter de-
quas produxit Deus ad iuvandum genus scripta est
humanum. Propter quod Iudæi cum vidis-
sent se ad extremum adductos, & ab Impe-
ratorum Romanorum exercitu victos, ut
hi non gauderent & fruerentur arboribus
adeò præstantibus, absciderunt eas ad radi-
cem, atq; unà cum radice evulsissent peni-
tus, nisi armorū vi Romani conatum ipso-
rum inhibuissent, & in hac ipsa defensione
pro victoriæ signo eandemmet reportaſsent.

Et licet antiquitus Balsamum, ut refert
Plinius, in duobus tantum hortis, utroq;
regio, altero iugerum viginti non amplius,
altero pauciorum vni terrarum Iudææ con-
cessum erat, fit tamen verisimile, propaga-
tam fuisse postmodum eius speciem, cum Iu-
dæa ipsa simul cum balsamo Romani potiti
sunt. Præterea etiamsi aliqui dubitant, an
inveniatur hodie tam pretiosus & verus li-
quor, qui habebatur felicissimis illis tem-
poribus: tamen ut rerum raritas, & per
consequens ipsarum æstimatio magnas vires
obtinent in concilianda fama & in usum
promovendis sui similibus, successit nostrum
Balsamum,

à Petro
Bellonio
obſervat.
lib. 2. c. 39.
verſionis
Cluſij.

Lib. 12. c. 25.
Theophr.
lib. 9. de
hiſt. plant.
cap. 6.

MEDIC. IND.

Balsamum, quod ita à principio acceptum fuit, tamq̄, benè placuit, ut venderetur vna vna pluris quàm decem ducatis, & cum Romam primùm delatū esset, centum aestimabatur: neq̄, obstabat, uti credo, quod etiãnum sciretur, non esse verum Balsamum, sed haberetur pro oleo Syracis purissimi, post autem, tanta eius copia Hispaniam illata, cepit minoris fieri. Sed quantum ad eius Originem, habetur hoc pro comperitissimo, nostrum hoc Balsamum manare ex arbore Punica maiore, cuius folia vitica similia sunt. Elicitur duobus modis. Vno quidem, vulnerando & incidendo arboris corticem, & hoc est multò melius: Altero, quod est communius apud Indos, incidendo ramos & truncos arborum, & dividendo in valde minuta fragmenta, quo facto, coquantur in sufficiente quantitate aqua in abeno amplissimo: inde, ubi refrigit, colligitur cochleari magno oleum quod supernatat, & hoc est Balsamum quo utimur. Color eius vergit ad nigrū, & est ferè ut perfectissimè cocti musti, h. e. sapæ: acris est sapor cum leni amaritudine: & odor valde vehement.

origo.

Navi

Navibus recenter ex Terra firma appul-
sis advecta est magna eius quantitas, quod
per incisionem defluit ex arbore grandi &
frondosa cum duobus corticibus: vno cras-
siore, ut suberis, altero tenui tenacissime
intus adherenti, inter quos aserunt oriri
balsamū instar lachrymæ clarissime albæ,
& odoris tam suavis, ut facile possit cum
eo cōferri, quod dixim⁹ perisse in Ægypto.
Fructus arboris est, ut cicer albus, cum
pauco amarore, positus in siliqua longa di-
gitum vnum, quo vtuntur Indi ad suffitum
in catarrhis & doloribus capitis. Faculta- Facultates.
tes alia eius hæ sunt. Sumptus per os ieiuno
ventriculo curat asthma, & provocat san-
guinem menstruum in mulieribus, positus in
peßarijs. Quòd si gutta quædã certæ ipsius
in volam manus ponantur, & manè ieiuno
ventriculo accipiantur per aliquot dies,
magnum remedium est contra dolores an-
tiquos ventriculi, præsertim in causa fri-
gida, ad debilitatem & infirmitatem ner-
vorū, difficultatem vrina, & obstructions
matricis (etiã applicatū in forma vnguen-
ti, prout & exhibitum bibendum in vino)
est

MEDIC. IND.

est salutare pharmacum, levat obstructions splenis, mitigat dolorem colicū, multū valet in doloribus iuncturarum, & multo magis sedis, est optimum remedium adversus quæcūq; vulnera, parva vnit & glutinat citissime, & quibus adiuncta est contusio digerit, mundificat, carnem & cicatricem inducit. Dicitur quoq; de ipso (tamen si non sim expertus) quod si in febris longis, quæ rigorem habent, spina dorsi bene calente inungatur dimidia hora ante paroxysmum, & æger bene sese cooperiat, atq; sumat statim quinque aut sex guttas in vino, ab horrore liberatur, tribus aut quatuor vicibus si fiat. Ut breviter finiam,

Temperamentum. Temperamentū eius est calidum et siccum in secundo gradu, & substituitur in medicamento in locum Opobalsami legitimi, ut docuimus in nostro libro de Substitutis medicamentis. Quod intelligitur de eo, quod diximus esse lachrymam suavissimam, & non de eo quod per coctionem elicetur.

Balsamata artificialia. Fiunt vulgò & alia medicamenta, quæ Balsama vocant, tum propter similitudinem, tum propter effectus, cum sit liberum

berum omnibus nomina imponere ad placi- plures ex-
 tum: inter quæ est Balsamum composi- tant tunc
 tum, quod describit Andreas Lacuna ex apud alios,
 auctoritate Matthioli, & illud quod vo- tum verò
 cant Domini Ioannis de Granata, excel- Matthioli
 lens remedium ad profunda vulnera par- & Fuma-
 tium carnosarum, quemadmodum copio- vellum.
 sius docuimus in nostro libro de Chirurgia,
 ad quem in hac parte Lectorem remitti-
 mus.

De Anime. CAP. III.

ANime est gummi quoddam Lusitano-
 rum navigationibus & industria alla-
 tum in Europam, atq; adfertur ex Guinea,
 & alijs regionibus Africa, & insulis cir-
 cumvicinis. Colligitur ex arbore admodum
 grandi, quæ habet folia, vt aloë. Inveniun-
 tur huius gummi tria genera. Primum quod
 flavescit, & simile est Succino, ac habetur
 pro vero Cancamo antiquorum. Ex quo
 docti aliqui viri pro certo tenent, esse ole-
 stri speciem, & moventur ratione gravi,
 siquidem etiam attrahit paleas, & in suffu-
 migijs præbet odorem similem, & est etiam
 pelluci-

M E D I C. I N D.

pellucidum, & habet eundem colorem, sed, quamvis opinio ista speciosa sit, tamen nos lubentius credimus cancamum & Anime album esse idem. Alterum nigrescit, & ferè simile est taurino glutini, si ve illi resina, quam vocamus Picem græcam, quam quidam dicunt esse verã Myrrham aminneam

Lib. i. c. 7. Dioscoridis. Tertium genus est pallidum & resinaceum retorridumq;. His omnibus ad suffumigia utimur, & videntur habere idem temperamentum. Afferitur ex nova

Anime Oc. occidentale. Hispania Anime, quod cum sit album, vertgit ad colorè thuris, & per grana, ut ipsum thus, at crassiora. Olet valde suaviter, & iniectū in prunas facillè consumitur. Differt ab Orientali in eo, quòd non est ita album, nec ita lucidum, & quòd non nascitur tam magnis fragmentis transparentibus, ita ut quidam dixerint esse speciem succini. Anime Novæ Hispaniæ colligitur ex arbore mediocris magnitudinis, per incisionem, Thuris aut Mastice modo. Utimur ipso maxime ad dolorem capitis ex causa frigida, et ad catarrhos præcedente evacuatione necessaria, cubiculis, per hyemem et capitis operimentis

operimentis, dormire sub noctem volentibus, suffitis: magis adhuc, quando laborat aliquis hemicranea, aut alio quovis dolore capitis, qui fiat ab eadem causa. Miscetur emplastris & ceratis, ubi necesse est resolvere & confortare cum calore, si addatur cere pars tertia. Habetur pro calido in secundo, & sicco in primo, contra opinionem aliquorum, qui non viderunt ipsius effectus, dixerunt esse humidam.

Importatur ex nova Hispania aliud genus resinae, quod vocant Copal aut Pan-copal, valde album, lucidum, & transparens. Eo utebantur Indi in suis sacrificijs, et cum Hispani primum ceperant in eas regiones venire, obviam euntes ipsis exceperunt huiusmodi suffitibus cum Copal factis, in signum amoris & obedientiae, tanquam vasalli. Vtuntur ad suffitum capitis in causa frigida: & ad hoc propositum memini, quod cum hospita mea dolore capitis laboranti datum esset parum huius Copal, quo suffumigium faceret, secunda vice liberatam esse eam à dolore, atque proinde maximas Deo esse gratias, & illi qui tantum beneficium contulisset.

MEDIC. IND.

tulisset. Calidum habetur in secundo gradu,
& temperatum in siccitate & humiditate;
ex quibus qualitatibus possunt colligi alie,
quæ dicuntur secundæ, ut resolvere & con-
fortare.

Tacama-
haca. Etiam fertur ex nova Hispania gummi,
vocatam Tacamahaca, Colore est galba-
ni, odorem habet gravem, atq; saporem non
bonum. Elicitur vulnerata arbore, admo-
dum odorata, magna ut populus, producit
fructum coloratum, vti Pæoniæ est. Me-
dicamentum in usu creberrimo apud Indos,
ad resolvendas & maturandas inflamma-
tiones, atq; mitigandos dolores ex causa frus-
trata, sive sit humor, sive flatus. Quod si
injiciatur super prunas, & fumus excipia-
tur naribus, mulierem uteri suffocationis
laborantem ilico liberat, & ad se redire fa-
cit. idem præstat impostum umbilico em-
plastri modo. Adhæret ita firmiter, ut
auferrî antequàm suam operationem perfu-
cerit, non possit. Vtilis admodum perhibe-
tur esse in reprimendis fluxionibus, posita
in modum epithematis, experti tamè sumus
iam, nō tam bene succedere, ac ab aliquibus
scriptis

scriptum est. Si miscetur cum ipsa tertia pars styracis, & parum ambrae, in formam ¹⁰emplastri, atq; ponatur supra ventriculum, confortat eum, excitat appetitū, concoctionem inorat, flatus discutit. Levat mirabiliter dolorem ischii, (Sciaticam vocant) maxime si est ab humoribus frigidis, addendo tertiam partem cere, ut facilius applicari possit. Habetur pro calida in principio tertij gradus, & sicca in secundo.

Etiā adfertur ex Continenti per Nombre DEl alia resina eiusdem coloris cum Tacamahaca, sed splendidior, & tenerior, quam vis maioris densitatis, quam Indi lingua sua vocant Caranna. Complexio eius est calida & sicca in tertio gradu, & in summa valet contra omnes passiones, quibus utilem esse diximus Tacamahacam, excepto quod operatur cū maiore potentia.

De Asā foetida. CAP. IV.

Sciri vix potuit, que sit ea planta, ex qua Anthid. gummi marat, quod Arabes vocant Alz Imgara rieht, Indi Imgr, Dioscorides & Plinius lib. 3. c. 78. Laserpitium, quia è longinquis adfertur lib. 19. c. 35

N 2 regio

MEDIC. IND.

**Asa f. ori-
go.** regionibus. Colligi quidam dicunt ex ar-
buscula, quæ Avellana similia habet folia,
cuius fissis et dissectis ramis, trunco, caudice,
quod manat poni in corio vaccino, vincto
prius certa quadam massa facta ex sanguine
& farina fabacea ad sui conservationem;
et quod hac ratione, quando videmus in ipso
aliquid quod videtur esse farina fabacea,
non est inditium adulterationis, sed puri.

**Eadem cū
Laserpitio.** tatis. Decipiuntur qui putant, Asam fa-
tidam differre à Laserpitio, quod ab anti-
quis receptum fuerit in cibos, & Asa fœti-
da in medicamenta. nam nihil est vrsitatis
in tota India, Asa ista fœtida, cū medico
in usu, tūm condiendis cibis. Solent enim illi
Asam suis iusculis et oleribus commiscere,
confricatio primū ex eo lebete, aut cochleari
culinario, nō querentes aliud condimentum
in omnibus ciborum generibus. Duo habent
Indi istius gummi genera; vnum purum et
transparens, quod simile Succino flavo est;
Electio. alterū fœdum, turpe, & craasum. Parvum
melius est et fortius in odore, quod maxime
querunt mercatores, quanquam tam vnum,
quàm alterū male olet, & deterius quidem,
quid

HISTORIA. 99

quod melius est, & qui consueverunt comedere, dicunt vehementius olere purum & lucidum. Vnde forte factū, quod Avicenna dividerit Asam in fœtidam, & odoratam. Est & maximus error existimare præter Error quod antiquorum placitum, Benzoinum esse specie-
rundam ciem Laserpitij, ut postea clarius videbitur suo loco. Vtuntur Indi hoc gummi ad con-
vsus fortationē stomachi, ad discutiendos flatus, ad excitandam venerem, cui magis sunt dediti naturaliter. Administratum in suffumigijs, resoluit totam malignitatem & corruptionem aëris, vnde plurimum valet contra pestem. Sufficius eius confortat cerebrum, corroborat omnes operationes animales, & valet ad infirmitates frigidas capitis, si prius purgetur corpus, ut non fiat attractio humorum, & propterea, quàmvis Diosc. dicat positum in dentibus perforatis
Lib. 3. c. 78. seu excavatis, [cavernis dentium in dolore inditum ceræ inclusum] aut masticatū cum rhure in panniculo levare eorum dolorem; non bonum est hoc facere, nisi mundato prius corpore, quia attrahit fortissime, & auget tantopere dolorem, ut ad desperatio-

N 3 nem

MEDIC. IND.

Lib. 22. nem deducat infirmum, ut scribit Plinius,
 cap. 23. qui se ea de causa precipitavit ex alto.
 Helianthe- Ex hoc effectu & ob similitudinem cum
 mon Peru- caudice & ipsius resina, non erit à proposito
 nianum. alienum mentionem facere herba regionis
 Peru, quæ magni est nominis, & ob excel-
 lentiam ac usum magnum multis dotatur
 appellationibus. Apud nos dicitur Flos
 Solis, Gigantea [ob magnitudinem] Alij
 vocant Solem Indicum, Coronam regiam,
 Craterem Iovis, Amoris tubam, & rosam
 Hiericontis. Nascitur horis valde paucis,
 si semex seminetur tempore valde calido, &
 aded crescit velociter ac cito, ut sex mensi-
 bus perveniat ad maiorem altitudinem
 lance, & alijs in locis multò altius incre-
 scente trunco, maxime in terra admodum
 stercoreata & umbrosa. Quantum autem
 constat experientia, herba est, quæ singulis
 annis nascitur & perit, non facit ramos, sed
 solum caulem, & quæ habet folia, non dis-
 similia sunt folijs cucurbitæ, nisi quòd sunt
 acutiora, & in formam cordis. In summi-
 tate trunci producit fructum plenù resinæ,
 quale est oleum Abiscinum, licet odoris
 suavitatis

sua vioris. Similiter quacunq; parte inci-
datur planta, exit certus liquor, qui virtute
Solis & aëris vertitur in gummi, quòd si
miscetur cum dicta iam resina, aut dissol-
vatur ad ignem, odorè expirat gravem, &
quasi similem odori Anime. Habet hæc
herba mirabilem proprietatem inter alias,
& est ista. Quando oritur Sol, obvertit sese
ad Solem iuxta altitudinem sui trunci,
tanquam ei exhibiturus reverentiam, &
cùm multùm sese erexerit, quiescit ita usq;
ad vesperam qua Sol ad occasum vergit, &
tunc vertitur ad alteram partem, qua non
conspicitur, nisi sumpta quasi prius abeundi
licentia, postquam autem Sol occiderit, de-
nuò sese erigit, sicq; usq; ad alterum diem
permanet, quem eodem modo transigit.
Planta hæc annumerari potest oleribus, si- vsus.
quidem gustata non male sapit, atq; comedi
potest folium eius, ablati nervulis & vil-
lis, ex quibus dependet, mundando cū linteo
seu abstergendo lanuginem quam habet. Et
si volumus illa vesci in acetarijs, iungimus
multa simul folia, qua manu circumvoluta
cultello scinduntur, atq; cum aceto, sale, &
N 4 aroma-

MEDIC. IND.

aromatibus parantur positis in cochleari grandiore, & coquuntur igne leni, atq; ita benè sapiunt. Fructus quoq; quando adhuc tener est, si pili quos habet removeantur, ut fit in scolimis, in quo clausum est semen, longè sapidior est, quàm vllus Carduus. Per experientiam de hac planta constat, quòd multùm stimulat ad venerem, tam folia eius, quàm fructus: qui habet magnam rotunditatem, ut norunt omnes qui eam plantant in nostris hortis aut in vasis fictilibus, & semè valde copiosum, eo dispositum ordine, quem servant apes in favis. Est itidem planta hæc in magna estimatione, quia producit oleum resinosum, & gummi delicatum tam in cibo, quàm in potu, post tanta abundat humiditate, ut si masticetur tenera eius portio, à qua dependent folia, humorem seu succum tantum de se edit, ut admirationi sit. Præter ea quæ dicta iam sunt, ipsius trunci succulenti & crassi sunt valde apti ad faciendum ignem, propter humorem illum resinosum, qui ardet ut ræda cum intus arundinum modo sunt vasculi.

De

De Bdellio. CAP. V.

Bdellium est lachryma valde communis nomine, rara admodum cognita, propter quod varia de eo opiniones sunt, ut vix scire queas, quam sequi debeas, quibus pleni libri nostrorum authorum sunt. *Ve autem* Error quos hoc per transuam q. & obiter moneam, runda, circa non desinam improbare opinionem eorum, ca Bdellia qui affirmant Myrrham visitatam esse per. et Myrrha. festissimum Bdellium, quia neq. odore, neq. sapore, neq. colore ei respondet. Nec vero melius sentire video Pharmacopolas, qui Bdellium ex Myrrha fragmentis volunt colligere, quia incensum det odorem gummi sine ulla fragrantia. Quare existimo, quod si aliquod invenitur, esse id tam paucum, ut seruetur ad ostentationem potius, & ad adulterati dignotionem. Nascitur et in Ara. Plin. lib. 12. bia, Indiaq. & Media, & Babylone. Ar. cap. 9. bor quae ipsum producit est nigra, magnitudine Oleae, folio Roboris, fructu Caprifici naturaq. Quod vero curiosi quidam & superstitiosi homines narrant, esse magnitudine nucis iuglandis, figura quasi triangulari, ad ficum quodam modo accedente,

N 5 odora-

MEDIC. IND.

odoratum, colore veneto, putamine duro, quod nucleum intus continet: Hoc gummi aut liquor vocatur quibusdā Bdellium Iudaicum, quod est illud ipsum, de quo nunc loquimur, ad differentiam alterius generis, quod Serapio author Arabs docet esse fructum nostri vulgaris Palmito, in Catalaunia & Valencia dicti Margailon, & Neapoli Cephaillon: et secundum nostram opinionem est Meschum Avic. lib. 2. tract. 2. cap. 115. Bdellium verum plurimum laudatur ab antiquis ad emolliendos tumores duros ex causa frigida reductum cum saliva ieiunii hominis in formam emplastri. Probatum gustu amarum, translucidum, taurino glutinis simile, intus pingue, liquefens [mellefens] facile, ligni et aliarum sordium expers, suffitu odoratum, præbens de se odorem gratum similem odori unguis odorati, aut, ut dicunt alij, simile ungui, non in odore, sed figura, quoniam Plinius scribit, multos esse candidos ungues. Succedaneum huius est gummi Ammoniacum, quod quidam vulgò vocant Aguaciaque, de quo suo loco.

De

De Beniuino. CAP. VI.

Beniuinum an sit species illa Laserpitij, An sit Iam
 ab antiquis vocata Succus Cyrenaicus; serpitium:
 est contro uersa multum agitata inter au- & quid.
 thores. Et ad probandum quod non sit,
 multum iurat, quod scribitur à Strabone, Lib. vlt.
 Theophrasto, Dioscoride, Galeno. & Pli. Geogr.
 nio. Visum est Doctori Garcia ab Horto Lib. 6. de
 in suis Colloquijs, esse valde effica. e ratio. hist. plant.
 nem contra nos, qui sunt opinionis contrarie. c. 3.
 quod nempe nemo visus sit Beniuino vsus in lib. 3. c. 78.
 condimentis, prout vtuntur Indi Orienta- lib. 8. simpl.
 les qualicunq. specie Laserpitij. Quod qui- lib. 19. c. 3.
 dem argumentu id ipsum non videtur e vin-
 cere, quia multa comedebatur ab antiquis,
 quorum vsus esse desit, vt sunt Aspho-
 deli, Rumex maior, Lupini satiui, & So-
 lanum, cum alijs leguminibus, & oleribus,
 vti meminit Gal. in libr. de simpl. medic.
 fac. Fortior ratio, qua inter alias inuenio,
 quod Beniuinum no sit Succus Cyrenaicus,
 aut Laserpitium odoratum, est: quod Dio-
 scorides tribuit illi facultatem acuta, quam
 Galenus calidissimam facit, qualem non
 habet Beniuinum, quia gustatum non relin-
 quit

MEDIC. IND.

quit acrimoniam aliquam. Huc facit, quod cortex fortis, qui invenitur adherere Beni-
uino, testatur esse ex arbore grandi, & non
ex planta ferulacea, quæ est ferula similis,
vti est Laserpitium. Plinius dicit, quod
vendebatur ad pondus argenti denarij pen-
sum, & quod tanti fiebat à Cæsare, vt con-
servari iusserit in ærario inter aurum &
argentum. Vnde possumus colligere, rem
tam raram, & tanti pretij, non esse Beni-
uinum. speciem per univrsam mundū notam,
et non magni pretij. Sunt etiam qui dicunt,
Beniuinum Amygdaloides esse selectissi-
mam Myrrham, quā Dioscorides nominat
Troglodyticam, hoc argumento quod idem
scribit habere maculas albas vt vngues: &
quia tradit Plinius adferri ex India quod-
dam genus Myrrhæ, quamvis dicat esse
omnium vilissimam, contra opinionem illo-
rum authorum. Averroës inter Arabes
vult vocari Belenizan, aut Belenzan,
sive Petrozan, & dicit esse calidam in se-
cundo gradu cum æquali siccitate, quod sto-
machum languescens corroborat, oris
odorem cõmendat, et ad venerem provocat.

Inveni-

Inveniuntur diversa genera Beniini: in- Genera:
 ter quæ quod magis æstimant mercatores est
 Amygdalinum, quod vngues seu maculas
 candidas habet admixtas amygdalarum
 instar: & quò pluribus huiusmodi maculis
 abundat, eò habetur melius. Est & aliud
 genus ipsius magis nigrum & minoris pretij,
 quod nascitur in Iava & Samatra; atque
 etiam aliud profluens ex arboribus novis,
 vocatum propter bonum odorem Bengui de
 Bononinas h. e. Benzoinum florum, quod
 decuplo carius est quàm illud alterum, quia
 odoratius. Ceterum Bengui è novis & te-
 nellis arboribus profluens Amygdaloide
 odoratius esse, censeo fieri propterea, quòd
 gummi multum sua fragrantia nativæ ve-
 rustate deperdat. Et quia album est ele-
 gantius, nigrum verò odoratius, idè unum
 permiscet cum altero, ut simul cum odore
 bono gratum etiam sit oculis. Bengui arbor Bengui his
 maiore ex parte alta est, magna, pulchra, storia.
 abundans multis ramis, ordine elatis, qui
 spargunt magnam umbram. Truncus crassus
 est, & durus. Folia sunt aliquantum minora
 folijs Citrij aut Limonis, quàm vis non adèd
 viridia,

MEDIC. IND.

viridia, quia in parte inferiore albescunt;
 & quæ in ramis maioribus seu crassioribus
 enascuntur, magis accedunt ad folia Sali-
 cis. [paulò ijs latiora, brevioraq;] Nasci-
 tur aliquando in insulis de Malacan, sed
 optimum est quod provenit in Siana. Ha-
 bent in more positum, findere arbores, et
 gummi promanet abundantius, quod Latini
 recentiores vocant Ben Iudaicū, quia pri-
 mum manifestatum esse dicunt in Iudæa.

De Camphora. CAP. VII.

Caphura. **N**on invenimus inter Græcos antiquos
 aliquem, qui fecerit mentionem Cam-
 phoræ, quæ vulgò dicitur Alcamfor, quàm-
 vis ex Græcis recentioribus eam cognove-
 rint Aetius, Simeon Sethi, Aëtuarus, &
**Campho-
re duæ
species.** Nicolaus Alexandrinus. Est autē duorum
 generum; Caphura scilicet quæ de Burnes,
 & quæ ex China advehitur. Prioris libræ
 una tanti emitur, quanti centena libræ al-
 terius: causa possit esse pauca ipsius quanti-
 tas, & multa Chirensis. Gentiles & Banea-
 nes, qui eam eruunt, quatuor eius faciunt
 genera, dividentes in caput, pectus, crures
 & pes

& pedes. Libra capitis venditur octoginta
 pardar, quorum apud Indos singuli æquivalent
 lene decem regalibus nummis Castellanis:
 libram pectoris vendunt viginti: crurum,
 duodecim: pedis, quatuor, & ad summum
 quinq;. Curiosiores vendunt Camphoram
 traiectam prius per quatuor instrumenta cribrata.
 aenea, uti vniones solent. Quæ transit per
 foramina maiora, constitutum habet pre-
 tium: quæ per mediocria, aliud: quæ per
 minora, aliud: quæ per minutiora, aliud
 magis differens. In ea verò discernenda tam
 sunt periti, ut facile agnoscere possint, an
 vna Camphoræ species cū alia permixta sit.
 Circa huius essentiam, non defuerunt ali-
 quorū autorū figmenta, et variæ opiniones. Quid sit:
in quo ali-
quot auto-
rū errores
notantur.
 Quidam enim dixerunt esse certū genus bi-
 tuminis Indiæ, & Platearius Salernitanus
 vult fieri ex succo cuiusdā herbæ, quod pro-
 bat ex Dioscoride, quasi ipse eā cognovisset,
 aut de ea tradidisset. In ipsa autē rei veri-
 tate, quæ magnā curā & diligentia investi-
 gata est per Lusitanos, qui nauigarunt in
 Calecut, est: Quod sit gummi arboris, (non
 medulla, aut cor, uti quidam dixerunt)
 quod

MEDIC. IND.

quod in medullis arboris nascitur, & per rimas ipsius exudet, uti clarè conspectum est in aseribus et tabellis ex eadem arbore. Fluit principio valde alba, non habens maculas nigras aut rubras. Dicere autè, quod rubra sit, quando colligitur, postea autè vel calore Solis, vel ignis artificio fiat alba, est res ridicula, et falso sibi persuaserunt Arabes, qui talia scripserunt. Vtuntur illa ordinariè sacerdotes illarum regionù in suis sacrificijs, ut nos thure. Arbor est similis magnitudine et pulchritudine Nucijuglandi, tam latè sese fundens, ut sub umbra ipsius commodè stare possint centum homines & plures, aliquibus in locis. Folia sunt alba, & similia folijs Salicis. an flores & fructum habeat, incertum est. Caudex est coloris cineritij, ut fagi, aliquantò nigrior, substantia mediocriter densa. Quæ ex Burneo adfertur, plerumq. admista habet lapidum fragmenta, aut gummi quoddam, quod Indi vocant Chamderros, quod simile est Ambræ coagulatae, aut scobi ligni ferra divisi. Sed mox cognoscitur, quia nullam præter hanc adulterandi rationè habet.

Nam

Nam si conspicitur aliquando cum aliquibus maculis albis aut nigris, ex madore id provenit, aut ex impurarum manuum contrectatione. Quod vitium facile corrigunt Baneanes: Siquidem colligatam in panno lineo, in calidam aquam clàm demittunt, addido sapone & Limonum succo, deinde probe elotam in umbra siccant, & fit multò candidior quàm fuerat antea, nullo ferè dispendio ponderis. Visum quibusdam esse compositam esse Camphorã Chinesem cum aliqua parte Burneensis. Ad quam opinionem confirmandam allegantur Baneanes de Cambaya, pro arcano dicentes, in defectu Burneæ solere se parum eius miscere cum multa Chinesi, & vocant falsò de Burneo. Pro certo ac vero hoc statuunt, bonam & Electissimam perfectam non evaporare neq; corrumpi, ut illa, quæ non est de Burneo, propter mixtionem, quæ in ea fit. Et ad illius conservationem, & ut sint magis securi ij qui eam habent, ne resolvatur in fumū, servant ipsam in vasis marmoreis, aut alabastrinis cum semine lini aut psilij. Probat eam Symeon Sethi, quæ posita supra panem calentem

cum

MEDIC. IND.

eam de furno eximitur, liquescit & resolu-
 ritur statim in aquam: contra, ficitur,
Cōplexio. Circa ipsius temperamentū sunt contraria
 opiniones, dicentibus quibusdam esse cali-
 dam et siccam in tertio gradu, alijs calidam
 in secundo. Priores pro se habent authorita-
Tract. 2. tem Avicennæ et Serapionis cum alijs mul-
de medic. tis Arabibus, & experientiam, quæ mon-
cord. cap. 2. strae refrigerare hepar & renes, & semen
 adstrictione quadam retinere ijs, qui ob id
 fiunt infirmiores, & mulieribus purgamen-
 ta alba, bibita cum pulvere succini & cum
 aqua nymphæ, & mixta in collirijs sanat
Cum qui- inflammationes oculorum. Qui verò sunt à
bus sentit parte contraria, arguunt esse calidam, quia
etia Auer- talis ad gustum apparet, ob odorem acutum,
roes. lib. 5. subtilitatem, levitatem, & siccitatem sub-
Collig. stantia, que omnia magnum præbent argu-
 mentū caloris. item quòd nulla res frigida
 incenditur facile, at Camphora est iam
 amica ignis, ut incenso vno grano ipsius, &
 posito in lampade plena aque, purissimam
de Tem- de se flammā præbeat. Huc facit, quòd Ga-
peram. 5. lenus in multis locis res eius conditionis iu-
 dicat esse calidas. Posita ista varietate &
 pugnant

repugnantia opinionum (quam multis rationibus mirantur quidam) inclino magis ad eam, quae gummi hoc affirmat esse calidum ob ea quae adducta ante sunt. Quae tamen ad experientiam, quod refrigerat inflammationes oculorum & yredines, dicimus quod eam facultatem accipit ab ijs rebus, cum quibus miscetur, et quod (ve notū est) multa medicamenta calida applicamus in inflammationibus oculorum, & in alijs specialiter p̄st̄ principium. Quod ad reliquum, an Camphora relinqui debeat in compositionibus vsualibus pharmacopolorum quas ingreditur, non est huius tractatus.

De Lacca. CAP. VIII.

Circa naturam et generationem gummi, quod vocatur Lacca, affirmabant quidam in Pegu clarissima vrbe India flumina exundare atq; ad veum suum superare solere, aqua deinde defluente, in lutum quod remaneret bacillos ab incolis iniici, in quibus prae grandes formica nascerentur, & ea quidem alata, quae multā Laccam accumulerent. In ipsa autem rei veritate cōp̄ti.

0 2 est

MEDIC. IND.

est, inveniri in India arborem altissimam, folijs quodammodo Pruni, cuius rami implentur magnis formicis, quæ hanc Laccam elaborant, ut apes mel conficiunt, materiam ex ipsa arbore sugentes. Hos deinde ramulos, ab arbore revellunt atq; incola in umbra siccant, donec decidant ramuli, & separetur ab ijs gummi valde limpidum & nitidum, licet aliquando ligni fragmenta adhereant, uti oculis cernere licet: verum non tam bona habetur, ut ea, quæ sine ligno est. Quin formicas hanc Laccam elaborare, inde manifestum est, quod plerumq; alas earum videamus mixtas cum Lacca.

Lacre. Ex ista Lacca corrupto vocabulo fiunt illi
Lacca si pastilli rotundi, qui dicuntur Lacre, qui-
gillatoria. bus utimur ad obfigandas literas, & di-
Errores versorum colorum sunt. Quidam ex veteri-
quorundã. bus gummi hoc dixerunt esse Cancamum
 Græcorum, quod est falsum: quin nec ipsi
 Arabes recte cognoverunt, uti patet ex eo-
 rum descriptionibus.

De Lycio. CAP. IX.

Lycium antiquorum, quod alio nomine
 quidam

quidam Pyxacantham vocant, erat succus concretus, qui apud multas nationes dicitur Cate, ex quo vna cum Betre & Areca componunt Indi quoddam medicamentum ad confortandas gingivas. Arbor ex qua hic succus extrahitur, magnitudine est Fraxini, folio Ilicis aut Tamaricis, quod semper viret: florere affirmant, sed fructum ferre negant: spinosa est: materies ligni est robusta, dura, ponderosa, corruptioni non obnoxia, si ve exponatur Soli, si ve immergatur aquis, quam ob causam incola lignum semper vivum nuncupant. Ex eo propter duritiem et pondus sunt pistilla deglumande oryza idonea in mortarijs ligneis sex palmos in ambitu continentibus. Ex dictis patet, quantum differat arbor hac ab ea, quam nobis depingit Dioscorides cum folijs Lib. 2. Buxi, tametsi non constare sibi videatur in cap. 114. sine capitis de Lycio Indico. Plantas legitimi Lycij dicunt inveniri in alpibus Genæ, & in Dalmatia, tametsi præstantiores nascebantur in Lycia, unde illi manavit nomen. In ripis Tagi et Sciarame nascitur arbusculum spinosum cum folijs Buxi, vulgò

MEDIC. IND.

voeatum Tamaio, ex quo conficiunt scopas, & fasciculos ligni ad comburendum, quod nostro iudicio est Lycium verum. Succum ita eliciunt. Ramos minutim concisos elixant, deinde contundunt, post eum farina Nachan (est semen nigrum & parvum simile Sinapi) & cum pulvere cuiusdam ligni nigri formant tabellas, quas in umbra siccant, ne Solis calore virtus earum consumatur. Deniq. ut Lycium verum hodie non reperitur in officinis: possumus tamen eius loco æquivalens substituere, ut alio loco docuimus.

De Manna. CAP. X.

Manne
quid.

Manna est halitus quidam crassus è terra & aquis à Solis calore sublevatus, ac deinde exactè tenuatus ac coctus, à frigore sequenti noctis concretus, arborum ramis & frondibus, herbis, lapidibus, & interdum solo inhaerescens. Atq. ita peritis nature interpretibus visum fuit, quò ad eius essentiam & generationem, Galeno referente.

Antiquis
incognita

Mannam autem Arabum cognitam fuisse ab auctoribus antiquis pro Mellis specie, licet nihil

licet nihil tradiderint de vi, quam habet
 purgandi; constat ex ipso Galeno lib. 3.
 de alim. fac. cap. de Melle, vocans mel ro-
 reum, & mel acreum, Et Vergilius lib. 4.
 Georg. cantat esse donum celeste. Theo-
 phrastus lib. 3. cap. 9. de hist. plant. dicit
 esse humorē melleum. Plinius lib. 11. cap. 12.
 multa ipsi imponit nomina, qualia sunt:
 sudor cæli, siderū saliva, purgans se aëris
 succus. Manna hæc vulgaris non differt à
 melle communi, nisi quod corpulentius hoc
 sit, & non nisi interuentu apum possit col-
 ligi. Non provenit in omnibus locis, quales vnde
 sunt multum frigidi, sed neq. etiam semper
 in alijs, & non toto anno, sed in æstate.
 Quomvis Galenus dicit, quod in Pergamo
 civitate Asia, sua patria, cadebat sæpe &
 raro: in monte autē Libano quotannis per-
 sapè. Temporibus elapsis inventa est Man-
 na in ista regione, quæ ceciderat supra po-
 pulos & salices, sed non in illa quantitate et
 perfectione, quæ desideratur ad usum medi-
 cinalem. Tria cognoscuntur eius genera in species.
 India Orientali, ex provincia V zbeque de-
 portata. Primum visibus conservatum,
 0 4 vocant

MEDIC. IND.

vocant Xirques, h. e. Lac arborum, alij corrupto nomine Siracost. Alterum dicitur Tereniabin, et ferunt generari in Carduis, granis quàm Coriandrū maioribus. Vulgus planta fructū esse putavit, sed Gummi aut Resinam esse rescitum est, colore inter album & rubentem medio. Huius usus praefertur à Persis ei qua utimur, quoniam nostram non audent dare pueris, nisi decimum & quartum annum excesserint. Tertium genus magnis glebis advehitur ex Bassora vrbe Persica, admittit plerumq̃, folijs, plurisq̃, estimatur. Advehitur interdum Goam aliud genus Mannæ ex Ormuz, melli albo depurato per simile: sed facile corrumpitur in hac regione, quòd illam non conservent in vasis vitreis. Melior habetur, quæ insidet folijs arborū, quā vocant Itali Manna di fronda, Mannam foliorum, quia ex folijs colligunt. Dulcis est, & suavis ad gustum, minutis granulis cōstans, mastiches granulis similis. Secundas partes sibi adsciscit, quæ ramis insidet, quæ est aliquo modo crassior, et ipsam appellant Manna di corpo, Mannā corporis, [quia ex ramis tanquam corpore

corpore arboris habeant.] Tercias verò,
 qua lapidibus & solo inhaeret, qua granulòs
 constat crassioribus, & colore minus synce-
 ro, neq. sapore simili. Est Manna quadam
 qua utimur in Castilia, allata ex Calabria,
 qua conferri cū Indica possit, maximè illa
 qua decidit in terras Ducis de Seminara. Et
 quia recens melior est, fugiunt in Italia
 Orientalem: eodem modo quo nos utimur
 potius Calabrina, quàm Indiana, qua ma-
 gis distans est. Sed animadvertendū, maio- Manna non
 rem partem Mannæ, quæ nobis adfertur in stra qualis:
 Hispaniam è regno Neapolitano, et in alias
 regiones, nihil esse aliud, nisi gummi aut
 lachrymā Fraxini & Ulmi: quæ si sponte
 manat, dulcis est: sin autem exiliat earum
 arborum inciso cortice, ut maiori ex parte
 fit, fluit amara, quare admiscet saccha-
 rum, & hanc vocant in Italia Manna for-
 zata, quia ipsam extrahunt virib' brachio-
 rum, incidendo fraxinos, ut diximus. Et, Nullū tam
 quemadmodum antiquo more receptum est, impudens
 ut nihil tam malum sit, quod non defensor mēdaciū,
 rem sui aliquem inveniatur: ita etiam non ut teste ca-
 defuit ex recentioribus, qui vult defendere reat. Plini
lib. 8, c. 22.

MEDIC. IND.

Donatus & laudare hanc mannam malignam, adfe-
Antonius rens rationes falsas & frivolas, ut quilibet
ab E. Ho- videre poterit, qui tractatū ipsius de Manna
mar. perlegerit. Quem audiui scripsisse ipsum,
 non tam ut approbaret istud medicamen-
 toxium, quàm propter irrogatam pœnam
 ac multam ipsi, qui Neapoli iam collige-
Facultas. runt. Invenitur Manna sepius in viti-
 bus, & incola quando se purgare capiunt,
 unum atq; alterum racemum vuarum inê-
 dunt, sicq; simul & palato & sanitati con-
 sultunt. Temperies eius statuitur calida &
 humida in primo gradu. Purgat sine fasti-
 dio & molestia, eucog; datur infantibus &
 mulieribus gravidis ab uncia una vsq; ad
 quatuor. Evacuat bilium, lenit pectus, pro-
 movet urinã. Durat vsq; ad annum unum,
 quo elapso rancescit: & propterea non sal-
 zem oportet esse prudentes Medicos in ea
 præscribenda, quàm Pharmacopœos in-
 dustrios in comparanda, quandoquidem
 præcepterium etiam saluti agri si mala est
 incommodat.

De

De Myrrha. CAP. XI.

Myrrha est lachryma alicuius arboris ^{Myrrha}
in Arabia, que spinosa est, dura, quinque
cubitum alta, habens corticem laevem, si-
milem cortici Arbuti, & folia Oleæ, sed ma-
gis crispata & pungentia. Adulterabatur ^{Lapsus}
tempore Galeni, ut ipse refert lib. 3 de An. quorundam
indocis cum alijs gummi arboris venenosis ^{cap. 10.}
ma, quod vocatur Opicalpasum: id licet
foris impostum in quorundam morborum
curatione prodesse, ac intra corpus assu-
ptum exitum acculit. Myrrham veram
adeo laudatam à veteribus non habemus,
aut nostra est alia species valde differens ab
illa. Notandus etiam error eorum, qui dixe-
runt quod Beniui nostrum sit magis selectum
Myrrha, quia non possum intelligere, quo-
modo pro vno eodemque sit habendum, quo-
rum vnum amarum, alterum dulce est. Ex
dictis cognoscitur, quam nullam rationem
habeant ij, qui sine autoritate legitima atque
demonstratione firma pertinaciter defen-
dunt, quod pro Balsamo lectissimo ponatur
in medicamentis illa lachryma aut liquor
Myrrha, quem Dioscor. & alij Græci vo- ^{Lib. 1. c. 66.}
carunt

MEDIC. IND.

carunt Stacten, & Arabes Storacem liqui-
dum, non habentes bene cognitam historiam
de Myrrha. Quòd autem Stacte myrrha
fit liquidus vocatus Stryax, facile probat
Serapio cap. 292. de Myrrha, & 46. de
Storace, vbi tradit fieri Storacem liqui-
dum ex Myrrha primùm aqua conspersa
& madefacta, ac postea torculari expressa;
qua in re Dioscoridem sequitur. Quam qui-
dem sententiam illud confirmat, quòd li-
quidus Stryax fit per quàm odoratus, et gu-
stui nõ obscure amarus. Porrò animadver-
tendum, quòd hoc ævo syncerũ haud facile
invenias, quod & alijs medicamentis, que
ex illis locis ad ferri solent, usu venit. Si-
quidem cùm omnia hæc per Mauritanorũ,
Turcorum, Iudæorumq; manus transeant,
qui nobis Christicolis semper dolos, frau-
desq; moliuntur, Dijs sacrificium facere si-
bi persuadent, cùm nos aliqua in re fallere
possunt. Restat, ut tradamus, quid sit Sto-
rax noster liquidus, tam differens ab eo, de
quo finieramus dicere. Respondetur, quòd
fit pinguedo collecta ex eodem cortice Sto-
racis, quando sam coquunt in aliquibus cal-
darijs,

HISTORIA.

612

daris, aut quādo eam vrunt : quia non tam parvo venderetur, si verè esset liquor persicissimus Myrrha. Vtilis est imprimis inter alia ad facilitandum partum, si cum oleo lib. alborum imponatur genitalibus. Probata quoq̄, experimento eius vis est ad extendendos et emolliendos nervos cum oleo vulpino. Quantum ad Storacem calamitæ antiquorum, & ad Storacem rubeum aliquorum modernorum, non est huius loci declarare, maximè quia iam de ea re scripsi in secunda editione Succedaneorum.

De Opio. CAP. XII.

Quod Lusitani vocāt Ampham, ab Arabibus (quos Indi sequuntur) dicitur men-
Opium, deducto à Græcorum Opio nomine.
Pleraq̄ enim nomina à lingua Græca acceperunt Arabes, mutando P in F, quod sine litera multum affines, & ita ab Opos vel Opium vocarunt Ofum, & Pæoniam Fauniam, et alia similiter. Inveniuntur diversa genera Opij pro regionum differentia.
Quod è Cairo adfertur, albicat, & magni est pretij : existimans id esse quod Thebaicum

SUM

MEDIC. IND.

gum dicitur, est laudatissimum. Ex quo in-
 fertur, Officinarum non esse legitimum, quia
 nigrum. Quod adhibetur ex locis, qui sunt
 circa mare Rubrum, est nigrum & durum.
Adulteratio. Adulterari id quod dicitur iudicant cum succo
 Thymeleæ, quam non nihil redolet. At in
 tota India non visa est hæc herba nasci. Est
 autem Opium gummi vel lachryma Pappa-
 veris herba valde cognita, quæ in Castilia
 dicitur Dormidera, quæ exstillat de planta
 huius capite inciso vel scarificato [fiss.]
Quid sit. Nasitur in India cum tam grandi capite
 aliquando, ut capiat triginta quinq[ue] uncias
Usus mirabilis. liquoris. Vulgatissimus est apud Aphri-
 canos & Asiaticos Opii usus: siquidem eius
 usus ita assueverunt, ut etiam abstinere eo
 nequeant sine vite periculo, quod admira-
 tione non caret, cum sit tam frigidum &
 stupefaciens, sic ut qui eo utuntur, semper q[ui]
 semisopiti aut dormitabundi conspiciantur.
 Utuntur eo quidam ad levandam lassitu-
 dinem contractam ex laboribus, & ad in-
 ducendam oblivionem curarum, non ut ex-
 citentur ad rem veneream, ut aliqui existi-
 matunt, quam potius sua frigiditate refre-
 nat &

HISTORIA. 666

ut & domat, cuius multi Lusitani testes esse possunt, qui esu huius effecti sunt steriles & impotentes. Quantitas, qua capiunt, est à viginti vsq; ad quinquaginta grana hordei. Fuit tamen quidam Secretarius regis Nizamoxa, qui comedebat quotidie plus quam unciam Opij: et licet stupidus et dormitabundus semper videretur, aptissime tamen res tractabat, tantum consuetudo potuit. Narrat Bellonius lib. 3. Observat. cap. 15. abundantissime cogi ex Papavera candido tota Paphlagonia, Cappadocia, & Cilicia, apudq; Turcos et Persas summo esse in usu: illius etenim esu animosiores sese fieri existimant, neq; belli pericula formidare, ut nullus sit, etiamsi asprum solum haberet, qui eius dimidium in Opium non impenderet, quod pace & bello semper circumfert: non tamen ab eis sumi supra drachma unius pondus.

De Spodio. CAP. XIII.

Dubium est, an Spodium Arabum differat à Spodio Græcorum. Controversia de Spodio hoc, aut potius confusio, nata est à Gerardo
Cremo-

MEDIC. IND.

*nenfi, in Rhaf. ad Alm. lib. 3. cap. 36. qui
 Tabaxir Arabū vertit Spodium, res val-
 de differentes. Etenim Tabaxir nihil aliud
 sonat, quàm lacteus humor, si ve liquor al-
 bus vt lac, aut succus liquorve concretus,
 quem incolæ vocant Sacar de Manbu, quia
 Indi nominant Mambu arundines aut ra-
 mos arboris illud producentes. Arbor in
 qua gignitur solet esse altitudine Populi,
 folijs Oleæ: ramos extendit multum eleva-
 tos in altum (nisi quòd aliquando Indi in-
 flectunt pulchriores ad pergulas & deam-
 bulacra cõficienda opere topiario ad parans
 das umbras) frequentibus nodis distinctos,
 palmi tamẽ longitudine ab invicem distan-
 tes, habens. Inter singula internodia gene-
 ratur liquor quidam dulcis, crassitie farina
 Amyli & candore simili. Sed non omnes
 rami eum liquorem continent, sed solæ ille
 de Bisnager, Batecala, & parte provincie
 de Malavar. Hic succus invenitur ali-
 quando nigricans aut cinereus, licet propter
 id non improbetur. Nam hoc evenit aut ob
 humiditatem superfluam, aut quòd diutius
 ligno inclusus permanserit: non quòd cre-
 matus*

matus fuerit, ut aliqui existimarunt. *Ce- Facultates,*
 terum ex Medicorum tum Indorum, tum
 Arabum, Persarum, & Turcorum testimo-
 nio utilissimū est Tabaxir ad qualescunq;
 ardores internos & externos, febres bilio-
 sas, & dysenterias. Meminit eius Serapio
 cap. 343. suorum simpl. corrupto vocabulo
 Tabaxir sub Sarajcir. Ex dictis inferitur, Spodium
 non esse nisi unū Spodium, idq; metallicum vnicum: ex
 Græcorum; atq; etiam errasse interpretes de eo quo-
 Arabum in translatione, aut ut melius di- rundā era-
 cam, inventione huius vocabuli Spodion, ut rores.
 ipsimet autores Arabes, qui propter loci dis-
 stantiam, plenam non potuerunt habere co-
 gnitionem de Tabaxir. Quidam dicebant
 esse radices cannarum crematarum, alij os
 aut dentē Elephantis adustū, et alij tantūm
 tractarunt de eius facultatibus. Conijcitur
 quoq; quòd in compositionibus Arabum per
 os assumendis, si non haberent legitimū Ta-
 baxir, poterāt uti Rosis, uti patet ex Sera-
 pionis allegato capitulo, atq; eius interpre-
 te.

De Thure. CAP. XIV.

DVorum generū Thuris mentionem fe- Genera-
 P cerunt

MEDIC. IND.

cerunt autores antiqui (quod gūmi est odoriferum, & bene cognitum omnibus) vnus

Locus, vbi nascitur. vocati Arabici, & alterius Indici. Sed verissimum est, nō nasci *Thuris* per vniversam Indiam: cūm quicquid *Thuris* in illa consumitur, et hinc in Lusitaniam exehitur, ex Arabia deferatur: in qua solūm nascitur, et vocatur *Lovan*. Quare eredo illos decipi, qui putant vocari *Lybanū* Græcè, & *Olybanum* in officinis, quod nascatur in monte *Libani*. Fabulantur Græci antiqui, quod sit ita vocatum à quodam iuvene *Assyrio*, qui vocabatur *Libanos*, & conversus est in istam arborē, cūm occisus esset à suis inimicis, quia Deos re verenter colebat, quæ res illis grata est. A Lusitanis quibusdam, qui diu in Arabia vixerunt, intelligitur, quod hæc arbor thurifera est humilis, folia habens *Lentisco* similia, atq; duorū existit generum: vna montana, altera in planis locis nascens. Prima, quæ provenit in montibus & locis fragris, *Thuris* profert selectissimū, quod nos vocamus masculū, & ipsi *Melano*, atq; illud est, quod rotunditate guttæ dependet, ita dictum ob figurā similem *testiculo*.

licet,

licet, ut dicit Plinius, masculum vocamus, Lib. 12:
 cum aliàs non ferè mas vocetur, ubi non sit cap. 14
 femina; uti dicim⁹ de Pæonia, cuius species
 una est mas, altera femina, & idè de Ana-
 gallide, de Mercuriali, de Terebintho, &
 de alijs multis reb⁹. In plantis verò nascens Pretium
 locis Thus producit nigrum, atq; adeò vile,
 ut eo cum aliarum arborũ resinis permixto
 picant & oblinunt na ves, uti nos pice sole-
 mus. Optimi, huc etiam delati, tam vile est
 pretium, ut centena librae duobus duntaxat
 Lusitanicis aureis comparentur. Thus ergò Adulter-
 nullã aliam adulterationẽ patitur, nisi mis ratio.
 scendo malum cum bono. Verum quidem est,
 & in magna eius penuria, adulterari posset
 cum resina picea, & gummi arabico, sed de-
 prehenderetur fraus in odore, quem non ha-
 beret suavem, & quòd incenditur seu ardet
 facillimè. Arborea quas diximus nasci in Locus na-
 Arabia, crescunt præcipuè in sylva quadã talis.
 regni Sabeorũ, quæ ultra triginta milliaria
 habet in longitudine, & ultra quindecim in
 latitudine. Incolæ in tantum adstricti Regi
 sunt, ut nulli absq; Regis licentia et cõsensu
 permisum sit Thus colligere. Dicunt alijs

P 2 suris-

MEDIC. IND.

iurisdictionē nominata sylva esse penes tre-
centas familias, quibus contingit per successi-
onem & hereditatem vis ac potestas colligi-
endi ac distribuendi Thus. Narrant quōd-
am tempus esse vulnerare arborem, quō-
re obser- *stillet liquor, toto illo temporis spatio dum*
vandum. *colligitur thus, arcentur viri ab vxoribus,*
& à mortuorum exequijs, innuentes gummi-
tām sanctum non quibusvis tractandum
esse manibus. Nouella arboris Thus can-
didius & maioris efficaciae creditur esse,
quàm veteris. Præter Thus illud legiti-
mum, esse etiam quod hæret in arboris cor-
tice, quod ferreis instrumentis depestitur,
ideoq; corticosum.

Plinius lib. 24. cap. 6. scribit de eo, quod
vocant quidam Thus terræ, quod in rei
veritate nihil esse aliud, quàm illa herba
vocata à Græcis Chamæpitis, & inter nos
Iua arthetica.

Manna thuris Pharmacopoeis usur-
pata, non esse res alia, quàm pulvis ille, qui
eius concussu eliditur, cum quo conspiciun-
tur fragmenta quædam corticis, vnde fit ma-
gis adstringens, quàm thus.

In nostra

In nostra India invenitur arbor vocata ^{Ligni dōm} Focot Guebit, q. d. Lignum expetitum, ^{siderij, seu} quæ est magnitudine Populi, & summa al- ^{exoptati.} bedinis. Lignum eius magni fit ad imagines, quod sit valde album, leve, & splendidum, ut vernix: & ita Indi fabricarunt ex ipso aliquot idola, ut apparuit in Tatuco Mechicano capto à Martino Cortesio. Sub cortice istius arboris invenitur quoddam gummi nostro Thuri simile, licet magis album, & minoribus fragmentis. Vtuntur eo ad eadem, si bonum est, ad quæ nos Thure. Thus est calidum in secundo gradu, & sic Teperies, cum in primo cū parva adstrictione. Vtuntur ^{vsu} ipso multum Indi medici in unguentis, & suffumigijs, & aliquando sumunt per os ad infirmitates capitis, & defluxiones. Deligere autem oportet iuxta Gal. lib. 5. ^{Electio.} meth. med. cap. 4. id quod est magis tenax, & resinosis: & ad hæc ut sit tum mollius, tum albidius, tum quod mansum non comminuitur, sed partes suas coherentes sibi defendit.

DEO RERVM CREATORI
SIT GLORIA.

INDEX PRÆCIPVO-
RVM, QUÆ IN HOC
LIBRO CONTINENTVR.

A Chates.	10	Beniuinum.	102
Adamas.	1	Ber.	39
Agnir.	56	Betre.	40
Aiochtoli.	13	Bezar lapis.	11
Alaqueca.	8	Bitumen nigrum.	92
Allaquey.	88	Brindones.	42
Algarroba.	45	Cacerus.	62
Aloë.	87	Caimanes.	15
Ambare.	37	Caious.	38
Ambra.	89	Calamus aromaticus.	22
Anomum.	57	Camotæ.	69
Anacardium.	38	Camphora.	103
Anime.	96	Canella.	19
Anonymos arbor.	35	Carambolæ.	43
Arbor tristis.	33	Caranda.	35
Armadilla.	18	Caranna.	98
Asa foetida.	98	Cardamomum.	23
Auacari.	34	Cariophylla.	23
Auzuba.	35	Carlo Sancto.	79
Axi.	33	Cassia.	19
Balsamum.	93	Cassia fistula.	43
Bangue.	58	Ceratia.	45
Batata.	69	Ceuadilla.	39
Bdellium.	101	Chamderros.	104
		Cheryet.	

I N D E X:

Chermes.	49	Houos.	66
Chiassa.	69	Hyacinthus.	7
Chyna radix.	70	Iaca.	35
Cinnamomum.	19	Iambolins.	53
Coca.	40	Iambos.	53
Cocchinilla.	49	Iangomas.	36
Coccognidium.	49	Iasspis.	7
Coccus baphica.	49	Ioannis Infantis herba.	67
Cocus indicus.	46	Iuncus odoratus.	60
Copal.	97	Lacca.	106
Corus.	59	Lacre.	106
Coslus.	25	Lapis Bezaar.	18
Crocus Indicus.	80	Lapis Malacensis.	14
Cubeba.	26	Lapis Nephritidis.	6
Cyrifole.	51	Laserpitium.	98, 102
Doriones.	51	Lignum aloës.	84
Dragonalis.	49	Lignum colabrinū.	85
Ebur.	18	Lignum expetium.	115
Fausel.	52	Lignum Guaiacum.	75
Filiagulla.	88	Liquidambar.	92
Folium Indicum.	27	Lycium.	106
Galanga.	28	Lyncurium.	92
Gingiber.	28	Macis.	29
Granatus.	6	Maggi.	88
Guacatane.	80	Magnes.	10
Guanaban.	52	Mangac.	55
Guayaunos.	51	Manna.	107
Herba Malauarica.	59	Manna thuris.	114
Hesperis.	34	<u>Margaris</u>	

I N D E X.

<i>Margarite.</i>	15	<i>Sassa parilla.</i>	71
<i>Mechoacan.</i>	81	<i>Sassafras.</i>	78
<i>Moly.</i>	30	<i>Schoenanthos.</i>	60
<i>Moscata nux.</i>	29	<i>Smaragdus.</i>	4
<i>Musa.</i>	60	<i>Spodium.</i>	112
<i>Myrobalani.</i>	54	<i>Stacte.</i>	110
<i>Myrrha.</i>	110	<i>Storax.</i>	110
<i>Nardus Indicus.</i>	30	<i>Styrax.</i>	110
<i>Negundo.</i>	36	<i>Succinum.</i>	91
<i>Nimbus.</i>	37	<i>Succus Cyrenaicus.</i>	102
<i>Oculus felis.</i>	10	<i>Tabacum.</i>	62
<i>Opium.</i>	111	<i>Tacahamahaca.</i>	97
<i>Palmito.</i>	111	<i>Tamarindi.</i>	55
<i>Piper.</i>	31	<i>Thus.</i>	113
<i>Plasma.</i>	6	<i>Thus terre.</i>	114
<i>Pomum Paradisi.</i>	61	<i>Trasi.</i>	68
<i>Prasites.</i>	6	<i>Tune.</i>	62
<i>Rhabarbarum.</i>	83	<i>Turbit.</i>	67
<i>Sanguis Draconis.</i>	49	<i>Yuca.</i>	70
<i>Saphirus.</i>	9	<i>Zedoaria.</i>	25

F I N I S.

